

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | **654**

15. TRAVNJA 2022.

CIJENA 10 KUNA

PRVI HRVATSKI VOJNOSTRUCHNI MAGAZIN // IZLAZI OD 1991. // WWW.HRVATSKI-VOJNIK.HR

GMBR

TEST VJEŠTINE, SPREMNOSTI I OBUČENOSTI

**VOJNI POLIGON
"EUGEN
KVATERNIK"**
UVJEŽBAVANJE
JTAC-A I F/A-18
DOKAZ
VRHUNSKE
OBUČENOSTI

ŠTIT 22
VJEŽBA S
NAJDUŽOM
TRADICIJOM

**CIVILNO-VOJNA
SURADNJA**
OBRAZOVANJE
U MUZEJU

ISSN 1330-500X
PRINTED IN CROATIA
0-1-5-2-2
9 771330 150003

Foto: staff sergeant John Yountz

www.hrvatski-vojniki.hr

NAKLADNIK: **MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOS S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVO / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA****Glavni urednik:** Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr) // **Zamjenica glavnog urednika:** Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)**Urednici i novinari:** Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Puljizević (ladapuljizevic@yahoo.com), Martina Butorac, Janja Marijanović, Martina Stanković, Ivan Šurbek**Lektura / korektura:** Gordana Jelavić (gjelavic50@gmail.com), Andrea Pavlić // **Fotografi:** Tomislav Brandt (tomislav.brandt@morh.hr), Mladen Čobanović**Grafička redakcija:** Zvonimir Frank (urednik, zfrank@morh.hr), Ante Perković // **Marketing:** Mila Badrić Gelo (mbadric@morh.hr), tel: 3784-243; fax: 3784-322**Tisak:** Znanje d.o.o., Mandićeva 2, Zagreb // **Adresa uredništva:** Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Illica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: hrvojnik@morh.hr

VJEŽBA S NAJDUŽOM TRADICIJOM

Dvadeset i sedmu godinu zaredom na rtu Kamenjak održana je vojna vježba postrojbi protuzračne obrane Štit 22. Sudjelovali su pripadnici oružanih snaga Republike Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država. Pripadnici OS-a RH gađali su protuzrakoplovnim topovima 20 milimetara, dok su pripadnici OS-a SAD-a gađanje proveli lakim prijenosnim raketnim sustavima Stinger

[STR. 18]

NASLOVNICU SNIMIO MLADEN ČOBANOVIĆ

SADRŽAJ

- 4 31. OBLJETNICA**
Krvavi Uskrs 1991. prva žrtva Domovinskog rata
- 6 VOJNI POLIGON "EUGEN KVATERNIK"**
Uvježbavanje JTAC-a i F/A-18 - dokaz vrhunske obučenosti
- 10 OSRH**
Temeljna padobranska obuka u ZSS-u
- 12 RAZGOVOR**
časnička namjesnica
Marijana SIMONOVSKA TRAJKOSKA,
prva dočasnica Vojnog medicinskog centra Vojske
Republike Sjeverne Makedonije
- 14 SMVO "JOSIP BRIŠKI"**
Stožerno osoblje po NATO-ovu standardu
- 16 MEĐUNARODNA SURADNJA**
NATO-ov DEEP program
- 20 GMBR**
Test vještine, spremnosti i obučenosti
- 24 CIVILNO-VOJNA SURADNJA**
Obrazovanje u muzeju
- 26 PREDSTAVLJAMO**
Bez sporta nema jakog vojnika
- 28 POVODOM 27. OBLJETNICE**
Pet ključnih događaja operacije Skok 1
- 34 RAZGOVOR**
viša medicinska sestra Ivana JASIĆ,
ročnica 33. naraštaja dragovoljnog vojnog
osposobljavanja
- 36 KOPNENA VOJSKA**
Enforcer – protuoklop za pješaka
- 44 VOJSKE SVIJETA**
Preobrazba američkih marinaca
- 52 PODLISTAK**
Od Monitora do Dreadnoughta
– korijeni suvremenih ratnih brodova (V. dio):
Torpedne krstarice
- 58 PRIČE O DOMOVINSKOM RATU**
Šuma podno Sudešica
- 60 DOMOVINSKI RAT**
31. obljetnica utemeljenja Jedinice za
posebne namjene Valbandon
- 62 PREDSTAVLJAMO**
Važno je osjetiti
- 67 FILATELIJA**
Marke – Sigurnost na internetu

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2022.
Novinarski prilogi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA
I IZDAVAŠTVA

Pratite nas i na društvenim mrežama

31. OBLJETNICA

Na Plitvičkim jezerima 31. ožujka 2022. polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća te molitvom odrješenja, koju je predvodio vojni ordinarij mons. Jure Bogdan, obilježena je 31. obljetnica akcije Plitvice i pogibije prvog hrvatskog redarstvenika Josipa Jovića

KRVAVI USKRS 1991. PRVA ŽRTVA DOMOVINSKOG RATA

Kao i u protekla tri desetljeća i ove se godine 31. ožujka na Plitvicama obilježavala obljetnica akcije Krvavi Uskrs i pogibija redarstvenika Josipa Jovića, prvog hrvatskog branitelja poginulog u Domovinskom ratu.

Vijence kod spomen-obilježja Josipu Joviću položili su obitelj i suborci prvog branitelja poginulog u Domovinskom ratu, vrhovni zapovjednik i predsjednik RH Zoran Milanović, potpredsjednik Vlade i ministar unutarnjih poslova Davor Božinović, zastupnik Luka Brčić u ime Hrvatskog sabora, glavni ravnatelj policije Nikola Milina, izaslanici braniteljskih udruga te dva župana, ličko-senjski Ernest Petry i splitsko-dalmatinski Blaženko Boban. U izaslanstvu predsjednika Milanovića bili su zamjenik načelnika Glavnog stožera OSRH Siniša Jurković, zamjenik zapovjednika HKoV-a Tihomir Kundid, zapovjednik akcije Plitvice Marko Lukić i posebni savjetnik Predsjednika za veterane Domovinskog rata Marijan Mareković. Na svoj specifičan način i ove su godine pripadnici Udruge Specijalne jedinice policije Grom Karlovačke

TEKST

Janja Marijanović

FOTO

Mladen Čobanović

županije obilježili ovu obljetnicu te su u suradnji s Atletskim klubom Plitvice organizirali tradicionalni 87 kilometara dug ultramaraton od Karlovca do Plitvica i nakon 14 sati trčanja odali su počast kod spomen-obilježja Josipu Joviću.

REDARSTVENA AKCIJA PLITVICE

Krajem ožujka 1991. nekoliko stotina pripadnika Jedinice za posebne zadatke MUP-a RH Rakitje, kojima je zapovijedao Josip Lucić, Antiterorističke jedinice Lučko pod zapovjedništvom Marka Lukića, te Posebne jedinice policije Kumrovec, koja se uputila pomoćnim pravcem, krenulo je noć uoči Uskrsa prema Plitvicama. U ranim jutarnjim satima 31. ožujka na glavnom pravcu kretanja, za-

priječenog balvanima, kolonu vozila s hrvatskim specijalcima napali su teroristi samoproglašene tzv. SAO Krajine i na njih otvorili vatru iz okolne šume. U autobusu pun hrvatskih redarstvenika uletjela je i tromblonska mina koja nasreću nije eksplodirala zbog neizvučenog osigurača.

Mladi pripadnici hrvatske policije izašli su iz vozila, rasporedili se uz cestu i u šumi, uzvratili vatru u protivničkom smjeru te su napredovali po dubokom snijegu i magli. Sukob je potrajao nekoliko sati, a pobunjenici su bili prisiljeni povući se. Uspješno provedenom akcijom na Plitvicama napokon je uspostavljen mir, ali ono po čemu će akcija Plitvice ostati zapamćena stradanje je prvog poginulog hrvatskog redarstvenika Josipa Jovića, pripadnika Jedinice za posebne zadatke MUP-a RH Rakitje. Za akciju Plitvice može se reći da je bila utjelovljenje svih dotadašnjih akcija specijalne policije kao i nagovještaj za tešku i krvavu borbu za hrvatsku slobodu i samostalnost. Zbog žrtve i odvijanja na blagdan Uskrsa, akcija je prozvana i Krvavi Uskrs, tragični dio naše hrvatske povijesti koji će nam zauvijek ostati u sjećanju.

Akcija Plitvice bila je utjelovljenje svih dotadašnjih akcija specijalne policije kao i nagovještaj za tešku i krvavu borbu za hrvatsku slobodu i samostalnost

VOJNI POLIGON "EUGEN KVATERNIK"

UVJEŽBAVANJE JTAC-A I DOKAZ VRHUNSKO

Zajedničko uvježbavanje kontrolora bliske zračne potpore Hrvatske kopnene vojske JTAC (Joint Terminal Attack Controller) i posada borbenih zrakoplova F/A-18 Super Hornet Ratne mornarice Sjedinjenih Američkih Država provodilo se od 4. do 8. travnja na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik"

F/A-18

OBUČENOSTI

TEKST Martina Butorac // **FOTO** Tomislav Brandt

Interoperabilnost na djelu – tako bi se ukratko moglo opisati zajedničko uvježbavanje kontrolora bliske zračne potpore Hrvatske kopnene vojske JTAC (Joint Terminal Attack Controller) i posada borbenih zrakoplova F/A-18 Super Hornet Ratne mornarice Sjedinjenih Američkih Država koje se od 4. do 8. travnja provodilo na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" kod Slunja.

"Radi se o aktivnosti hrvatskih kontrolora bliske zračne potpore i Joint fire Observera (JFO) iz Topničko-raketne pukovnije s posadama zrakoplova F/A-18 Super Hornet američke mornarice koji dolaze s nosača zrakoplova Harry S. Truman smještenog na Sredozemnom moru. Današnja je zadaća integracija bliske zračne potpore s manevrom snaga na zemlji," tumači nam voditelj zajedničke obuke satnik Emanuel Hamer, kvalificirani JTAC instruktor i zamjenik voditelja JTAC programa u Hrvatskoj vojsci, dok stojimo na promatračnici Debela glava. Ostali sudi-

VOJNI POLIGON "EUGEN KVATERNIK"

Borbeni zrakoplovi F/A-18 Super Hornet američke mornarice na aktivnost su stigli s nosača zrakoplova Harry S. Truman smještenog na Sredozemnom moru

onici obuke, njih ukupno osam, za to se vrijeme pripremaju za "primanje" američkih borbenih zrakoplova koje će tijekom ove aktivnosti držati izvan dometa neprijateljskog protuzračnog sustava i pritom ih navoditi na bojno djelovanje.

Naime, prema zamišljenom scenariju vježbe neprijateljske su snage probile prijateljske linije oklopno-mehaniziranim snagama pa je na širem području Slunja onemogućeno djelovanje kopnenih i zračnih snaga radi aktivne protuzračne obrane.

"Cilj je prijateljskih snaga da jedan izvidnički tim potpomognut Joint fire Observerom i JTAC-om uspostavi dvije promatračnice te nadgleda područje u kojem je neprijatelj kako bi pozitivno identificirao protuzračni sustav te ga djelovanjem zrakoplovstva onespo-

sobio čime će prijateljske snage ponovno dobiti zračnu premoć," pojašnjava satnik Hamer.

INTEGRACIJA I KONTROLA VATRE

Dok očekujemo dolazak američkih borbenih aviona, kontrolori bliske zračne potpore zauzimaju svoje pozicije u blizini promatračnice, a na nadzorno-kontrolni toranj (range control tower) smještaju se range control officer (RCO) čija je zadaća primiti zrakoplove, odnosno uvjeriti se da je situacija na terenu sigurna za zrakoplove i osoblje na zemlji. Također, RCO posadi zrakoplova daje upute i restrikcije te ih predaje kontrolorima bliske zračne potpore.

"Kad zrakoplovi izvrše svoju zadaću, JTAC opet predaje zrakoplov RCO-u koji ih sukladno situaciji u zračnom prostoru navode na izlazak s poligona," kaže satnik Hamer.

Ubrzo su se na nebu iznad slunjskog poligona pojavila dva američka zrakoplova F/A-18, a, osim što su držali zrakoplov na sigurnoj udaljenosti, zadatak JTAC tima bio je koordinirati topništvo kako bi se onemogućilo djelovanje neprijateljskog protuzračnog sustava. Osim toga, pripadnik JTAC tima borbenom je zrakoplovu označio metu i F/A-18 djelovao je prema toj meti.

Koliko je usmjeravanje djelovanja borbenih zrakoplova i kontrola vatre u blizini prijateljskih snaga složena zadaća, govori i činjenica da se prije svakog napada JTAC mora uvjeriti da su

prijateljske snage sigurne i da su ostvareni svi uvjeti za djelovanje zračnih snaga. Takva kontrola i sposobnost integracija svih površinskih vatri zahtijeva vrhunsku obučenost JTAC timova što podrazumijeva i usklađenost taktika, tehnika i procedura koje su propisane savezničkim taktičkim publikacijama. Upravo je zato zajedničko uvježbavanje od iznimne važnosti za razvoj interoperabilnosti savezničkih snaga.

USKLAĐENOST TAKTIKA, TEHNIKA I PROCEDURA

“Kvalificirani JTAC ima mogućnost kontrole svih površinskih vatri, zemaljskih, pomorskih i zračnih u svim zemljama NATO-a i onima koje su usvojile NATO-ove procedure za blisku zračnu potporu jer su one jednake u svim tim zemljama,” navodi satnik Hamer.

JTAC timovi HKoV-a dosad su radili i upravljali različitim sredstvima, od obučnih zrakoplova Pilatus PC-9 pa do borbenih Gripena i F-16, a ovo je drugo zajedničko uvježbavanje s posadama F/A-18.

“Prvi smo put radili s avionima F/A-18 Ratne mornarice SAD-a u veljači i odradili smo zadaću bez ikakvih problema. Njihove su procedure jednake našima, kao i onima Ratnog zrakoplovstva SAD-a ili Hrvatskog ratnog zrakoplovstva i to je ključ zajedničkog djelovanja. Kad je riječ o povratnoj informaciji američkih kolega, iznimno smo zadovoljni suradnjom, posebno činjenicom da su scenariji vježbe bili zahtjevni i izazovni, i za nas, i za njih. Cilj obuke i jest raditi i naučiti nešto novo, i tako napredovati,” zaključuje voditelj zajedničke obuke.

Kvalificirani JTAC ima mogućnost kontrole svih površinskih vatri, zemaljskih, pomorskih i zračnih u svim članicama NATO-a

skupnik Jakov PETRIC, pripadnik 2. mb Gromovi

U ovoj sam aktivnosti obavljao dužnosti kontrolora bliske zračne potpore (JTAC). U pripremi za provedbu zadaće zapovjednikova namjera u korištenju aviona u provedbi bliske zračne potpore (CAS) glavna je smjernica te je prenesena pilotu radi uspješne provedbe. Prvi sam put kontrolirao zrakoplove F/A-18 zračnih snaga Ratne mornarice SAD-a u provedbi BZP-a. Tijekom provedbe zadaće proslijeđene su informacije o statusu manevarskog elementa prijateljskih snaga na bojišnici, informacije o cilju te potvrda svih sigurnosnih elemenata prije završnog odobrenja za djelovanje aviona.

Temeljna padobranska obuka za pripadnike OSRH trajala je dva tjedna, a vrhunac obuke bilo je izvođenje pet skokova s borbenom opremom i naoružanjem

TEMELJNA PADOBRANSKA OBUKA U

ZSS-U

Prvi tjedan obuke obuhvaća pripreme na zemlji i provodi se u vojarni "Josip Jović" u Udbini, a skokovi se izvode na letjelištu u Lučkom

TEKST Martina Butorac // **FOTO** Tomislav Brandt

Instruktori padobranstva Zapovjedništva specijalnih snaga proveli su tijekom ožujka u vojarni "Josip Jović" u Udbini i vojarni "Lučko" za pripadnike Oružanih snaga dvotjednu temeljnu padobransku obuku.

"Prvi tjedan obuke obuhvaća pripreme na zemlji i provodi se u vojarni "Josip Jović" u Udbini, a skokovi se izvode na letjelištu u Lučkom. Prema programu izvodi se pet skokova i to četiri dnevna i jedan noćni, a to uključuje i skokove s borbenom opremom, naoružanjem i borbenim rancem s opremom koju bi inače koristili za izvođenje zadaće. Nakon petog završnog skoka polaznici dobivaju potvrdu o završenoj temeljnoj padobranskoj obuci," objasnio je voditelj temeljne padobranske obuke za pripadnike OSRH.

"Ovo su bili moji prvi skokovi i dojmovi su izvanredni. Oduševljen sam obukom. No, prije samog skoka prošli smo vrlo detaljne pripreme. Obuka na zemlji obuhvatila je uvježbavanje svih elemenata skoka počevši od toga kako se ulazi u letjelicu, kako se iz nje iskače, upravljanje padobranom, doskok, pa do slaganja padobrana," rekao nam je polaznik obuke.

Nakon petog završnog skoka polaznici dobivaju potvrdu o završenoj temeljnoj padobranskoj obuci

RODNA PERSPEKTIVA

ZASTUPA I PRAVA MUŠKARACA

RAZGOVOR

ČASNIČKA NAMJESNICA

MARIJANA SIMONOVSKA
TRAJKOSKA

PRVA DOČASNICA VOJNOG
MEDICINSKOG CENTRA VOJSKE
REPUBLIKE SJEVERNE MAKEDONIJE

Žene su se izborile za ravnopravnost i mislim da napreduju puno brže nego prije nekoliko godina. Pripadnice oružanih snaga, koje postaju prve zapovjednice satnija, prve generalice, "lider žene" primjer su i ostvaruju put mladim kolegicama

Razgovarala: Jelena Dedaković / Foto: Jelena Dedaković / privatna arhiva

Časničku namjesnicu Marijanu Simonovsku Trajkosku, pripadnicu Vojske Republike Sjeverne Makedonije, pamtit će kao prvu ženu iz svojih redova na dužnosti prve dočasnice. Karijeru je započela na vojnoj akademiji, a nastavila je u tadašnjoj vojnoj bolnici u Skoplju. Bila je i pripadnica pješačke bojne Škorpion 2. mehanizirane pješačke brigade u Štipu, kao i pripadnica Združenog operativnog zapovjedništva u Kumanovu, a nakon toga postaje prva dočasnica Vojnog medicinskog centra. U razgovoru za Hrvatski vojnik časnička namjesnica Simonovska Trajkoska govorila je o rodnoj perspektivi, kao i o suradnji s pripadnicima Oružanih snaga Republike Hrvatske.

ODAKLE LJUBAV PREMA VOJNOM POZIVU?

Ljubav prema vojsci rodila se iz više razloga, a možda je presudilo i vojno okruženje u kojem sam odrasla. Ovaj je poziv ispunjavajući ako istinski voliš što radiš.

TIJEKOM 2019. POSTALI STE OBUČAVATELJICA RODNE PERSPEKTIVE. KAD STE SE PRVI PUT SUSRELI S TOM TEMOM I KAKO JE TO UTJECALO NA DALJNI RAZVOJ VAŠE KARIJERE?

Temom rodne perspektive bavila sam se još prije nego sam postala obučavateljica, a certificirana obučavateljica postajem 2019. godine te sam jedina dočasnica obučavateljica u Vojsci Republike Sjeverne Makedonije. Angažirana sam na obučavanju rodne perspektive po postrojbama Vojske Sjeverne Makedonije i sudjelujem na raznim konferencijama s tom temom.

ČESTO GOVORIMO O RODNOJ PERSPEKTIVI, NO ŠTO JE TO TOČNO I KAKO SE POSTAJE OBUČAVATELJ RODNE PERSPEKTIVE?

Uspješnim završetkom tečaja GToT (obuka obučavatelja rodne perspektive) postaje se obučavatelj rodne perspektive, a provodi ga RACVIAC sa sjedištem u Rakitju. Iako traje samo dva tjedna, intenzivan je i traži svakodnevni kontinuirani rad. Kad govorimo o rodnoj perspektivi, najvažnije je da se ona ne tiče isključivo žena. Odnosi se i na prava muškaraca, žena, dječaka i djevojčica te raspoznaje kako sukob utječe na njih na osnovi njihova spola.

NA KOJIM STE SVE AKTIVNOSTIMA SUDJELOVALI VEZANO ZA RODNU PERSPEKTIVU? ŠTO JE RODNA RAVNOPRAVNOST I ŠTO ONA PODRAZUMIJEVA U VOJNOM SUSTAVU?

Brojne su aktivnosti na kojima sam sudjelovala, no istaknula bih UN Women Belgrade Security Forum, konferenciju u Beogradu, gdje sam izlagala o uključivanju žena u mirovne misije. Na primjerima pripadnica oružanih snaga koje su sudjelovale u mirovnim misijama i operacijama pokazala sam važnost sudjelovanja žena u njima. Istaknula sam kako je najvažnije uključivanje pripadnica oružanih snaga u mirovne misije i operacije kako bi se pridonijelo reformi sigurnosnog sektora u potpunosti jer smo ravnopravne s muškim kolegama.

Uslijedila je zanimljiva rasprava na kojoj su bili sudionici iz raznih zemalja. U vojnom sustavu rodna ravnopravnost podrazumijeva jednaku zastupljenost na rukovodećim pozicijama. Pripadnice oružanih snaga sposobne su obnašati dužnost zapovjednica, prvih dočasnica, pa čak, što je i slučaj u mojoj zemlji, biti ministrica obrane i pobočnica predsjednika.

SMATRATE LI DA JE ŽENAMA TEŽE NAPREDOVATI U VOJSCI NEGO MUŠKARCIMA?

Smatram da je bilo tako do unatrag nekoliko godina. No, danas su se žene izborile za ravnopravnost i mislim da napreduju puno brže nego prije nekoliko godina. Pripadnice oružanih snaga, koje postaju prve zapovjednice satnija, prve generalice, "lider žene" primjer su mlađim kolegicama i ostvaruju im put.

KAKAV JE STATUS ŽENA U VOJSCI DANAS, A KAKAV JE BIO NA POČETKU VAŠE DOČASNIČKE KARIJERE?

Svaka vojnica, dočasnica i časnica mora biti poštena, humana i držati se svojih principa i postavljenih standarda. Na vlastitom primjeru mogu reći da mi nije bilo teško postati dočasnica, ali trebala sam se puno dokazivati da sam jednako sposobna kao muški kolege. Žene se često percipira kao slabiji spol i dužnosti se ne dodjeljuju ravnopravno, ali sad vidim da to više nije tako i da se dužnosti dodjeljuju prema zaslugama. Stereotipe prema ženama u vojsci više imaju civili, dok su nas naši kolege jako dobro prihvatili.

KAKO JE U VOJSCI REPUBLIKE SJEVERNE MAKEDONIJE INTEGRIRANA RODNA PERSPEKTIVA? GDJE SE VOJNICI, DOČASNICI I ČASNICI PRVI PUT UPOZNAJU S OVOM TEMOM? SURADJUJETE LI S DRUGIM RESORIMA U TOM POGLEDU?

Ministarstvo obrane jako je dobro integriralo rodnu perspektivu u našu vojsku. To se može vidjeti već na web-stranici našeg ministarstva gdje se na smjernicama za pristupanje u našu vojsku ističe rodna ravnopravnost. Putem funkcionalne obuke pripadnici naše vojske već na temeljnoj obuci upoznaju rodnu perspektivu, a mobilni obučni timovi provode funkcionalnu obuku po postrojbama.

ŠTO JE ZAJEDNIČKO MAKEDONSKIM I HRVATSKIM DOČASNICAMA?

Slobodno mogu reći da se žene u oružanim snagama i vojskama povežu i međusobna su potpora. Dokaz je tome moj odnos s kolegicom s Visoke dočasničke izobrazbe, stožernom narednicom Sanjom Sontor. Kad sam došla u Zagreb na izobrazbu, ona mi je pružila svu potrebnu pomoć, postale smo odlične prijateljice.

JESTE LI U SVOJOJ KARIJERI IMALI PRILIKE SURADIVATI S PRIPADNICIMA OSRH I KAKO BISTE OCIJENILI TU SURADNJU?

Prvi sam put suradivala s pripadnicima Hrvatske vojske u misiji ISAF prije deset godina. Suradnja je bila odlična. Kad me pitate koja je prva asocijacija na hrvatske vojnike, to je da su pristupačni i prijateljski raspoloženi. Pozitivno mišljenje učvršćuju mi kolegice i kolege s Visoke dočasničke izobrazbe. Također, u iznimno pozitivnom sjećanju ostat će mi kolegica s obuke obučavatelja rodne perspektive koja me upoznala s Hrvatskom i usadila mi ljubav prema vašoj domovini. Hrvatsku smatram drugim domom i veselim se što će i moja obitelj uskoro upoznati ljepote Hrvatske.

ŠTO PO VAŠEM MIŠLJENJU MOTIVIRA MLADE DJEVOJKE DA ODABERU VOJNI POZIV?

Mlade djevojke vojni poziv vide kao izazov i mislim da ih pokreće upravo ta želja da dokažu da su jednako sposobne kao i muškarci, odnosno da su sposobne opstati u svijetu koji se do nedavno smatrao isključivo muškim, a sama vidim da su i više nego sposobne. To je, među ostalim, i jedan od razloga zašto sam i ja prihvatila taj izazov.

SMVO "JOSIP BRIŠKI"

Tečaj za stožerno osoblje NATO-a u Središtu za međunarodne vojne operacije "Josip Briški" ove su godine završila 23 pripadnika Oružanih snaga RH i dva pripadnika Kosovskih sigurnosnih snaga (KSF)

STOŽERNO OSOBLJE PO NATO-ovu STANDARDU

Ulaskom Republike Hrvatske u NATO savez 2009. godine pred Središte za međunarodne vojne operacije stavljen je novi izazov – priprema dočasnika i časnika Oružanih snaga za obnašanje dužnosti u NATO-ovim stožerima. Središte je na izazov odgovorilo razvojem Tečaja za stožerno osoblje NATO-a (NATO SOC), koji se provodi jednom godišnje, počevši od 2010. godine. Cilj je tečaja priprema kandidata za rad u zapovjedništvima misija i operacija potpore miru pod NATO-ovim vodstvom te priprema nominiranog osoblja za rad u NATO-u na operativnoj i taktičkoj razini.

Ovogodišnji tečaj uspješno su završila 23 pripadnika Oružanih snaga RH i dva pripadnika Kosovskih sigurnosnih snaga (KSF). Uz pripadnike Središta, u provedbi tečaja sudjelovali su i gosti predavači: prvi zapovjednik Središta za međunarodne vojne operacije umirovljeni brigadni general Ivan Beneta, pripadnici Uprave za planiranje i Operativne uprave Glavnog stožera OSRH, predavači s Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman", pripadnici Središnjice za upravljanje osobljem, Zapovjedništva Hrvatske kopnene vojske, Vojne sigurnosno-obavještajne agencije te Obavještajne pukovnije.

TEKST

Jelena Dedaković

FOTO

Domagoj Rede

U svrhu što kvalitetnije provedbe tečaja, održana su i *online* predavanja, putem videotelekonferencije izravno iz NATO-ovih zapovjedništava misija u kojima su raspoređeni pripadnici OSRH. Tako su *online* predavanja održali pripadnici raspoređeni na dužnostima u SHAPE-u, misiji KFOR na Kosovu te u Zapovjedništvu MND-C-a u Mađarskoj. Informacije o misiji Sea Guardian polaznici su, također videovezom, dobili od njezinih nekadašnjih sudionika.

Osim što pridonose kvaliteti tečaja, *online* predavanja polaznicima daju izravan uvid u "stanje na terenu", odnosno, priprema ih za izvršavanje dužnosti u zapovjedništvima.

Polaznici su iznijeli pozitivna mišljenja i stanovišta vezano uz izbor tema, sadržaj i profesionalnost u provedbi tečaja. Istaknuli su da će im stečena znanja uvelike pomoći u razumijevanju strukture i funkcioniranja NATO saveza.

Cilj je tečaja priprema kandidata za rad u zapovjedništvima misija i operacija potpore miru pod NATO-ovim vodstvom te priprema nominiranog osoblja za rad u NATO-u na operativnoj i taktičkoj razini

21. obljetnica Središta za međunarodne vojne operacije "Josip Briški"

Usporedno s provedbom Tečaja za stožerno osoblje NATO-a, obilježena je 21. obljetnica ustrojavanja Središta za međunarodne vojne operacije "Josip Briški". "Usprkos ograničenjima koja je pred sve nas stavila pandemija, ovo je Središte provodilo tečajeve ne samo za domaće nego i za pripadnike stranih vojski, što je i organizacijski tražilo vaš dodatni angažman. Svojom izvrsnošću podižete ugled i prepoznatljivost Zapovjedništva za obuku i doktrinu 'Fran Krsto Frankopan' kao postrojbe kojoj je obuka središnja djelatnost," rekao je zapovjednik ZOD-a brigadni general Željko Ljubas.

UNIFICIRAN PRISTUP

Uvodno predavanje održao je prvi zapovjednik Središta za međunarodne vojne operacije. Istaknuo je važnost Tečaja za stožerno osoblje NATO-a te objasnio kako se obuka stožernog osoblja s vremenom mijenjala. "Do promjena u području obuke u SHAPE-u, NATO-ovo se osoblje oslanjalo uglavnom na nacionalne izobrazbe, koje su od zemlje do zemlje imale različit fokus, trajanje, predavače i slično. Obuka je trebala i u dokumente i u praksu uvesti koncepte kao: *connected forces*, *comprehensive approach*, civilno-vojna suradnja. Sve se to odražavalo na novu ideju pristupa izobrazbi, odnosno, tražilo je unificiran pristup. Želim posebno naglasiti potrebu slijednosti izobrazbe za osoblje na koje se ozbiljno računa i koje želimo ciklično upućivati u zapovjednu strukturu NATO-a. Ono treba 'odrastati s dužnostima', usavršavati se za svoju specijalnost ili funkcionalno područje kroz nacionalne tečajeve i tečajeve u NATO-ovim središtima izvrsnosti, a za dužnosti operativne razine završiti i neku od škola u organizaciji ACT-a. Članice NATO-a koje žele na dužnosti u Savezu slati provjereno osoblje izdvajaju to osoblje iz nacionalnog sustava u posebno funkcionalno područje te ga vode dvostazno, kombinirajući nacionalne i NATO-ove dužnosti s potrebnom izobrazbom," zaključuje general Beneta.

MEĐUNARODNA SURADNJA

NATO-ov DEEP PROGRAM

Kroz DEEP program za osnaživanje obrazovanja u obrani članice NATO-a (kao i pojedine NATO-ove partnerske zemlje) pružaju praktičnu pomoć partnerskim zemljama u području razvoja i reforme profesionalnih vojno-obrazovnih institucija

Na NATO-ovu sastanku na vrhu u Istanbulu 2004. donesen je novi partnerski akcijski plan za izgradnju obrambenih institucija, a 2007. predstavljen je DEEP program za osnaživanje obrazovanja u obrani (NATO Defence Education Enhancement Programme - DEEP) koji je reformski alat na raspolaganju NATO-ovim partnerskim zemljama. Kroz ovaj program članice NATO-a (kao i pojedine NATO-ove partnerske zemlje) pružaju praktičnu pomoć partnerskim zemlja-

TEKST

Jelena Dedaković

FOTO

Nevena Ramić

ma u području razvoja i reforme profesionalnih vojno-obrazovnih institucija.

Aktivnosti podrazumijevaju osposobljavanje nastavnog osoblja, razvoj kurikula, izravne konzultacije sa stručnjacima iz referentnih područja, kao i ostale aktivnosti iz područja izgradnje obrambenih institucionalnih kapaciteta. Cilj je programa pojačati napore zemalja partnera na započinjanju i provedbi reforme i restrukturiranju obrambenih institucija kako bi ispunile domaće potrebe i međunarodne obveze. Definira također zajedničke ciljeve za rad Partnerstva za mir u ovom području, potiče razmjenu relevantnog iskustva i pomaže prilagoditi i fokusirati bilateralne programe pomoći u području obrane i sigurnosti. Trenutačno je aktivno

petnaest DEEP programa: Armenija, Azerbajdžan, Bosna i Hercegovina, Gruzija, Irak, Jordan, Kazahstan, Kirgistan, Mauritanija, Moldavija, Mongolija, Maroko, Srbija, Tunis i Ukrajina. U prošloj godini kroz DEEP program održano je 308 aktivnosti u kojima je sudjelovalo 1172 stručnjaka iz savezničkih zemalja te 724 instruktora iz partnerskih zemalja.

KAKO DEEP FUNKCIONIRA?

Bilo koja partnerska zemlja koja ima individualnu bilateralnu suradnju s NATO savezom može tražiti razvoj DEEP programa. Kad ga zatraži, multinacionalni evaluacijski DEEP tim posjeti državu kako bi dogovorila potencijalni program. Na temelju evaluacijskog posjeta, DEEP tim izrađuje prijedlog akcijskog plana, uobičajeno u trajanju od tri godine. Kad partneri odobre plan i osiguraju se sredstva, akademsko vodstvo programa okuplja i raspoređuje odgovarajuće stručnjake iz široke transatlantske mreže stručnjaka, pod združenim vodstvom NATO-a i Radne skupine razvoja obrazovanja konzorcija Partnerstva za mir (PfP Consortium's Education Development Working Group).

Razina napretka i transformacije ovisi o naporima koje obrazovne institucije ulažu u operacionalizaciju promjena proizišlih iz aktivnosti DEEP programa, posebno iz područja razvoja nastavnog kadra i kurikula. Kategorije mjera učinkovitosti različite su od države do države, ali najčešće su: usvajanje suvremenih profesionalnih vojnih obrazovnih akademskih struktura, usvajanje suvremene obrazovne metodologije profesionalnog vojnog obrazovnog kadra, uključivanje novih obrazovnih tema u postojeće kurikule tečajeva i razvoj novih tečajeva, potpora vodstvu partnerskih zemalja i obrambenih obrazovnih institucija za DEEP programe, doprinos obučavatelja i dočasnika stručnjaka partnerskih zemalja u DEEP programe.

Ciljevi DEEP programa dostignuti su kad je vojno obrazovanje partnerskih zemalja samoodrživo i ne zahtijeva vanjsku pomoć, kad kurikuli zadovoljavaju sve obrazovne potrebe te postoji proces koji osigurava kontinuiranu reviziju kurikula. Institucije vojne izobrazbe trebale bi biti sposobne održavati nastavu koristeći suvremene obrazovne tehnike te imati sposobnost unutarnje održivosti osposobljavanja svojeg novog nastavnog kadra suvremenoj metodologiji obučavanja.

SUDJELOVANJE DOČASNIKA U PROGRAMU

Zadnja aktivnost DEEP programa u kojem je sudjelovala Republika Hrvatska evaluacijski je posjet ekspertnog tima NATO-ova DEEP programa Središtu za profesionalni razvoj Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u Travniku. Ekspertni tim činili su časnički namjesnik Janez Šmid predstavnik DEEP-a iz Bruxellesa, časnički namjesnik Aleksander Varga (SLO) kao vođa tima za Bosnu i Hercegovinu, časnički namjesnik Dezso Kalamar (HUN), sžn Robert Bratuša (SLO) i časnička namjesnica Nevena Ramić, pripadnica Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Cilj je posjeta nadzor implementacije kurikula Naprednog dočasničkog tečaja nakon prethodne uspostave Dokumenta kontrole tečaja (CCD) na ovoj razini dočasničke izobrazbe što tečaj čini usklađenim s NATO-ovom Uputom za edukaciju i individualnu obuku. Tim je također

U prošloj godini kroz DEEP program održano je 308 aktivnosti u kojima je sudjelovalo 1172 stručnjaka iz savezničkih zemalja te 724 instruktora iz partnerskih zemalja

ocjenjivao primjenu novih načina izobrazbe dočasnika na razini koja je ekvivalent našoj Temeljnoj dočasničkoj izobrazbi. U planu je programa implementacija novih sadržaja i na ostale razine dočasničke izobrazbe u Bosni i Hercegovini. Ovo je prvi put da se u DEEP program uključuju dočasnici iz OSRH, a časnička namjesnica Ramić prva je dočasnica uključena u program. Kaže kako joj je iznimna čast bila što je pozvana u ekspertni DEEP tim. "Međunarodno okruženje izazov je za svakog tko sudjeluje u takvim aktivnostima, ali predstavljati svoju zemlju i Oružane snage posebno je zadovoljstvo. Kolege iz NATO-ova tima bili su vrlo profesionalni i pravo je zadovoljstvo biti njegov dio. Naši domaćini, pripadnici OSBiH, primili su nas vrlo srdačno i profesionalno, brinuli su o svakom detalju kojim su nam olakšali rad i boravak u njihovoj sredini. Moji su dojmovi vrlo pozitivni i rekla bih da ljudi, općenito, imaju puno više sličnosti nego različitosti, bez obzira na to iz koje zemlje dolaze," zaključuje časnička namjesnica Ramić.

ŠTIT 22

Dvadeset i sedmu godinu zaredom na rtu Kamenjak održana je vojna vježba postrojbi protuzračne obrane Štit 22. Sudjelovali su pripadnici oružanih snaga Republike Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država

VJEŽBA S NAJDUŽOM TRADICIJOM

Na najjužnijem istarskom rtu Kamenjak, na vojnom poligonu "119. brigade Hrvatske vojske" od 4. do 13. travnja 2022. održana je međunarodna vojna vježba Štit 22. Vježba s najdužom tradicijom u Hrvatskoj vojsci provodi se uzastopno već 27 godina, a s obzirom na to da se u početku održavala dva puta godišnje, sad je obilježila svoju 34. provedbu. Dobila je međunarodni karakter 2014. godine zahvaljujući sudjelovanju pripadnika Slovenske vojske, a ove je godine glavna posebnost to što u njoj prvi put sudjeluju pripadnici 173. zračno-desantne pješačke brigade Sky Soldiers OS-a SAD-a.

Dan uvaženih gostiju organiziran je 8. travnja 2022., a bojnog gađanja ciljeva u zračnom prostoru i nastavku raketnih i topničkih gađanja na radio vođenu maketu zrakoplova nazočili su predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik OSRH Zoran Milanović, načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admiral Robert Hranj, zapovjednik Hrvatske kopnene vojske general-pukovnik Boris Šerić, savjetnik Predsjednika Republike za obranu i nacionalnu sigurnost dr. Dragan Lozančić, pročelnik vojnog

ureda u Kabinetu za obranu i nacionalnu sigurnost kontraadmiral Predrag Stipanović, izaslanik ministra obrane RH i savjetnik ministra za vojna pitanja brigadni general Perica Turalija, predstavnik 173. zračno-desantne brigade bojni William Connors te generali i zapovjednici postrojbi Hrvatske kopnene vojske.

JAČANJE INTEROPERABILNOSTI

Prije početka bojnih gađanja nazočnima se obratio zapovjednik Hrvatske kopnene vojske general-pukovnik Boris Šerić koji je naglasio kako je glavni cilj i svrha vježbe jačanje interoperabilnosti i podizanje obrambenih sposobnosti kroz uvježbavanje taktika, tehnika i procedura nadzora zračnog prostora, uočavanja, prepoznavanja i identifikacije ciljeva te provedbe bojnih gađanja ciljeva u zračnom prostoru na malim visinama lakim prijenosnim raketnim sustavima protuzračne obrane i samohodnim protuzrakoplovnim topovima. "Posebne zahvale upućujem pripadnicima oružanih snaga Sjedinjenih Američkih Država koji su svojim sudjelovanjem učinili vježbu Štit 22 izazovnijom i realističnijom," rekao je general Šerić i istaknuo kako je siguran u uspješno ispunjene ciljeva vježbe.

Na vježbi je sudjelovalo 250 pripadnika oružanih snaga Republike Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država koji su uspostavili odličnu suradnju i razmijenili iskustva u protuzračnoj obrani. Hrvatski vojnici gađali su protuzrakoplovnim topovima 20 milimetara, a za metu su imali radio vođenu maketu zrakoplova. Američki vojnici gađanje su proveli lakim prijenosnim raketnim sustavima Stinger, a meta je bila imitator zračnog cilja koji se ispaljuje iz raketnog lansera 107 milimetara.

TEKST

Janja Marijanović

FOTO

Martina Stanković

Pripadnici OS-a RH gađali su protuzrakoplovnim topovima 20 milimetara, dok su pripadnici OS-a SAD-a gađanje proveli lakim prijenosnim raketnim sustavima Stinger

gađanje iz raketnog protuzračnog sustava Stinger.

IZAZOVNO GAĐANJE

Nakon što su hrvatski PZO-ovci uspješno i precizno gađali radio vođenu maketu zrakoplova uslijedilo je gađanje pripadnika 173. zračno-desantne pješačke brigade Sky Soldiers lakim prijenosnim raketnim sustavom Stinger na imitator zračnog cilja. Zbog jakog vjetrova meta je imala izazovniju putanju što je učinilo gađanje realističnijim i izazovnijim, pogotovo za američke pripadnike koji nisu navikli na gađanje u ovakvim uvjetima, ali zahvaljujući pripremama i obukama uspješno su izvršili zadaću. Satnik Josip Čulina, zapovjednik raketne bitnice u Pukovnji protuzračne obrane, tijekom cijele vježbe bio je koordinator između pripadnika hrvatske i američke vojske u tehnikama, postupcima i taktikama uvježbavanja i pripremama za samo bojno gađanje. "Postigli smo vrhunsku suradnju s Amerikancima i interoperabilnost u svakom pogledu, razmijenili smo jako bitna iskustva te smo u potpunosti imali pristup raketnom sustavu Stinger," kaže satnik Čulina koji ističe veliko zadovoljstvo provedenom vježbom. Međunarodna vojna vježba Štit 22 svojom je uspješnom 34. provedbom još jednom postigla zadani cilj i pokazala zavidne sposobnosti postrojbi protuzračne obrane u uočavanju, praćenju i gađanju ciljeva u zračnom prostoru.

Mladi poručnik Jure Brkić, zapovjednik 2. raketnog voda Raketne bojne Pukovnije protuzračne obrane, na Danu uvažениh gostiju preuzeo je ulogu moderatora i nakon što su ispunjeni svi preduvjeti za početak topničkog gađanja vodio nas je kroz cijelo bojno gađanje ciljeva u zračnom prostoru na radio vođenu maketu zrakoplova pripadnika Pukovnije protuzračne obrane. "Na vježbi obnašam ulogu časnika za komunikaciju između naših snaga i snaga Sjedinjenih Američkih Država i mogu reći da je komunikacija protekla jako dobro," rekao je poručnik Brkić kojem je ovo drugi put da sudjeluje na međunarodnoj vojnoj vježbi Štit. "Stekao sam jako dobra iskustva u pogledu same organizacije i suradnje s partnerskim zemljama," sa zadovoljstvom nam je rekao poručnik i pohvalio se kako je imao čast sudjelovati u timu s Amerikancima i provesti s njima

Na vježbi je sudjelovalo 250 pripadnika oružanih snaga Republike Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država koji su uspostavili odličnu suradnju i razmijenili iskustva u protuzračnoj obrani

GMBR

Šest najboljih posada BOV-a Patria i 15 najspremnijih tročlanih borbenih timova natjecali su se povodom obilježavanja 15. obljetnice GMBR-a, a ukupni pobjednici natjecanja i dobitnici pehara bili su pripadnici 3. mb Pauci

Foto: Željko Lukačević

TEST

VJEŠTINE, SPREMNOSTI I OBUČENOSTI

U povodu obilježavanja 15. obljetnice ustrojavanja Gardijske mehanizirane brigade Hrvatske kopnene vojske u vojarni "4. gardijske brigade Pauci" te na vojnom poligonu "Josip Markić" u Kninu šest najboljih posada BOV-a Patria mehaniziranih bojni iz sastava GMBR-a te 15 borbenih timova sudjelovali su 29. ožujka na završnom natjecanju za najbolju posadu brigade.

TEKST
GMBR

FOTO
Mladen Čobanović

Svoju vještinu, uigranost, spretnost i poznavanje svih procedura formacijske tročlane posade iz 1. mb Tigrovi, 2. mb Gromovi i 3. mb Pauci demonstrirali su u osam taktičkih zadaća. Najbolje rezultate postigla je posada iz 3. mb Pauci u sastavu: skupnik Ante Cvitanović (zapovjednik vozila), razvodnik Ivan Tomić (operator DUOS-a) i razvodnik Boris Bitunjac (vozač). Zapovjedniku vozila prijelazni pehar predao je na središnjoj svečanosti obilježavanja obljetnice brigade predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik OSRH Zoran Milanović.

GMBR

IZLUČNA NADMETANJA

Istodobno je održano i natjecanje 15 najspremnijih tročlanih borbenih timova koji su svoje mjesto na završnom natjecanju izborili izlučnim nadmetanjem u postrojbama GMBR-a iz Petrinje, Gospića, Vinkovaca, Benkovca, Knina i Sinja. Discipline u kojima su se timovi tijekom dva dana nadmetali: prelaženje pješačkih prepreka, bacanje bombe te svladavanje poligona sa sedam taktičkih zadataka na vojnom poligonu "Josip Markić" kod Knina.

Svi pripadnici GMBR-a pokazali su pojedinačnu sposobnost prelaženja pješačkih prepreka i bacanja ručne bombe bez dodatne opreme, a potom su, opremljeni jurišnom puškom VHS D-2, borbenom naprtnjačom s 12 kilograma tereta i ostalom taktičkom i zaštitnom opremom zajednički svladavali stazu dužu oko 15 kilometara. Gađanje trenutačnog cilja iz jurišne puške, rastavljanje puške, svladavanje kontaminiranog područja, zbrinjavanje ranjenika, orijentacijsko trčanje, gađanje ciljeva iz AT-4 uz uporabu sustava MILES i piropatrone bile su discipline koje su na realističan način testirale psihofizičku spremnost i obučenost pripadnika GMBR-a, a strmine planine Dinare dodatno su otežali njihovu zadaću.

Prema propozicijama natjecanja sva-

*Svoju
uigranost,
spretnost i
poznavanje
svih
procedura
formacijske
tročlane
posade iz
1. mb Tigrovi,
2. mb
Gromovi i
3. mb Pauci
demonstrirali
su u osam
taktičkih
zadataka*

ku pojedinačnu pogrešku tim je morao kompenzirati kaznenim istrčavanjem zadane dionice ili kaznenim vremenom čekanja na radnim točkama.

PRECIZNOST U ZADAĆAMA

Svi su pripadnici uspješno svladali sve postavljene zadaće, a najbolji su bili pripadnici 3. mb Pauci koji su na matičnom vojnom poligonu "Josip Markić" najmanje griješili. Ukupni pobjednici natjecanja i dobitnici pehara bili su Pauci. Svoje su timove izvrsno izbalansirali, posebno u svladavanju pješačkih prepreka i kroz preciznost na zadaćama gađanja ciljeva iz puške i AT-4, a među njima posebno se istaknula ekipa u sastavu vojnik Stipe Protrka - vođa ekipe, vojnika Matea

Nikolac i vojnkinja Andrea Žižić-Gašo. Natjecatelje u borbenim timovima, kao i posade u vozilima BOV-a Patria, cijelo vrijeme nadmetanja bodrili su njihovi kolege iz postrojbi GMBR-a. U svim postrojbama GMBR-a 15. obljetnica donijela je osnaženu želju za novim dokazivanjem kroz rušenje rekorda u svladavanju prepreka, preciznije gađanje, brže svladavanje orijentacijskog poligona i čvršći korak na taktičkim hodnjama te bolju usklađenost rada posada BOV-a Patria.

Discipline u kojima su se nadmetali borbeni timovi: prelaženje pješačkih prepreka, bacanje bombe te svladavanje poligona sa sedam taktičkih zadaća

U Kninu obilježena 15. obljetnica GMBR-a

Gardijska mehanizirana brigada Hrvatske kopnene vojske svečano je 1. travnja obilježila 15. obljetnicu ustrojavanja prigodnim programom u Kninu. Svečanost je počela misom za poginule i nestale branitelje iz Domovinskog rata u crkvi Gospe Velikog Hrvatskog Krsnog Zavjeta, koju je predvodio vojni ordinarij mons. Jure Bogdan. Kod spomenika Oluja 95 položeni su vijenci. Središnja svečanost održana je na strojilištu vojarne "4 gbr Pauci", a uz pripadnike GMBR-a svečanosti su nazočili predsjednik Republike Hrvatske i vrhovni zapovjednik OSRH Zoran Milanović, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora zastupnik Rade Šimičević, izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske posebni savjetnik Damir Krstičević, zamjenik načelnika Glavnog stožera general-pukovnik Siniša Jurković, zapovjednik HKoV-a general-pukovnik Boris Šerić, gradonačelnik Knina Marijo Čačić i drugi.

Predsjednik Milanović u svojem je obraćanju čestitao pripadnicima GMBR-a njihov dan te spomenuo oslobođenje Knina na kraju Domovinskog rata kao jedan od trenutaka nezapamćene sreće i zadovoljstva svakog hrvatskog čovjeka.

Zapovjednik GMBR-a brigadni general Dražen Ressler u govoru se osvrnuo na aktivnosti koje su dosad provedene u pripremi i ocjenjivanju deklariranih snaga BGMP-ova te snaga koje se upućuju u aktivnosti u međunarodnom okružju. "Pomoć našem narodu uvijek je bio i bit će imperativ. Dokazali smo to kroz godine borbe s požarima, poplavama, a nedavno i potresima. Ništa od toga ne bi bilo moguće provesti bez najvrednije karike koju posjedujemo, a to ste vi pripadnici i pripadnici GMBR-a."

(OJI)

Kadeti treće godine studijskog programa Vojno pomorstvo u Hrvatskom pomorskom muzeju Split pred maturantima Pomorske škole na engleskom su jeziku izlagali o razvoju vojnih odora, torpeda, podmornica i brodskih motora te o povijesti austrougarskog bojnog broda SMS Viribus Unitis

TEKST Petra Blažević, Silvana Kokan // **FOTO** Hrvatski pomorski muzej Split

OBRAZOVANJE U MUZEJU

Zanimljiva inicijativa u obliku projekta pokrenuta je između studijskog programa Vojno pomorstvo, Hrvatskog pomorskog muzeja Split i srednje Pomorske škole Split, a riječ je o nastavi engleskog jezika na smjerovima Vojna nautika i Vojno brodogradarstvo.

Prva faza svojevrsnog pilot-projekta već je uspješno provedena zahvaljujući umrežavanju voditeljice projekta profesorice Silvane Kokan i ravnatelja Muzeja Ljubomira Radića, koji su kadete 3. godine studijskog programa Vojno pomorstvo pripremali za održavanje serije predavanja na engleskom jeziku unutar Muzeja. Namjera je pristupa, u kojem učenik nakratko postaje učitelj, da osim stjecanja novih jezičnih alata, kadeti usavrše i vještine javnog nastupa te poboljšaju analizu i kritičko prosuđivanje svojih i tuđih prezentacijskih sposobnosti. Pripreme su se sastojale od odabira i istraživanja tema, koncipiranja prezentacija te probnih izlaganja. Proces je vođen pod mentorstvom profesorice Kokan uz potporu ravnatelja Muzeja koji je pomagao kadetima u otkrivanju zanimljivih aspekata fundusa i istraživanju stručne literature. Kao publika predviđeni su razredi splitske Pomorske škole, za početak maturanti, a potom i ostali. Projektne aktivnosti odvijat će se dvaput mjesečno u Muzeju. Projekt će u budućem punom opsegu težiti obuhvatiti i druge zainteresirane škole jer je potencijal ovakve izvanučioničke nastave engleskog jezika izvanredan.

PREUZELI ULOGU KUSTOSA

Prva serija prezentacija održana je 15. ožujka u Hrvatskom pomorskom muzeju Split pred maturantima Pomorske škole, točnije 4. g razredom smjera Nautika i njihovom pro-

fesoricom engleskog jezika Nikolinom Romac. Kadeti vojnog studijskog programa na engleskom su jeziku izlagali o razvoju vojnih odora, torpeda, podmornica i brodskih motora te o povijesti austrougarskog bojnog broda SMS Viribus Unitis. Nakon što su u uvodnom dijelu prezentirali povijesni pregled svake pojedine teme, kadeti su maturante povelili u razgledavanje muzejskih izložaka povezanih s temama. Ispred samih eksponata na engleskom su jeziku govorili o posebnostima pojedinog izložka, nakratko preuzimajući ulogu kustosa na stručnom vodstvu. Nakon izlaganja podijelili su s maturantima svoja iskustva iz studentskog života u vojnom okruženju.

Ovakav način suradnje od višestruke je koristi za sve sudionike jer povezuje bitne elemente obrazovanja. Kadeti stu-

Osim stjecanja novih jezičnih alata kadeti usavršavaju i vještine javnog nastupa te poboljšavaju analizu svojih i tuđih prezentacijskih sposobnosti

Kadeti Vojnog pomorstva održat će niz predavanja na engleskom jeziku, a projektne aktivnosti u Muzeju odvijat će se dvaput mjesečno

dijskog programa Vojno pomorstvo kao i maturanti srednje Pomorske škole dobili su priliku upoznati se s dijelovima kulturne i nacionalne baštine u vrlo zanimljivom muzejskom okruženju, unaprijediti jezične vještine i vještine prezentiranja, steći nova znanja i iskustva. To je istodobno najkonkretniji mogući iskorak u promociji novog integriranog preddiplomskog i diplomskog studijskog programa Vojno pomorstvo, čiji polaznici iz prve ruke srednjoškolcima prenose svoja iskustva, odgovaraju na njihova pitanja i bude interes za taj studij.

ATRAKTIVAN OBRAZOVNI PROCES

Kad je u pitanju obrazovanje, muzeji i galerije prikladna su mjesta jer pružaju mogućnosti aktivnog uključivanja studenata u proces učenja, provedbu istraživanja uz pomoć educiranog muzejskog osoblja i upoznavanje s relevantnim izvorima podataka na poseban način, što je iznimno važno u suvremenom svijetu preplavljenom (polu)informacijama s interneta. Projekt potvrđuje da obrazovni sektor i javne ustanove mogu zajedno osmisliti nove oblike suradnje čijom će se realizacijom neke manje poznate, ili čak manje privlačne, teme i obrazovne procese učiniti atraktivnijim, prilagodljivijim i u konačnici prihvaćenijim. Povezivanje s odgojiteljima, učiteljima i profesorima za muzejske je ustanove od velike važnosti, stoga HPMS nastoji razvijati partnerski odnos i izvan nastavnčkog procesa. Kao sudionici, suorganizatori i domaćini stručnih skupova, radionica i ostalih oblika usavršavanja nastavnog osoblja, muzeji mogu itekako pridonijeti sinergiji različitih dijelova obrazovnog sektora. Zsigurno će to potvrditi i nadolazeći stručni skup učitelja povijesti koji će se u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje - područnice Osijek održati 19. i 20. travnja u ovom splitskom muzeju. Tema skupa bit će Hrvatska ratna mornarica u Domovinskom ratu.

PREDSTAVLJAMO

Natporučnik Stjepan Strugar trostruki je aktualni prvak Hrvatske u desetoboju, a osim u atletici, ostvario je izvrsne rezultate u boričkim sportovima, plivanju, crossfitu. Operativni časnik u Domu Glavnog stožera bavio se i veslanjem, gimnastikom te kajacom na divljim vodama

BEZ SPORTA NEMA JAKOG

GENERACIJE POBJEDNIKA

VOJNIKA

TEKST

Ivan Šurbek

FOTO

Martina Stanković

Više smo puta isticali koliko je sport važan segment u svakoj vojsci te kako bez njega nema jakog vojnika. Odličan primjer povezanosti održavanja dobre tjelesne spreme i vojnog poziva je i natporučnik Hrvatske vojske Stjepan Strukar, operativni časnik u Domu Glavnog stožera OSRH. Dio je Hrvatske vojske već gotovo 13 godina otkad je postao kadet, a u svojoj vojnoj karijeri obnašao je mnoge dužnosti. Nakon kadetske službe završava i Temeljnu časničku izobrazbu s vojnostručnom specijalnosti časnik pješništva, a proglašen je i najboljim polaznikom 12. naraštaja TČI-ja za što je dobio nagradu Predsjednika RH. Natporučnik Strukar potom je 2017. završio i Temeljnu obuku za specijalna djelovanja - *commando* obuku. Ovaj rođeni Vinkovčanin završio je preddiplomski Sveučilišni studij na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu, hrvanje je odabrao kao usmjerenje. Nakon toga završio je i diplomski sveučilišni studij pedago-

Vrhunski pripremljen vojnik okušao se u brojnim sportovima i u svakom od njih bio je uspješan

gije na Filozofskom fakultetu u Rijeci gdje je stekao zvanje magistra pedagogije, a trenutačno je doktorand na trećoj - završnoj godini Poslijediplomskog doktorskog studija na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Ujedno je i vanjski suradnik na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu na predmetu *Život u prirodi i vještina preživljavanja*. No, osim njegove vojne i akademske karijere zanimljiva je i ona sportska jer se okušao u brojnim sportovima i u svakom od njih bio je uspješan. Sportom se počeo baviti još od malih nogu, a do danas se okušao u više od petnaest različitih sportova. Aktualni je trostruki uzastopni prvak Hrvatske u desetoboju, a sve je počelo još u ranoj dobi kad je kao prvi sport odabrao taekwondo. U taekwondou je vlasnik crvenog pojasa, ali nije to jedina borilačka vještina u kojoj se natporučnik dobro snalazi. Vlasnik je crnog pojasa u hapkidu, tradicionalnoj korejskoj borilačkoj vještini koju u sportskim krugovima uspoređuju kao kombinaciju taekwondoa i džuda, vlasnik je zelenog pojasa u džudu, a okušao se i u grapplingu i hrvanju. U hapkidu ima i dva naslova europskog prvaka, iz 2011. i 2013. godine.

ZDRAV DUH U ZDRAVOM TIJELU

Osim borilačkih sportova, natporučnik Strukar kaže kako je uvijek volio isprobavati razne sportove i natjecati se u njima, a uz obrazovanje na Kineziološkom fakultetu to mu je jednostavno bila i rutina. Iznimno je zadovoljan svojim postignućima, ali i s tim što je dio Hrvatske vojske. Životni moto mu je *Mens sana in corpore sano*, odnosno *Zdrav duh u zdravom tijelu*.

U srednjoj školi počeo se baviti trčanjem u kojem je bio vrlo dobar. Počeo je kao srednjoprugaš, ali ubrzo je i trčanju pridodao i bacačke discipline.

"Prijatelj i ja jednom smo prilikom otišli na bacanje i vidjeli smo da nam dobro ide pa sam jednostavno odlučio uključiti i bacačke discipline," kaže Stjepan. To je zapravo bio početak onog što je danas, a to je prvak Hrvatske u desetoboju. Riječ je o jednoj od najcjenjenijih i svakako najzahtjevnijih atletskih disciplina. Naime, u profesionalnom desetoboju atletičari se natječu u deset disciplina koje čine trkačke, bacačke i skakačke. Natjecanje se odvija dva dana, a discipline su podijeljene na sljedeći način: prvi dan trčanje na 100 m, skok u dalj, bacanje kugle, skok u vis i trčanje 400 m, drugi dan: trčanje 110 m prepone, bacanje diska, skok s motkom, bacanje koplja i trčanje na 1500 m. Pobjednik je onaj tko skupi najviše bodova kombinirano kroz sve discipline. U Hrvatskoj je vrlo teško trenirati desetboj, ali natporučnik Strukar kaže kako su uvjeti dobri i kako mu treninzi koje odraduje u Hrvatskoj vojsci itekako pomažu u održavanju odlične kondicije. Član je atletskog kluba Mladost u kojem trenira već neko vrijeme. Natjecao se u brojnim vojnim sportovima odnosno na vojnom prvenstvu Hrvatske pa je tako još 2012. godine osvojio prvo mjesto ekipno u plivanju na prvenstvu Oružanih snaga, a bio je vrlo uspješan i u kasnijim godinama. Prošle je godine pobijedio i u natjecanju u crossfitu odnosno izazovu tjelesne spremnosti pod nazivom Viribus Unitis na prvenstvu OSRH. U crossfitu su uključene vježbe poput slekova, čučnjeva, zgibova, marinaca, a Strukar je izveo nevjerojatno velik broj ponavljanja u jednoj minuti. Što o natporučniku Strukaru misle njegovi kolege najbolje će nam posvjedočiti časnik za kineziologiju Zapovjedništva za potporu satnik Marko Antunović.

"Kad vidite nekog kao što je Stjepan, jasno vam je da je on primjer drugima jer uvijek daje više od ostalih i takvu osobu odlično je imati kao zapovjednika. Od vas neće nikad tražiti da odradite nešto što on ne može. On jednostavno može sve," kaže natporučnik Antunović.

Natporučnik Strukar iskusio je i veslanje, gimnastiku, natjecao se u kajaku na divljim vodama, a ima iskustvo i anegdotu s biciklizmom. Naime, u Zagrebu je kupio bicikl i odlučio ga isprobati tako što je prilikom prvog korištenja njime otišao kući u Cernu. Vožnja je trajala duže od dvanaest sati, ali za njega to i nije bilo nešto pretjerano teško jer je vrhunski pripremljen vojnik i sportaš.

POVODOM 27. OBLJETNICE

U jednodnevnoj napadnoj operaciji Skok 1 na Dinari hrvatske su snage 7. travnja 1995. porazile neprijatelja te napredovale u dubini pet i širini 15 kilometara čime su osnažili položaje na Dinari i Livanjskom polju. Skok 1 bio je ohrabrenje za nastavak pobjedničkih operacija te dodatni poticaj za skokove na nove dinarske visove

PET KLJUČNIH DOGAĐAJA OPERACIJE SKOK 1

TEKST Marinko Karačić // IZVORI ZA FOTOGRAFIJE Udruga veterana 7. gardijske brigade Puma

1.

Izdržali ekstremnu zimu na Dinari

Nakon operacije Zima 94 pred hrvatskim je snagama novi izazov bio preživjeti zimu na Dinari. U iznimno zahtjevnim uvjetima hladnoće, leda i snijega, temperature i do -20 stupnje-

va presudna je bila neslomljiva volja hrvatskog vojnika i spremnost na žrtvu za slobodu Hrvatske. Od Badnjaka i zadnjeg dana operacije Zima 94 do Skoka 1 protekla su 103 dana, a

svaki od tih dana i noći bio je i boj za opstanak i željno iščekivanje dolaska proljeća. A s proljećem je došla nova operacija i nova pobjeda hrvatskih snaga.

Čelni zapovjednici i postrojbe u operaciji

- Zborno područje Split, zapovjednik general-bojnik Ante Gotovina
- 7. gardijska brigada HV-a
- 126. domobranska pukovnija iz Sinja
- ostale hrvatske snage

2. U jedan dan potisnuli neprijatelja pet kilometara

Ključni cilj operacije Skok 1 bio je ovladavanje dominantnim visovima na Dinari u području od Zelenog brda do Crvene grede te uspostavljanje vatrenog nadzora nad neprijateljskim položajima na lokacijama Uništa i Cetine.

Glavni smjer napada odvijao se na području: Velika Duvjakuša - V. Glavica i Zeleno brdo - Razvala. Snage 7. gbr brzim su tempom napredovale te su u večernjim satima 7. travnja 1995. dostigle crtu: Bunjevačko brdo - Marino brdo - Veliki bat - Jančiji vrh - Lišanjski vrh - Slime - Jakelića dolac - Velika Glavica. Prosječna nadmorska visina na novouspostavljenoj crti bila je oko 1800 metara.

3. Uspješna obrana novooslobođenog područja

Neprijateljske snage pokušale su protunapadom povratiti položaje te su topništvom napadale položaje 7. gbr s prostora sela Cetina, no napad je odbijen. Oslobođen je važan prostor u dubini 5 i širini 15 km čime se dobilo na sigurnosti i Dinare i Livanjskog polja. Neprijatelj je ponovno poduzeo napade početkom svibnja 1995. kako bi ponovno okupirao područja, a posebno jak napad poduzeo je kod Crnih bunara. U snažnom protunapadu snage 7. gbr uspjele su nakon žestokih borbi odbaciti neprijateljske snage te sačuvati ranije dostignute položaje obrane.

Smrtno stradali i nestali pripadnici 7. gbr u obrani položaja u operaciji Skok 1

U operaciji Skok 1 hrvatske snage nisu imale poginulih niti ranjenih pripadnika. Nakon nepunih mjesec dana u neprijateljskim napadima došlo je do stradavanja pripadnika 7. gbr. Tako su u borbama kod Crnih bunara na Dinari 5. svibnja 1995. poginula tri pripadnika 7. gbr br: Antun Čižmek, Roko Grgić i Marinko Kuljanac dok je nestao gardist Miroslav Harča. Istog dana u topničkom napadu neprijatelja na položaju na M. Poljanicama poginuo je još jedan pripadnik Puma Željko Holc. U spomen na žrtve pripadnika Puma na vrhu Velika Duvjakuša podignut je spomenik 31 poginulom i jednom nestalom pripadniku koji su od Zime 94 do Oluje stradali na širem području Dinare.

Sjećanja sudionika akcije Skok 1

LJUBOMIR VOLARIĆ,
zapovjednik satnije
2. bojne 7. gbr HV-a,
danas umirovljeni satnik

Od Tigrova do Puma ukratko se može nasloviti ratni put Ljubomira Volarića koji je s 23 godine krenuo u obranu Hrvatske. Prva borbena iskustva stječe kao pripadnik Tigrova u sklopu 5. bojne, koja će ujedno i biti jezgra u osnivanju sedme po redu gardijske brigade Hrvatske vojske te će tako i Volarić oznaku Tigra zamijeniti Puma. "Prva bojišta Puma nakon utemeljenja vezana su za zadarsko područje od kojih svakako najviše pamtim Maslenicu zbog žestokih borbi i stradanja naših pripadnika. Zaliježili smo rane Maslenice te dobili novu zonu odgovornosti na području Stankovaca, Budaka, Pristega, Dobre Vode i Radašinovaca, a iskusili smo i borbe na Južnom bojištu," iznosi sjećanje Volarić na djelovanje Puma do dolaska na Dinaru. Na Dinaru su krenuli iz njihove privremene baze iz Pirovca i nakon izviđanja područja branili su položaje na Malom i Velikom Magliću. "Razvukli smo dobro položaje jer je cijelo područje bilo pod šumom te smo uz puške nosili i sjekire kako bismo čistili šumu zbog bolje preglednosti. Bila je to kružno postavljena obrana, a uz gustu šumu često je bila i magla te smo bili uvijek na dodatnom oprezu. Koristili smo čak i teleskope kako bismo povećali vidljivost. Nikad neću zaboraviti kako sam puna dva sata držao pušku na nišanu misleći cijelo

POVODOM 27. OBLJETNICE

vrijeme kako je ispred mene neprijateljski vojnik, no kad se pojavilo sunce bio je to običan mali grm," kaže Volarić. A kako bi dočarao zimske uvjete na Dinari prisjeća se i događaja kad su tražili jednu pojatu (prostoriju za smještaj stoke) za zaklon, a koja je bila ucrtana na karti no snijeg ju je jednostavno cijelu prekrrio te su dugo bili na metar od nje dok je konačno nisu pronašli kopajući snijeg. "Dečki su cijelu noć odbacivali snijeg, svaki je zaklon bio spas, a ovo je za nas bio hotel," prepričava događaje s Dinare.

U akciji Skok 1 izravno je zapovijedao satnijom i ujedno branio novodostignute položaje. "Prije akcije stavili smo trakice prepoznavanja, uzeli vreće za spavanje, šatorska krila i ideš naprijed. Šuma je, osluškuješ stalno, nikad ne znaš kad će njihovi diverzanti upasti. Ideš naprijed i onda čekaš. Za predah i nije bilo vremena, malo se nasloniš na drvo, zadriješ kratko i novi iskorak. Nekako smo bili programirani uvijek naprijed jer gledali smo novu točku koju je trebalo ovladati. Kad bismo dostigli planiranu zadaću spašavali su nas šatori koji su imali dvostruku stijenku, a idila bi nastupila kad upalimo petrolejske peći. Smjene na položajima bile su svakodnevne, tri sata bi trajao put do krajnjih položaja i tako iz dana u dan," ističe Volarić te pojašnjava kako su šatore danju morali rasklapati kako ih neprijatelj ne bi uočio, a s prvim sumrakom ponovno bi bili na svojem mjestu jer po zaleđenom snijegu i kamenu nije bilo moguće kopati bilo kakve zaklone. Na najviše vrhove nosili bi i drva, ne za grijanje nego za skuhati kavu ili čaj.

Pume su bile dobro tjelesno pripremljene što se na Dinari u punoj mjeri pokazivalo iz dana u dan. "Kad smo dobili minobacače 82 mm, sve je to trebalo iznijeti do najviših vrhova jer helikopteri HRZ-a nisu uvijek mogli letjeti zbog nevremena. I sad ponekad sanjam Zeleno brdo koje je bilo 70 % uspon, a granate su bile u pakiranju od 12 komada. Izdržali smo, Pume su takve, nema uz-maka i kad je najteže. Zamislite pod tim teretom hodate po zamrznutom snijegu koji je možda dubok ispod vas i po nekoliko metara. Ali, kad smo došli na Veliki Bat sve zaboraviš. Koji je to osjećaj moći, sve se vidi kao na dlanu. Tad smo shvatili kako sve se isplatilo jer smo sad mogli neprijatelja pratiti u stopu," svjedoči Volarić te na pitanje je li tad razmišljao kako ih put vodi do Knina odgovara: "Znali smo, moramo do Knina, tu nema priče, a otkud nije bitno. Knin je svima nama bio cilj, nakon Skoka 1 bili smo još bliže," zaključuje Volarić.

4.

Nova napredovanja hrvatskih snaga

Tjedan dana nakon početka akcije Skok 1 nastavljeno je napredovanje hrvatskih snaga na Dinari i to prema Crvenim gredama. I ovaj su put hrvatske snage porazile neprijatelja te oslobodile dodatnih oko 20 četvornih kilometara čime je u tjedan dana ukupno oslobođeno oko 100 četvornih kilometara područja Dinare.

5.

Logistička potpora

Dinarski boj dobiven je i zahvaljujući punoj logističkoj potpori koju je hrvatski vojnik dobivao i kad se činilo nemogućim doći do njihovih položaja.

Tako je probijanjem cesta u izvedbi inženjerijskih snaga HV-a i Hrvatskog vijeća obrane, Dinara postala *tenkovska prometnica* hrvatskih snaga i nije bila samo iznenađenje za neprijatelja nego i pravi pothvat inženjeraca izveden u ratnim uvjetima na nepristupačnim područjima Dinare. Među ostalim probijene su komunikacije na područjima Poviruše - Vješić gora,

Vješić gora - Junakovo brdo te put prema Zelenom brdu. Naravno, na svim zemljovidima Dinare do tada je stajalo: područje neprohodno za tenkove. Jednu od važnih uloga u potpori kopnenim snagama u ovladavanju Dinare imale su i letачke posade helikoptera Mi-8 MTV1 iz sastava 95. zrakoplovne baze Hrvatskog ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane iz vojarne "Knez Trpimir" iz Divulja. Letovi su organizirani za prijevoz hrvatskih branitelja na položaje Dinare, zbrinjavanje ranjenika i oboljelih kao i sanitetskih timova. Jednako je važna bila dostava streljiva i naoružanja te građevinskog materijala, kontejnera i montažnih kućica za smještaj snaga.

DRAŽEN ŠANTIĆ,
zapovjednik
1. voda 3. satnije
3. bojne 7. gbr, danas
umirovljeni natporučnik

Prvi borbeni teren Dražen Šantić iskusio je u Vinkovcima u listopadu 1991., a

nakon formiranja Puma ratni ga put među ostalim bojištima dovodi i na Dinaru. Prepoznatljivu toplu i iskrenu slavonsku dušu jednostavno je nemoguće ne primijetiti kod Šantića, a na početku razgovora odmah će to i potvrditi.

"Od Domovinskog rata do danas na svim proslavama na kojima sam mogao naručiti pjesme bile su to uvijek od *Priljavaca Za drugog su dunje žute* i Thompsonova *Vjetro s Dinare*. U oba slučaja i kad god čujem ove pjesme moj organizam i psiha ulaze u neko drugo stanje potpunog smirenja i intenzivnih emocija. Stihovi ove prve *Uz pjesmu mi se rodimo, uz pjesmu umiremo, sve ti duše sine slavonske uz pjesmu prebole, al' ne oprostite, Slavonijo, tko te nije volio, ne zna što je izgubio* diraju me zbog slavonskog podrijetla i početka ratovanja u obrani Hrvatske u Vinkovcima kao dragovoljca sa svojom škvadrom iz Sesvetskog Kraljevca," počinje Šantić sjećanje na akciju Skok 1.

Dinara je i za Šantića posebna ne samo vojnička nego i životna priča. "U ratu sam osjetio i radio gotovo sve što vojnik može doživjeti, branio se i napadao, stražario i bio u zasjedama, izviđao, pucali su po meni tenkovi, topovi, avioni, puške i strojnice i sve ostalo, bliska borba, protuoklopna borba, poginuli i ranjeni prijatelji, ali Dinara je sve nadmašila. U susjedstvu imam dosta ljudi koji su iz livanjskog kraja te mi je jednom prilikom jedan od njih rekao: 'Ajde Kina (Šantićev nadimak) pa nije na Dinari ugodno usred lita janjca peč, a kamoli preživiti zimu'."

Prvi susret s Dinarom bio je na Vješić gori između Božića i Nove godine 1994. "Iako smo bili iznimno, gotovo vrhunski fizički pripremljeni dolazak u objekt od najlona i šatorskih krila bez grijanja na temperaturama do tridesetak stupnjeva ispod nule bio je šok. Teško je zamisliti očaj kad golim rukama grebete zemlju i pokušavate napraviti blato kojim bi nazidali ognjište od kamena unutar te *najlonare*, a kad ložite vatru morate cijelu jednu stranu najlonare zbog dima otvoriti. Nakon nekoliko dana pozvao me zapovjednik Vlado Mrazović da nekog pošaljem do zapovjedništva jer ima nešto za mene. Poslao sam zapovjednika desetine Dalibora Čurilovića i dok smo

POVODOM 27. OBLJETNICE

zapovjednik desetine Mladen Šimunić (poginuo 29. 7. 1995.) i ja po ne znam koji put preslagivali ognjište, dolazi Dado (ranjen 29. 7. 1995.) i donosi peč. Za nas je to bio najljepši božićni dar," svjedoči Šantić. Posebno poglavlje Dinare njegovi su prijatelji i kolege iz Puma. "U takvim uvjetima posebno vas se dojme postupci ljudi pa i sami ljudi za koje se pitate gdje su rasli do sada i kako su dospjeli ovamo. Primijetili smo jednog dana kako se vojnik Tomislav Košić neprimodno umirio, kad ga pitaš jesi li dobro on odgovara: 'Pusti me dobro mi je, toplo mi je,' jasan znak, upada u *bijelu smrt*. To sam vidio još nekoliko puta i svi koji se smrjavaju imaju istu rečenicu kao iz priručnika. Utoplili smo ga i revitalizirali. Kasnije razgovaram sa zapovjednicima desetine kako ga osloboditi smjene na položaju, no on čuje naš razgovor i kaže: 'Ne, ne bu nigdo moju smenu gulil,' ne možete povjerovati. Sjećam se i vojnika iz susjednog voda, Renata Kolara kojem su se raspale čizme, odnosno jedna je zinula, a kako mu se nisu mogle odmah nabaviti druge stavili su ga u najlonaru voda za potporu. Pitam ga: 'Kako si Renato, a on će: 'Doobro,' i tako uvijek.

A kako se odvijao život u *najlonari* Šantić se prisjeća i svih drugih detalja i događaja. "Iznad peći visjela je boca s vodom kako bi je mogli piti jer je sve ostalo smrznuto, a bijela maskirna odora koju sam skinuo jer se *smočila* te odmah i smrznula ubrzo se pretvorila u komad *zgužvanog lima* koji se nije mogao obući," prisjeća se Šantić koji je na univerzalan način rješavao i problem kreveta u *najlonari*. Saznao je kako se negdje na putu nalaze daske koje su pri dostavi zapele za drvo i ostale u šumi te je zajedno s vojnikom Suljom Efenčićem uspio doći do njih, zavezali su ih i špagom dovukli te su od tada imali i ležajeve.

Posebno se sjeća dolaska zapovjednika i časnika 126. domobranske pukovnije koji su izviđali lokaciju postavljanja baraka za smještaj vojnika i opreme. Prva reakcija Šantića bila je sanja li sve to, no kad se pojavio prvi stroj postalo je jasno da je to stvarnost, iako se sve događa na Dinari. "Prvo pomislim, kad će ovi obaviti smjenu ako misle sve ovo napraviti? Drugi dan dolazi Caterpillar s gusjenicama višim od mene, i gdje prođe ostaje cesta. U nekoliko dana iskopaju rupe i u njih stave betonske elemente skloništa za streljivo, dovezu i sklope montažne drvene barake s ležajevima i pećima te napravimo smjenu. Tri dana proveli smo u selu Gubin, prespavali u toplim kućama, a tu se konačno i odmrzla moja odora," prisjeća se Šantić.

U međuvremenu Šantić je branio položaje i na Sajakovića Ždrilu, ukupno 39 dana Dinare do smjene s 4. gardijskom brigadom, a od tada između ove dvije brigade traje ratno prijateljstvo i pozitivno rivalstvo

jer nitko od njih nije htio predati stare položaje nego su ih uvijek pomicali naprijed.

Naprijed je značilo i svladavanje novih prepreka te iznalaženje rješenja koja se radaju samo u ratnim uvjetima Dinare. Prije odlaska na novi položaj Šantić je vojnicima davao: najlon, pilu, sjekiru, klanfe (čelične spone za spajanje drveta), čavle i legendarnog *gašpara* (tipska okrugla peč) s dimovodnim cijevima. "Znao sam reći kako smo Dinaru *oslobodili* najlonom i klanfama, a ne puškama," govori Šantić te pojašnjava kako su zaklonima čuvali živote, a *Pumina čuda* od zaklona izrađivana su upravo alatima kojima je Šantić zaduživao vojnike. "Izabrali bi četiri drveta u četverokutu otprilike dva metra jedno od drugog, iskopali metar do metar i pol snijega i došli do zemlje, učvrstili poprečne deblje grane za jednostavnu krovnu konstrukciju, prebacili najlon na krov i oko najlonare, a na otprilike dvadesetak centimetara od zemlje od grana bi načinili konstrukciju za ležanje, postavili peč i obložili sve granjem," pojašnjava Šantić *elaborat* izrade dinarskih zaklona.

Najstrašnije vjetrove Šantić je doživio na području Jankova brda i Velikih Torina na oko 1600 metara. "Probijali smo se kroz mećavu kad je trebalo zamatati usta i nos kako bismo mogli disati. Jednom me je vjetar srušio i morao sam pedesetak metara puzati po snijegu kako bi došao do kontejnera koji su dovele posade HRZ-a," ističe Šantić te se prisjeća kako su povremeno slušali i radio Knin koji je javljao kako se na Dinari bore specijalne jedinice Hrvatske vojske obučene za zimsko ratovanje u slovenskim Alpama i skandinavskim zemljama. "Vjerojatno su tako opravdavali što smo mi gore, a oni nisu," govori Šantić koji je sa svojim Pumama dočekao i Uskrs na Dinari. "Sjećam se kako nam je po mećavi došao zapovjednik satnije Vlado Mrazović s nekoliko vojnika, donijeli su nam hrane, cigareta i limenki piva te smo si tako čestitali Uskrs," sjeća se Šantić koji se sa svojim Pumama nakon 52 dana spustio s Dinare u selo Ninkoviće, a na smjenu su im došli pripadnici 126. dp. Nakon puna 52 dana Šantić se konačno okupao u laboru tople vode i ubrzo s osušenom odorom krenuo ponovno na Dinaru. Zadnjeg dana srpnja 1995. ranjen je u boju za Razvalu s tri rasprskavajuća metka te zbrinut u bolnici u Splitu gdje je na televizoru pratio oslobađanje Knina. "Ti su mi trenuci bili teži od ranjavanja, svi smo mi živjeli za dan ulaska u Knin, a ja na bolničkom krevetu," prisjeća se Šantić koji još uvijek u sebi nosi gelere metaka kojima je bio pogođen, a jedan od njih završio je u okviru puške. Čuva ga u sobi, njegov pogled dugo se zaustavi upravo na tom okviru, a u tim trenucima misli i osjeća koji ga prožimaju mogu razumjeti samo on i njegovi prijatelji s Dinare.

**VLATKO SOLINA, pripadnik
Oklopne bojne 7. gbr,
danas umirovljeni časnički
namjesnik**

Jedno od posebnih iznenađenja ratnih događanja na Dinari bilo je uvođenja tenkova u napadne operacije. Tako su se i oklopne

snage 7. gbr u travnju 1995. uspele na Dinaru i pomogle u pobjedama hrvatskih snaga. Prvim tenkom Puma zapovijedao je Vlatko Solina koji s puno emocija govori o operaciji Skok 1 i za njega povijesnom djelovanju hrvatskih snaga na Dinari.

Od prvih dana Domovinskog rata bio je tenkist, najprije na položajima oko okupirane Baranje gdje je tenk T-34 upoznao u *dušu* govoreći o njemu kako je iznimno dobar, učinkovit i što je najvažnije precizan. Nakon dolaska u Pume tenk ostaje i dalje njegova ljubav, a stručna znanja i iskustvo prenosi na mlade ročnike u Sabunikama kod Zadra. Čovjek s ravnice ubrzo završava na vrhovima Dinare gdje se Oklopna bojna Puma raspoređuje najprije na Livanjskom polju s dvije satnije s oko 20 tenkova T-55 i tri tenka T-84. Iz podnožja Dinare Solina se ubrzo uspinje na visove Dinare i odmah doživljava napad na svoj tenk s četiri Maljutke. "Na Crnom Lugu jedva smo izvukli živu glavu, najtvrdi orah zasigurno. Čak smo i vidjeli dolazak Maljutki na naš tenk, manevrirali smo, ali i djelovali u smjeru njihovih položaja i uspjeli izbjeći njihove pogotke. Izgleda kako smo njihova operatera malo zaljuljali, moguće je i žice im pokidali, no najvažnije, životi su sačuvani, a tenk je preživio. Ispalili smo tad 22 tenkovske mine, nismo imali vremena ni čahure izbacivati vani, hrpa mesinga oko nas, sve dimi, a još su čahure bile vruće kad smo se vratili u bazu. Zajedno sa Solinom u tenku je bio zapovjednik voda i ciljač Oskar Polmanić, vozač Ratko Kučić i punjač Darko Jus. U toj akciji koju Solina opisuje kao pakao, neviđeni fajt do tada, iznenađa je uskočio jedan *Splićo* iz Četvrtke koji je iz protuoklopa *kresnuo* u smjeru neprijateljskog maljutkaša i pogodio ga. "Ma James Bond mu nije ravan, *Splićo* hvala ti. Sve se prašilo, a još se i dimilo iz njihova topa ZIS-a koji smo ranije uspjeli pogoditi iz tenka," iznosi Solina. Posebno ističe kako je cijelo vrijeme s njima bio zapovjednik oklopništva Puma Mladen Vuković prateći ih u svim akcijama i položajima. "Iako je za većinu bilo nepojmljivo doći s oklopom na Dinaru, mi smo uspjeli. No, ima još jedan detalj, sve vrijeme djelovanja u uvjetima Dinare mi nismo imali niti jedan kvar na tenku, ma niti je pukla gusjenica. Jednostavno, tenk je moćan i koliko ste vi sposobni njime upravljati vratit će vam sve, a bili su stariji od mene," ističe Solina.

Sa svojom *plavom pticom*, kako je prozvao tenk pod brojem 4728, prvi se popeo na drugi najviši vrh u Hrvatskoj, na Jančiji vrh visok 1760 metara, a uz njega posadu su još

činili vozač Franjo Đipalo, punjač Darko Jus i ciljač Dragan Dundović. "Tad sam prvi put ugledao Kijevo i Vrliku, kao na dlanu, jooooj koji osjećaji, pa mi ih sada imamo, gledam njihove rovove, pa tu je i Knin na nekih 30 km," iznosi Solina koji je, kako kaže, noć prije ovog razgovora sanjao upravo ove scene i svoje tenkove na Dinari. Bilo je to finale prije finala, a u tom povijesnom izlasku njihove *plave ptice* na Jančiji vrh bila je i posada Borbenog vozila pješastva (BVP), a njihovu su posadu činili zapovjednik vozila Gabrijel Kosalec, vozač Ivica Kunštek te operater Miran Bošnjak. "Sjećajući se zime na Dinari Solina kaže kako je snijeg padao poput kokica, a znalo se dogoditi i kako bi prekrrio cijeli tenk te su ga ujutro morali tražiti. "Ima još jedna zanimljivost s Dinare. Na vrhovima bi sijalo sunce i kako smo ostavljali mlijeka uz naše položaje skupljali bi se poskoci, uuh njih sam se više bojao nego metka," kazuje Solina te dodaje kako su za kraći odmor koristili tenkovske cijevi preko kojih bi prebacili šatorska krila i tako imali kakvu-takvu zaštitu od hladnoće, ali to je bilo više žmirenje nego spavanje. Tenkove su zbog raspoznavanja bojili žutom točkom na kupoli jer im se kod Grahova uštekao neprijateljski tenk. "Ma proživjeli smo svega, svaki je dan roman za sebe, sjećanja žive i nakon 27 godina, ima trenutaka kad i danas glas zanijemi, a suze krenu same od sebe. To mogu razumjeti samo ljudi koji su sve ovo prošli, jer ovo dira u dubinu duše i srca," svjedoči Solina. Ranjen je u nastavku borbi kad je tenkom T-55 naišao na zaostalu protutenkovsku minu. Ušli su na rub minskog polja i ostali bez *hodnog* dijela. U pomoć je stigla posada tenka T-84, a prilikom postavljanja unakrsnih sajli između dva tenka Solina je ranjen zajedno s vozačem Đipalom. "Grunulo je nešto, samo sam vidio mrak i dalje se ničeg ne sjećam. Ranjen sam u trbušni dio, oko i uho, do neba sam zahvalan liječnicima jer su mi spasili jedno oko," prisjeća se trenutaka ranjavanja. Kaže kako je bio crn kao opanak, a sanitetskim vozilom po njega je došao njegov krizmani kum Ivica Mudri. Nije ga prepoznao, samo se sjeća kako ga je kum držao za ruku i hrabrio. No, bilo mu je puno teže što za ulazak njegovih prijatelja u Knin nije mogao biti zajedno s njima. "Iz bolnice u Zagrebu mogao sam samo slušati jer zbog rana na očima nisam vidio ništa. Čujem tiskovnu, Knin je slobodan, suze su jednostavno tekle u potocima, radost zbog pobjede i težina što nisam sa svojim tenkistima." Posebno naglašava moral i vjeru kod svih pripadnika koje je sretao na Dinari. "Prijatelji iz Četvrtke su čudo, samo naprijed i naprijed, zadivili su me, to se nikad ne zaboravlja. Pa onda moj prijatelj iz Puma, Vladimir Miljenović Bronx koji je trebao biti pričuva u Sabunikama, no on ondje nije mogao izdržati dok smo mi na Dinari i evo ga jednog jutra kod nas, a imao je tek 18 godina," prisjeća se Solina koji danas mir pokušava pronaći na imanju gdje ima vinograd. Najviše ga opuštaju ovčice i janjci, a iznad svega njegov pokretač života unučica Nina. "Ovo je moja terapija, a nema dana da se ne čujem sa svojim prijateljima iz Puma," zaključuje Solina.

RAZGOVOR

VIŠA MEDICINSKA SESTRA

IVANA JASIĆ

ROČNICA 33. NARAŠTAJA
DRAGOVOLJNOG VOJNOG
OSPOSOBLJAVANJA

PRVI IZAZOVI

SVLADANI

“Kolege ročnici nisu samo kolege, oni su mi ostali prijatelji za cijeli život jer nas spaja ljubav prema domovini, narodu i obitelji. Zajedno smo ulaskom na dragovoljno vojno osposobljavanje svjesno posvećeni našoj domovini za života”

RAZGOVARALA
Jelena Dedaković

FOTO
Dino Varošanec

Viša medicinska sestra Ivana Jasić ročnica je 33. naraštaja dragovoljnog vojnog osposobljavanja, a na nedavno održanom natjecanju za najboljeg ročnika osvojila je drugo mjesto u ženskoj kategoriji. Rođena u Karlovcu, inače iz Petrinje, a otkako im je razorni potres uništio kuću, s obitelji živi u Zagrebu. Za Hrvatski je vojnik govorila o svojim očekivanjima od ovog programa, dojmove o obuci te otkrila da joj je cilj razvijati se u Hrvatskoj vojsci kao liječnica.

ODAKLE ŽELJA ZA DRAGOVOLJNIM VOJNIM OSPOSOBLJAVANJEM?

Najveći motiv mi je pokojni otac Ivo Jasić koji je bio branitelj, djelatna vojna osoba, odnosno pripadnik 1. gardijske brigade Tigrovi. On nam je odmalena prenosio ljubav prema domovini, narodu i samim običajima. Otac nam je pokazao kako, osim što je bio najbolji otac, biti pošten, dobar i discipliniran čovjek i vojnik. Drago mi je što sam završila dragovoljno vojno osposobljavanje jer sam stekla puno novih znanja i vještina, a najvažnije od svega prijatelje za cijeli život.

KOJA STE OČEKIVANJA IMALI OD DRAGOVOLJNOG VOJNOG OSPOSOBLJAVANJA?

Dobro sam se informirala, a na dragovoljno vojno osposobljavanje došla sam s definiranim ciljem – razvijati se u Hrvatskoj vojsci kao liječnica. Dosta mojih poznanika i prijatelja su djelatne vojne osobe pa su me informirali o tome što me čeka, a njihova iskustva i razmišljanja samo su dodatno potvrdila moju odluku da se prijavim na dragovoljno vojno osposobljavanje i u konačnici postanem djelatna vojna osoba.

KOJI VAM JE DIO OBUKE BIO NAJIZAZOVNIJI?

Ne bih rekla najizazovnija već iscrpljujuća. To je svakako bilo taktičko uvježbavanje pojedinca u realnim vremenskim i zemljišnim uvjetima na logističkom vježbalištu "Glavica". Tu smo uvježbavali brojne radnje kroz simulaciju borbenih djelovanja, odnosno napada i obrane. Svladali smo kretanje na bojištu, korištenje signala s pomoću ruku, reakcije na izravnu i neizravnu paljbu, motrenje, reakcije na eksplozivna sredstva, korištenje manevarskog streljiva te ostale vještine kao rastavljanje, čišćenje i sastavljanje vatrenog oružja. Zahvaljujući našim instruktorima iz prve satnije, koji su odradili zavidan posao s nama uz pregršt strpljenja, uspješno smo svladali sve segmente obuke i velika im hvala.

REKLI STE DA VAM JE OTAC PRENIO LJUBAV PREMA DOMOVINI I BIO PRIPADNIK TIGROVA. MOŽEMO LI I VAS OČEKIVATI DANAS-SUTRA U ISTOJ POSTROJBI?

Voljela bih slijediti očeve stope, odnosno njemu na ponos i čast biti pripadnica Tigrova. Biti pripadnica gardijske brigade bio bi mi dosad najveći pomak u životu, a kad bih se razvijala u smjeru časnice zdravstvene struke u Tigrovima, ostvarila bih cilj koji sam si postavila.

Voljela bih slijediti očeve stope, odnosno njemu na ponos i čast biti pripadnica Tigrova. Biti pripadnica gardijske brigade bio bi mi dosad najveći pomak u životu

NA NATJECANJU STE OSVOJILI DRUGO MJESTO. JESTE LI ISPUNILI SVOJA OČEKIVANJA?

Rekla bih da sam ispunila ono što sam htjela. Svi priželjkujemo dati najviše od sebe i srebrna medalja zlatnog sjaja na ponos mi je jer se sav moj trud isplatio. Moj instruktor od prvog dana nije bio samo instruktor, već gospodin, mentor, čovjek i pravi vojnik. Naučio nas je kako biti discipliniran, kako kroz određene radnje steći pravo znanje i iskustvo i ostati dosljedan sebi u svemu što radimo. Od prvog se dana zalagao za nas te vjerujem da smo zahvaljujući upravo njemu kolega Antonio Kurbalić, koji je osvojio prvo mjesto, i ja, postigli ovako zavidne rezultate na natjecanju.

KOJE SU USPOMENE S DRAGOVOLJNOG VOJNOG OSPOSABLJAVANJA KOJE ČETE ZAUVIJEK PAMTITI?

Najbolji dio obuke bila mi je priprema za natjecanje iza kojeg slijedi bojno gađanje iz jurišne puške VHS D1. Naravno da je bilo pozitivne treme, ali sami trzaji ispaljivanja bojnog metka predočili su mi novu perspektivu života i mogućnosti da i dalje radim s tim naoružanjem. Zahvalila bih pripadnicima Bojne za temeljnu vojnu obuku Središta za obuku pješništva i oklopništva Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan", a posebno instruktorima iz prve satnije koji su nastojali prenijeti svoja znanja i vještine kako bi od nas napravili psihofizički spremne osobe da bismo se mogli dalje razvijati kao vojnici, dočasnici i časnici. Kolege ročnici nisu samo kolege. Oni su mi ostali prijatelji za cijeli život jer nas spaja ljubav prema domovini, narodu i obitelji. Zajedno smo ulaskom na dragovoljno vojno osposobljavanje svjesno posvećeni našoj domovini za život.

SMATRATE LI DA STE NA DRAGOVOLJNOM VOJNOM OSPOSABLJAVANJU STEKLI ZNANJA I VJEŠTINE KOJE MOŽETE PRIMJENJIVATI U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU?

U relativno kratkom roku stekli smo znanja i vještine koje bi trebao imati hrvatski vojnik i smatram da smo uz uloženi trud vrlo kvalitetno započeli naše vojne karijere. Prve smo izazove svladali i spremni smo za nove koji nam predstoje. Prvo specijalistička vojna obuka, a onda će se svatko od nas razvijati u željenom smjeru. Točno znam gdje sam i gdje želim biti te idem hrabro u tom smjeru. Preporučujem svim mladima da se odvažaju na ovaj korak u životu, područni ured za poslove obrane uputit će vas i dati vam sve informacije, a vojarna "123. brigade HV" u Požegi od vas napraviti profesionalne vojnike na čast i ugled OSRH, kako bi uvijek rekao moj instruktor s dragovoljnog vojnog osposobljavanja.

U relativno kratkom roku stekli smo znanja i vještine koje bi trebao imati hrvatski vojnik i smatram da smo uz uloženi trud vrlo kvalitetno započeli naše vojne karijere

KOPNENA VOJSKA

Laki prijenosni sustav tvrtke MBDA mogao bi značiti vrhunac razvoja raketnih oružja kojima može rukovati samo jedan vojnik. Ipak, u zasad poznatim inačicama ne raspolaže dovoljnom udarnom moći da bi mogao onesposobljavati i glavne borbene tenkove

ENFORCER

PROTUOKLOP ZA PJEŠAKA

TEKST Mario Galić

Kad je izbio Drugi svjetski rat već su iskustva iz nacističke invazije na Poljsku pokazala da su protutenkovske puške zastarjelo i neučinkovito oružje, a konačna potvrda došla je kad se na Istočnom bojištu pojavio sovjetski tenk T-34. *Zadnji trzaj* bio je njemački pokušaj razvoja puške u kalibru 28 mm. Sustav punog imena 2,8 cm schwere Panzerbüchse 41 (sPzB 41), ili Panzerbüchse 41, zapravo je bio top. Unatoč prevelikoj masi od 229 kg, nije mogao uništavati sovjetske tenkove T-34.

Na kraju su konstruktori iz nacističke Njemačke uspjeli konstruirati učinkovito i jednostavno oružje za zaustavljanje tenkova. Bio je to Panzerfaust – jeftina kombinacija raketnog motora i kumulativne bojne glave. Nije bio precizno oružje: i najiskusniji borci vrlo su rijetko pogodali cilj na udaljenosti većim od 30 metara. No, osim što je bio jeftin, lako ga se i proizvodilo, a obuka za uporabu trajala je doslovno nekoliko minuta. Osim toga, proboj-

nost mu je bila 200 mm, što je bilo dostatno da zaustavi T-34. Zadnji iz serije Panzerfaust 150 imao je probojnost od čak 320 mm, što bi moglo uništiti tenkove T-55, pa čak i T-72. Panzerfaust nije mogao zaustaviti prodore savezničkih tenkova prema Njemačkoj, ali im je nanio goleme gubitke. Neke procjene govore da ih je njim uništeno između tri i pet posto. Manje ili više slične izvedenice Panzerfausta i danas se masovno rabe u oružanim sukobima. Primjerice, nešto složenije i učinkovitije (prije svega preciznije) oružje bio je Raketenpanzerbüchse 54, poznatiji kao Panzerschreck. Po konstrukciji i načinu djelovanja bio je vrlo sličan američkoj M1 Bazooki. Na njihovoj osnovi nastat će vrlo velik broj sličnih oružja, a sovjetski RPG-7 najbolji je primjer. Pojavio se 1961. i otad se masovno proizvodi, što po licenci, a što kao kopije. Popis korisnika i ratnih sukoba u kojima je korišten i još se koristi zauzeo bi gotovo pola teksta koji čitate.

Enforcer je prepoznatljiv po tome što njegov lansirni kontejner, koji služi i za čuvanje te prijenos, ima četvrtast, a ne cjevast oblik, što je rijetkost za tu vrstu oružja

Sva ta oružja, počevši od Panzerfausta i Panzerschrecka, imaju jednake dobre odlike: jeftina su za proizvodnju, a obuka je jednostavna i brza. Usto, pješastvu daju barem nekakvu mogućnost djelovanja protiv tenkova. Negativne su im odlike ograničen domet te činjenica što preciznost isključivo ovisi o vještini vojnika te njegovoj pribranosti u borbi. Za učinkovitu borbu protiv tenkova na udaljenostima većim od 100 metara pješastvo treba naprednija oružja. Jedno od prvih došlo je iz SSSR-a – 9K11 Maljutka, protuoklopni sustav s ručno navođenim projektilom na raketni pogon. Cijeli je sustav dovoljno malen da njim mogu rukovati samo dva vojnika. S obzirom na to da se projektil ručno navodi na cilj, domet je ograničen na najčešće nekoliko stotina metara. Operator usto mora proći zahtjevnju obuku. Usprkos tomu, Maljutke su se pokazale pogubnim oružjem protiv izraelskih tenkova u Jomkipurskom ratu 1973. godine.

Idući su važan korak u razvoju protuoklopnih sustava namijenjenih pješastvu napravili Amerikanci. Nakon poduljeg razvoja, M47 Dragon uveden je u operativnu uporabu 1975. godine. Iako poveći (ukupna masa Dragona zajedno sa sustavom za navođenje bila je veća od 17 kg), bio je namijenjen za naoružavanje jednog vojnika. Projektil se, kao i kod Maljutke, na metu navodio s pomoću žice. No, za razliku od sovjetskog projektila kojim je operator morao upravljati ručno, Dragon se navodio s pomoću poluautomatskog sustava koji od operatora traži da ciljnikom prati cilj dok elektronika automatski navodi projektil na njega (tzv. Semi-Automatic Command to Line-Of Sight – SACLOS). M-47 Dragon razvijen je u prvom redu za uporabu u Europi pa mu je i domet bio ograničen, tek 1000 metara.

MNOGA NAPREDNA RJEŠENJA

Iako je SACLOS princip navođenja bio znatno napredniji u odnosu na ručno upravljanje projektilom te je zahtijevao i manje obuke, imao je i mane. Najveća je bila što je operator tijekom cijelog leta projektila morao pratiti cilj. Dragon je letio brzinom od

KOPNENA VOJSKA

90 metara u sekundi te mu je za krajnji domet trebalo čak 11,2 sekunde. Iako se to na prvu ne čini puno, u borbi je to cijela vječnost jer protivniku omogućava dostatno vrijeme za reakciju, recimo da napadne operatera i tako ga spriječi u daljnjem praćenju cilja. Zbog toga je idući korak u razvoju lakih protuoklopnih sustava bio projektil koji će se sam navoditi na cilj. Prvi sustav s tom mogućnošću zajedno su razvile američke tvrtke Lockheed Martin i Raytheon. FGM-148 Javelin postao je operativan 1996. godine i donio je mnoga napredna rješenja. Prvo je da ciljeve kao što su tenkovi napada preko njihove gornje polusfere, gdje im je oklopna zaštita najslabija. Drugo rješenje, još naprednije, jest infracrveni sustav samonavođenja na cilj. Operater treba kroz svoj ciljnik pronaći cilj te *vezati* projektil na njega. Nakon lansiranja projektil će se sam navoditi na cilj (princip *ispali i zaboravi*). To u borbi znači da se operater može skloniti u zaklon neposredno nakon lansiranja. Rad sa sustavom znatno je jednostavniji, a to znači i da je obuka operatera jednostavnija, brža i jeftinija. No, to ima svoju cijenu. Kao najčešći podatak o cijeni jednog projektila Javelin navodi se 174 000 dolara. Doduše, različiti izvori navode cijenu u rasponu od 80 do 106 tisuća dolara po projektilu. U svakom slučaju, Javelin nije jeftin sustav, no dugo je bio bez prave konkurencije. Izvorni izraelski sustav Spike vrlo je sličan, no veći je i nije namijenjen u prvom redu za naoružavanje vojnika nego timova. Najbliži Javelinu je Spike-SR, ponuđen kupcima 2012. godine. S dometom u rasponu od 50 do 2000 metara vrlo je sličan izvornom

Pripadnik Nacionalne garde Idaha lansirao FGM-148 Javelin na poligonu Orchard 28. ožujka 2022. Bilo je to dosad prvo živo lansiranje Javelina u toj Nacionalnoj gardi, što možda dovoljno govori i o visokoj cijeni tog iznimno učinkovitog sustava

Spike SR pogađa metu na testiranju. Dosad se taj sustav spominjao kao jedini kvalitetan u klasi namijenjenoj naoružavanju jednog vojnika-pješaka

Foto: Rafael

Javelinu. Ukupna je masa Spikea SR samo 9,6 kilograma. Kineska kopija Javelina prvi je put prikazana 2014. godine. Hóng Jiàn-12 ili HJ-12 i izgledom je nalik na Javelin, a proizvođač tvrdi da su mu borbene mogućnosti jednake američkom originalu i bolje od njega.

Doduše, ni Javelin ni HJ-12 nisu u potpunosti namijenjeni naoružavanju vojnika-pješaka jer oba zahtijevaju dvočlanu posadu. Tako se kao kvalitetan sustav namijenjen naoružavanju jednog vojnika-pješaka donedavno spominjao isključivo Spike-SR.

Paneuropska tvrtka MBDA Missile Systems želi promijeniti takvu situaciju. Činjenica da je zapravo u pitanju konzorcij u vlasništvu tvrtki Airbus Group (37,5 %), BAE Systems (37,5 %) i Leonardo (25 %) govori da se tražio jedan izvorni, europski raketni sustav. On prije svega treba služiti za protuoklopnu borbu, no treba imati i sposobnost uništavanja i drugih ciljeva, kao što su bunker. Najvažnije je da treba biti dostatno malen i jednostavan za uporabu da se naoruža vojnik-pješak. Sustav je trebao omogućiti uništavanje ciljeva sa sigurne udaljenosti, istodobno osiguravajući vrlo visoku vjerojatnost uništenja i nepokretnih i pokretnih ciljeva. Usto, sustav Enforcer (engl. izvršitelj) korisniku je trebao omogućiti djelovanje iz zatvorenih prostora, tj. služiti za uporabu tijekom uličnih borbi. Program je pokrenut 2014., a prva testna lansiranja obavljena su u studenom 2016. godine.

ZAŠTO BAŠ ON?

Od problema s kojima su se pripadnici Bundeswehra susretali tijekom borbenih djelovanja u Afganistanu jedan od najzapaženijih bio je nedostatak odgovarajućeg lakog oružja

Foto: Thomas Alvarez / Idaho Army National Guard

kojim bi uništavali ciljeve kao što su bunkeri ili vozila i to s udaljenosti od jednog i pol do dva kilometra. Njemačka kopnena vojska na razini desetina i vodova nije imala oružje za tu vrstu zadaće. Protuoklopni raketni bacač Panzerfaust 3 ima maksimalni domet od 920 metara (nakon toga se bojna glava samouništiti), a i preciznost djelovanja mu opada s povećanjem udaljenosti djelovanja. Laki raketni višenamjenski sustav RGW90 ima još manji domet – tek 500 metara. Jednak je problem bio i sa sustavom Carl Gustaf. Jedno od rješenja bilo je pozivanje zračne potpore u vidu jurišnih helikoptera ili aviona. Ali, to je s jedne strane zahtijevalo dragocjeno vrijeme, a s druge strane, udari iz zraka na takve točkaste ciljeve često nisu bili precizni. Osim ako helikopteri ili avioni nisu baš u tim trenucima bili u zoni djelovanja, pobunjenici bi se u pravilu povukli do njihova zračnog udara. Još jedna opcija bilo je traženje topničke potpore, što je bilo brže, ali

Pripadnik Bundeswehra testira sustav RGW90, ili Wirkmittel 90, kako ga označavaju u toj vojsci

Foto: Bundeswehr / Jonas Weber

i znatno nepreciznije rješenje. Ako bi se cilj nalazio unutar gradića ili sela, takvo rješenje problema nije dolazilo u obzir zbog kolateralne štete i vjerojatnih civilnih žrtava.

Najbolje rješenje koje je njemačka vojska imala za takve probleme bila je uporaba protuoklopnog raketnog sustava MILAN (Missile d'Infanterie Léger ANTichar). MILAN ER ima krajnji domet od 3000 metara pa je itekako mogao izvršavati zadaće uništavanja ciljeva na upola manjoj udaljenosti. Međutim, ukupna masa projektila u lansirnoj cijevi je 13 kilograma. Usto, masa lansera bez projektila čak je 21 kilogram. Zbog toga ne čudi da njemačka vojska, kao i mnogobrojni drugi korisnici MILAN-a, preferira uporabu tog sustava postavljenog na vozila. Kako bi se problem barem djelomično riješio, tvrtka Dynamit Nobel Defence (DND) za njemačku je vojsku na osnovi sustava MATADOR razvila laki raketni bacač Wirkmittel 90 (RGW90). Njegov višenamjenski projektil (DND ga naziva Anti-Material Projectile) ima maksimalni domet od 1200 metara. No, nije navođen pa preciznost djelovanja isključivo ovisi o vještini vojnika. Stoga je jedino dugoročno rješenje bila nabava potpuno novog oružja. Ministarstvo obrane Njemačke nazvalo ga je Wirkmittel 1800+ (LWM 1800+). Ime je razumljivo kad se uzme u obzir da su Bundeswehrovi uvjeti bili da ima domet veći od 1800 metara. Tražilo se i da mu preciznost djelovanja ne ovisi o vještini operatera, kao i da, kako je navedeno, bude dovoljno malo, lagano i jeftino da se njim naoruža vojnik-pješak.

Do kraja 2019. odabran je najbolji prijedlog, a to je bio upravo Enforcer. U prosincu te godine potpisan je ugovor o dovršetku razvoja i organiziranju pokretanja serijske proizvodnje do kraja 2024. Prvih 850 lansera i projektila bit će isporučeno specijalnim snagama Bundeswehra. MBDA očekuje da će nakon te narudžbe uslijediti nove za opremanje njemačkog pješaštva jer je Ministarstvo obrane objavilo potrebu za čak 3100 sustava. Razvoj Enforcera službeno je dovršen 2020. iako Ministarstvo obrane i Bundeswehr i dalje provode intenzivna testiranja. Prema tvrdnjama MBDA-e,

KOPNENA VOJSKA

Foto: MBDA Missile Systems

sva su testna lansiranja bila uspješna. Zadnje vijesti spominju da su u tijeku testiranja u složenim meteorološkim uvjetima te potvrđivanje tehničkih i borbenih odlika projektila na krajnjim dometima. Očekuje se da početak serijske proizvodnje i prve isporuke budu u skladu s planovima.

OPIS SUSTAVA

Sudeći po najjavama, kad tijekom 2024. ili najkasnije 2025. postane operativan, MBDA Enforcer bit će naj-suvremeniji laki protuoklopni sustav. Zapravo, riječ "protuoklopni" nije najbolja jer MBDA ističe da će Enforcer biti višenamjenski te će osim oklopnih vozila moći uništavati i fortifikacije, pa čak i helikoptere u niskom letu.

U svakom slučaju, bit će prepoznatljiv. Njegov lansirni kontejner, koji služi i za čuvanje te prijenos, ima četvrtast, a ne cjevast oblik, što je rijetkost za tu vrstu oružja. MBDA tvrdi da četvrtast

Način djelovanja Enforcera sasvim je pojednostavljen, u čemu je ključna uloga ciljničkog sustava DynaHawk koji se rabi i na RGW90

MBDA navodi da će masa serijskog kontejnera s projektilom biti manja od devet kilograma. Tomu se treba pridodati i odvojivi ciljnik DynaHawk pa će borbeni masa Enforcera biti oko deset kilograma

oblik olakšava čuvanje, transport i uporabu. Zahvaljujući čvrstom i hermetički zatvorenom kontejneru, transport i borbeni uporaba Enforcera neće biti zahtjevni niti će sustav tražiti posebnu pažnju. Kontejner/lanser dug je metar, promjera 110 x 110 milimetara. U kontejneru se nalazi projektil promjera tijela 90 mm. MBDA navodi da će masa serijskog kontejnera s projektilom biti manja od devet kilograma. Tomu treba pridodati i odvojivi ciljnik DynaHawk tako da će borbeni masa Enforcera biti oko deset kilograma. Doduše, neki izvori navode da će masa biti 12 kg, no u ovom slučaju vjerovat ćemo proizvođaču.

Cijeli sustav spreman za borbeni uporabu sastoji se od kontejnera/lansera koji se pričvrsti na ciljnički sustav. Sastavni su dio ciljničkog sustava i dva rukohvata, stražnji s okidačem lansiranja. Nakon lansiranja, ciljnički sustav odvaja se od iskorištenog kontejnera/lansera te se na njega postavlja novi kontejner/lanser. Zasad nema podataka koliko vremena zahtijeva taj proces, no s obzirom na to da je jedan od osnovnih zahtjeva Ministarstva obrane Njemačke bila jednostavnost uporabe, vjerojatno traje vrlo kratko. Instruktori će zasigurno tijekom obuke operatera od njih tražiti da vrijeme zamjene kontejnera/lansera bude dulje nego što je teoretski moguće kako bi se spriječilo oštećenje ciljničkog sustava. Pritom treba istaknuti da se Enforcer na cilj navodi samostalno, tj. da operater nakon ispaljenja projektila ne mora pratiti cilj, što mu omogućava ne samo da se povuče s pozicije lansiranja već i znatno skraćuje vrijeme zamjene kontejnera/lansera.

Pozicija ciljnika je nepromjenjiva – s lijeve strane. Takav položaj preferira vojnike-dešnjake, no MBDA tvrdi da su tijekom probnih lansiranja dokazali da jednostavnost upo-

Foto: MBDA Missile Systems

rabe sustava omogućava da njim uspješno rukuju i ljevac. Iako je u projektil ugrađen najsuvremeniji sustav navođenja na cilj, uz raketni motor koji omogućava domet od dva kilometra, te višenamjenska bojna glava, MBDA posebno ističe činjenicu da je masa projektila manja od sedam kilograma. Proizvođač tvrdi da je to postignuto primjenom najnaprednijih tehnologija i tehničkih rješenja iako nije baš spreman govoriti o njima.

DO KRAJA POJEDNOSTAVNEN

MBDA zasad nije spremna otkriti ni podatak o brzini leta. Budući da se projektil samostalno navodi na cilj, brzina može biti vrlo velika, sve do 300 metara u sekundi (1080 km/h). To je najveća moguća brzina za takvu vrstu projektila s obzirom na to da je još uvijek podzvučna.

Projektil se iz kontejnera/lansera lansira s pomoću malog raketnog motora (bustera). Kako bi se povećala sigurnost operatera, rad bustera ograničen je unutar lansirne cijevi. Na sigurnoj udaljenosti aktivira se putni raketni motor. Neposredno nakon lansiranja rasklapaju se krila u X konfiguraciji i krilca za upravljanje letom.

Način djelovanja sustava do kraja je pojednostavnjen. Operater mora s pomoću ciljničkog sustava DynaHawk (identičan se rabi na RGW90) usmjeriti oružje prema cilju i pričekati da optički sustav za samonavođenje projektila uoči cilj te se veže za njega. Nakon toga operater još mora ispaliti projektil i njegova je uloga završena. Projektil se prema cilju navodi s pomoću dviju kamera – dnevne i infracrvene. Neki izvori infracrvenu kameru označavaju kao termovizijsku. U svakom slučaju, ona radi u bliskim infracrvenim valnim

**MBDA i
Ministarstvo
obrane Njemačke
zajednički
razvijaju Enforcer.
Fotografija je s
testiranja projektila
na poligonu
Bundeswehrova
tehnološkog
središta za
oružje i streljivo
WTD 91 (Die
Wehrtechnische
Dienststelle
für Waffen und
Munition)**

duljinama i kao takva može uočiti i laserske obilježivače (markere). Dio izvora navodi da je jedna od opcija navođenja ugradnja dvosmjerne podatkovne veze koja bi operateru omogućila upravljanje projektilom tijekom leta. Na taj bi se način, među ostalim, omogućilo i gađanje ciljeva iza zaklona. S druge strane, ugradnja dvosmjerne podatkovne veze znatno bi povećala cijenu projektila. Opcije laserskog navođenja i dvosmjerne podatkovne veze puno su zanimljivije za ugradnju u izvedenicu koja bi se rabila s letjelica.

S obzirom na način djelovanja, tj. potrebu da operater prije lansiranja projektila vidi cilj, domet je ograničen na dva kilometra. MBDA navodi da je potencijalni domet projektila znatno veći (sve do 2900 metara), ali da je ograničen ciljničkim i sustavom navođenja. Taj će se domet moći iskoristiti kad Enforcer bude korišten s letjelicom. S obzirom na namjenu projektila, podjednako je važan i podatak o minimalnom dometu. MBDA ga nije objavila, a različiti ga izvori procjenjuju na 70 pa do samo 50 metara.

Nema podataka ni o masi bojne glave,

Foto: MBDA Missile Systems

KOPNENA VOJSKA

KORIJENI: PROTUTENKOVSKJE PUŠKE

Razvoj oružja koje bi pješastvu omogućilo učinkovito djelovanje protiv tenkova započeo je još tijekom Prvog svjetskog rata. Kad su tadašnje bojišnice zaglavile u nepreglednim nizovima dubokih rovova i fortifikacija, stratezi su pokrenuli razvoj oružja koje će riješiti taj problem. Pukovnik britanske vojske Ernest Swinton (1868. – 1951.), još je 1914. dao napraviti vozilo na gusjenicama koje će se kretati preko rovova, gaziti zapreke od bodljikave žice te oklopom štititi posadu od protivničke paljbe. Usto, teškim strojnicama i lakim topovima neutralizirat će protivnika. Dvije godine kasnije prvi će britanski tenkovi Mark I krenuti u borbu, i to 15. rujna 1916. u bitki na Sommei. Iako su se jedva kretali po bojištu te su se uglavnom svi pokvarili, dogodilo se upravo ono za što su bili projektirani i izgrađeni – izazvali su paniku u njemačkim postrojbama. Razlog panike nije bila tek činjenica da prvi put vide takvo vozilo, već ponajviše osjećaj bespomoćnosti: nisu imali oružje kojim bi ga zaustavili. Tako će od bitke na Sommei pa sve do danas pješastvo imati velik problem – kojim sredstvom zaustaviti tenk, a Swinton će napredovati i karijeru okončati kao general-bojnik.

Prvo namjensko oružje razvijeno isključivo za borbu protiv tenkova bila je protutenkovska puška. Prvi je prototip razvila njemačka tvrtka Mauser. Na žalost Nijemaca dovršena je tek u siječnju 1918. pa nije mogla ozbiljnije utjecati na ishod rata. Dobila je oznaku Tankgewehr 1918. ili skraćeno T-Gewehr mod. 18. Po vanjskom izgledu i konstrukcijskim obilježjima bila je to uvećana kopija standardne Mauserove puške M. 98, samo u kalibru 13 × 92 mm. Uvođenje tako velikog metka bilo je nužno za postizanje kinetičke energije zrna dostatne za probijanje oklopa debljine 15 mm. S obzirom na to da je prilikom gađanja snažan metak izazivao veliko trzanje puške, na prednjem dijelu usadnika postavljeno je ležište za montažu na tronožni lafet. Međutim, u praksi su se njemački vojnici radije koristili dvonožnim osloncem strojnice MG 08/15 jer je bio znatno lakši. Usprkos tomu, već nakon dva-tri ispaljena metka vojnici bi se žalili na glavobolju, vrtoglavicu i ukočen vrat zbog čega su se često izmjenjivali na poziciji strijelca. Ti će problemi ostati sve do danas i razvoja teških pušaka u kalibru 12,7, zatim 14,5 pa sve do 20 mm.

Zanimljivo je da je nakon Prvog svjetskog rata razvoj protutenkovskih pušaka zaustavljen. Prvi koji su ga ponovno pokrenuli bili su Poljaci. Naime, dobro su uočili prijetnju opasnost od masovne uporabe oklopnih sredstava i stoga znali da trebaju opremiti pješastvo učinkovitim oružjem za borbu s tenkovima. Uskoro su se razvoju protutenkovskih pušaka posvetili i Britanci, Japanci, Finci, Sovjeti i Nijemci.

Uporaba protutenkovskih pušaka u borbi započela je 1939. godine njemačkim i sovjetskim napadom na Poljsku. Nažalost, poljski vojnici ubrzo su uvidjeli da njihove puške Karabin przerwpancerny wzór 35 (Wz. 35) s metkom 7,92 × 107 mm ne mogu zaustavljati njemačke tenkove. No kako je metak imao vrlo veliku početnu brzinu na ustima cijevi, mogle su se rabiti protiv mekih ciljeva poput tanketa, kamiona i sličnog, ali i kao snajpersko oružje.

Poljski karabin Wz. 35 s metkom 7,92 × 107 mm rabio se i u finskoj vojsci, u kojoj je bio poznat pod oznakom 8 mm pst kiv/38

već samo da je višenamjenska. Ministarstvo obrane Njemačke i MBDA naglašavaju da Enforcer nije namijenjen za protutenkovsku borbu, nego da su njegove mogućnosti uništavanje lakih oklopnih vozila te bunkera i fortifikacija. Zbog toga se može postaviti pitanje njegove isplativosti. Enforcer je razvijen na osnovi iskustava iz Afganistana. No njemačka vojska više nije ondje pa je upitna isplativost razvoja vrlo skupog projektila koji može uništavati samo *meke* ciljeve. Stoga ne bi bilo nikakvo iznenađenje da se Enforcerov sustav navođenja naknadno ugradi na veći projektil koji će imati boju glavu sposobnu uništavati i tenkove. S obzirom na to da je sustav navođenja najsloženiji i najskuplji dio Enforcera, razvoj projektila većeg promjera tijela s većom bojom glavom ne bi bio ni skup ni dug.

VELIKI RAZVOJNI POTENCIJALI

Modularni dizajn Enforcera otvara velik potencijal za daljnji razvoj i prilagodbe za uporabu s drugih platformi. MBDA je najavila razvoj izvedenice nazvane Enforcer Air, koja je javnosti prvi put prikazana 2019. na sigurnosnoj konferenciji u Berlinu. Kao što joj ime govori, namijenjena je za djelovanje iz zraka. Jednostavnost upo-

Ilustracija: MBDA Deutschland / Bernhard Huber

rabe Enforcera omogućava da se vrlo jednostavno prilagodi uporabi s helikoptera te borbenih besposadnih letjelica. Vrlo mala masa projektila omogućava uporabu i s relativno malih letjelica koje imaju i malu korisnu nosivost. Prilagodljivost Enforcera Air prije svega će se ogledati u načinu nošenja. Najjednostavnija je opcija da se kontejner podvjesi na krila bespilotne letjelice te tako služi i kao lanser. Druga je opcija da se Enforcer Air postavi na šinski lanser kakav se rabi kod sličnih projektila zrak-zemlja i zrak-zrak.

Najzanimljivija je treća opcija, koja je prilagođenija uporabi s borbenih besposadnih letjelica s vrlo malim radarskim odrazom – odbacivanjem. Projektili Enforcer Air nosili bi se u trupu letjelice i ne bi se lansirali, već bi se rabila gravitacijska sila u svrhu izbacivanja iz spremnika u trupu. MBDA zasad nije objasnila kako bi se projektil vezao za cilj.

Spomenuto je da postoje opcije navođenja projektila s pomoću lasera, ali i mogućnost ugradnje dvosmjerne podatkovne veze. Uporaba lasera kojim bi se osvijetljavao cilj najjednostavnija je opcija. Prije svega, zato što se laserom cilj može osvijetljivati sa same borbene besposadne letjelice, s druge besposadne letjelice ili, recimo, sa zemlje. To je jednostavan i provjeren način navođenja projektila zrak-zemlja i bombi. S obzirom na to da je aktivan (protivnik može posebnim sensorima otkriti lasersku zraku), ima i mane. Laserska zraka teško se probija, među ostalim, kroz dim, prašinu, gustu kišu i snijeg. Uporaba dvosmjerne podatkovne veze povećala bi cijenu projektila, ali omogućila bi i njegovo usmjeravanje na cilj nakon izbacivanja iz letjelice bez otkrivanja njezine prisutnosti.

S obzirom na jednostavnost, ne iznenađuje da MBDA najavljuje i razvoj izvedenice namijenjene za uporabu na brodovima, prije svega ophodnim. Doduše, sustav kakav je sad omogućio bi da članovi posade rabe Enforcer i bez ikakve pri-

Ilustracija lansiranja budućeg projektila Enforcer Air s borbene besposadne letjelice. U zadnje se vrijeme govori i o mornaričkoj, protubrodskoj inačici

lagodbe. Kako se projektil do trenutka lansiranja nalazi u zapečaćenom kontejneru, zaštićen je i od prodora vlage, pa tako i morske soli u zraku. Jedini bi problem mogla biti uporaba sustava na nemirnom moru, tj. (ne)sposobnost operatera da dovoljno dugo zadrži cilj u optici ciljnika da bi se mogao lansirati projektil. Ipak, MBDA je tek načelno najavila mogućnost razvoja mornaričke izvedenice pa se o njoj ne zna ništa.

PREDNOSTI I MANE

Najveća je prednost sustava Enforcer njegova jednostavnost i to ne samo za uporabu nego i za čuvanje i transport. Uporaba ciljnika DynaHawk pojednostavnjuje obuku operatera i znatno je smanjila troškove razvoja. Raspon do meta od 50 do 2000 metara pruža operateru velike mogućnosti djelovanja. Princip djelovanja vezanjem za cilj prije lansiranja (Lock-On Before Launch – LOBL) znatno pojednostavnjuje borbenu uporabu i povećava vjerojatnost operaterova preživljavanja. Usto, pasivni optički sustav ne otkriva prisutnost. No, s druge strane, može biti osjetljiv na smanjenu vidljivost. Negativna je strana sustava Enforcer nemogućnost uništavanja tenkova i borbenih oklopnih vozila. Taj je nedostatak to veći jer će sustav, s obzirom na ugrađene elektrooptičke sustave, zasigurno biti skup (prije svega projektil). Tek za usporedbu: britanski MBT LAW (Main Battle Tank and Light Anti-tank Weapon), koji je namijenjen za uništavanje tenkova te ima znatno jednostavniji (i jeftiniji) sustav navođenja, stoji (prema britanskim izvorima) 48 000 dolara po projektilu. Skupi američki FGM-148 Javelin ima znatno složeniji sustav navođenja, sličan Enforceru. Kao što je navedeno, pojedinačna cijena projektila Javelin doseže i 175 000 dolara. Bude li cijena Enforcerova projektila bliža Javelinu nego MBT LAW-u, novi će sustav biti neisplativ te bi se mogao pretvoriti u velik i skup promašaj. Postoji i mogućnost da se cjelokupan i već razvijen sustav navođenja ugradi u znatno učinkovitiji projektil, čime ne bi posebno narasla cijena, a povećala bi se učinkovitost i isplativost sustava.

VOJSKE SVIJETA

Foto: USMC / Cpl. Mark Lowe

USMC je prije dvije godine objavio dokument Force Design 2030, koji uz redovita osvježavanja sadržaja treba dovesti do velikih promjena u organizaciji i opremljenosti Korpusa. Cilj je jasan – priprema za sve što može donijeti budućnost

TEKST Vedran Slaver

Marinci osiguravaju zonu slijetanja za svoje višenamjenske helikoptere UH-1Y Venom tijekom vježbe Venom Storm na otoku San Clemente, Kalifornija, 15. siječnja 2020.

PREOBRAZBA AMERICKIH MARINACA

VOJSKE SVIJETA

Dosadašnji su osnovni *modus operandi* Marinskog korpusa Sjedinjenih Država (United States Marine Corps – USMC) zračno-kopnene namjenski organizirane snage (Marine Air-Ground Task Force – MAGTF). One se sastoje od kombiniranih snaga sposobnih za brzo raspoređivanje, za organsku kopnenu, zračnu i borbenu potporu. Ovisno o potrebi, formiraju se u tri ustrojstvene cjeline različite brojnosti. Najmanja je Marine Expeditionary Unit (MEU) sa 2200 pripadnika, a srednja Marine Expeditionary Brigade (MEB) koju čini od 4000 do 16 000 pripadnika. Najviše pripadnika ima Marine Expeditionary Force (MEF), od 46 000 do čak 90 000. Danas takva koncentrirana organizacija snaga čini *veliku metu*. Naime, pretpostavljala je pomorsku i zračnu nadmoć, što se više ne može uzeti zdravo za gotovo. Tako se došlo do plana Force Design 2030, iza kojeg stoji sam

I DALJE SKROMAN PZO

Iako obrana isturenih položaja izloženih velikom broju protivničkih balističkih i krstarećih projektila podrazumijeva robusnu protuzračnu obranu, čini se da marinci više igraju na kartu male zamjetljivosti i visoke pokretljivosti. Trenutačno raspolažu samo lakim prijenosnim sustavima vrlo kratkog dometa Stinger pa se radi na uvođenju samohodnog sustava MADIS (Marine Air Defense Integrated System) na JLTV vozilu, točnije na dva vozila. Prvo je MADIS Mk1 s četverostrukim lanserom Stingera i lakim topom kalibra 30 mm. Drugo je MADIS Mk2, koje nosi radarski sustav RADA Electronic RPS-42 i strojnicu M134 tipa Gatling kalibra 7,62 mm primarno za obranu od malih besposadnih letjelica. Razmatraju se i opcije uvođenja nekog sustava većeg dometa.

Važan je primjer napredne tehnologije za USMC i višenamjenski radarski sustav AN/TPS-80 G/ATOR (Ground/Air Task-Oriented Radar). U serijskoj je proizvodnji od 2019., a planirana je nabava 57 primjeraka. Taj radar omogućava izvršavanje zadaća nadzora zračnog prostora, upravljanja vatrom PZO-a i otkrivanja protivničke topničke paljbe te je zamjena za čak pet starijih specijaliziranih radara.

Foto: USMC / Lance Cpl. Jack Howell

Sustav MADIS Mk2 primarno služi za obranu od malih besposadnih letjelica

Foto: USMC / Major Nick Mannweiler

Foto: USMC / Sgt. Audrey Rampton

Četvorica američkih marinaca u društvu japanskog kolege (sasvim lijevo) na vježbi na otoku Okinawi 9. rujna 2020. godine. Uбудuće bi pripadnici Korpusa još više trebali koristiti brzinu, prikrivenost i iznenađenje

Protubrodski raketni sustav NMESIS: lako oklopno vozilo JLTV s daljinskim upravljanjem i bez kabine koje nosi dvostruki lanser raketa NSM

Foto: USMC / Sgt. Jack Adamyk

zonu djelovanja protivničkih dalekometnih raketnih sustava koji služe za A2/AD (Anti Access/Area Denial). Taj se izraz u osnovi odnosi na blokiranje prilaska nekom području. Marinci trebaju provoditi takve operacije oslanjajući se na brzinu, prikrivenost i iznenađenje koristeći preventivno djelovanje. Njihov je cilj osigurati vlastite A2/AD zone unutar protivničkih. Navedeni pristup zahtijeva velike promjene unutar USMC-a vezano uz organizaciju i opremljenost. Kao i kod svih najava drastičnih promjena, plan je izazvao otpor i negativne reakcije dijela stručne i druge zainteresirane javnosti. Međutim, čini se da izvršenje plana Force Design 2030 zasad ide bez većih odstupanja. Provedba reforme zamišljena je u četiri faze. Prva se odnosila na razvoj same vizije budućeg USMC-a, a druga je služila za detaljnu razradu strukture Korpusa i provelo ju je 12

USMC je u ožujku 2020. raspolagao sa 452 tenka M1A1 Abrams, a do kraja te godine 323 prebačena su u sastav Američke kopnene vojske. Do 2023. to će biti učinjeno sa svim preostalim tenkovima uključujući i njihove posade

timova za integrirano planiranje. Još su uvijek aktualne druge dvije faze, koje se dijelom i preklapaju: faza tri uključuje ratne igre, eksperimentiranje i analizu, a faza četiri označava samu implementaciju promjena. Kako ime programa govori, krajnji je rok za završetak procesa 2030. godina.

LITORALNE PUKOVNIJE

Na temelju dokumenta Force Design 2030, MAGTF će ustupiti mjesto novoj glavnoj operativnoj postrojbi koja se zove Marinska litoralna pukovnija (engl. Marine Littoral Regiment – MLR). Njezina je glavna zadaća da u sklopu potpore vlastitim pomorskim snagama osigurava prednju prisutnost kako bi se provela kontrola mora i blokiranje protivničkih pomorskih snaga. MLR ima tri sastavnice. Prva je litoralni borbena tim (Littoral Combat Team – LCT), čiju osnovu čini pješačka bojna s protubrodskom raketnom bitnicom. Slijedi litoralna protuzračna bojna, koja će osim klasičnog PZO-a provoditi i kontrolu zračnog prostora te prednju popunu letjelica gorivom i streljivom. Na kraju, tu je litoralna logistička bojna. Prva takva pukovnija ustrojena je 3. ožujka 2022. na Havajima kao 3. marinska litoralna pukovnija te je sljednica 3. marinske pukovnije. Osnovne su taktičke borbene skupine takve pukovnije namjenski

Vozilo Cottonmouth kandidat je tvrtke Textron za program marinskog amfibijskog izvidničkog vozila

Foto: Textron Systems

VOJSKE SVIJETA

Foto: USMC / Petty Officer 2nd Class John Bel

MANJI BRODOVI

Za opisano djelovanje marince unutar područja koje pokrivaju protivnički raketni sustavi više neće biti pogodni veliki i relativno malobrojni brodovi kakvi se sad koriste za njihov transport. Drugim riječima, ne treba očekivati da će s njima moći proći ispod radara niti da oni osiguravaju dovoljnu pokretljivost snaga. Korpus je stoga pokrenuo nabavu brodova prema sljedećim specifikacijama: duljina između 60 i 122 m, istisnina oko 4000 t, korisna površina palube oko 744 m². Brodovi s posadom od najviše 40 mornara trebali bi imati kapacitet za prijevoz 75 marince. Traži se i doplov od 6500 km pri brzini od 14 čvorova bez dopune goriva. Brodovi moraju biti sposobni za desantiranje snaga izravno na obalu, što podrazumijeva najveći gaz od 3,6 m. Projekt nabave tridesetak takvih plovila nazvan je LAW (Light Amphibious Warship), a u lipnju 2021. potpisano je pet ugovora za izradu koncepta i preliminarnog dizajna LAW brodova. Povjerenje je zasad dobio Fincantieri, Austal USA, VT Halter Marine, Bollinger i TAI Engineers. Međutim, prema zadnjim vijestima, objavljenim krajem ožujka, prvi će brod teško biti isporučen prije 2025. godine.

Brod u brodu: marinci izlaze iz transportnog plovila na mokroj palubi amfibijsko-transportnog broda USS Arlington klase San Antonio

Testiranje amfibijskog oklopnog vozila ACV

organizirane snage sa 75 do 100 marinaca, tj. snaga za koju se smatra da ju je moguće brzo razmjestiti i premještati i koju bi neprijatelj teško mogao "uhvatiti".

NEMA MJESTA ZA TENKOVE

Iz navedenog stroja razvidno je da su nova uloga i ustroj marinaca bitno drugačiji nego prije te da se to reflektira i na njihovo opremanje naoružanjem i ostalom opremom. Najviše prašine u javnosti je, čini se, podiglo izbacivanje svih tenkova iz sastava Marinskog korpusa. Ipak, potez je zapravo logičan kad se razmotri nova uloga USMC-a. U trenutku objave plana, USMC je raspolagao sa 452 tenka M1A1 Abrams, što u aktivnoj operativnoj uporabi, što raspoređenih u skladištima po svijetu. Do prosinca 2020. godine 323 prebačena su u sastav Američke kopnene vojske (U.S. Army), s tim da bi se do 2023. isto učinilo sa svim preostalim tenkovima uključujući i njihove posade. Nadalje, provode se i velike promjene u topništvu; desantnom brodovlju; helikopterskim snagama, koje se smanjuju; a neće biti pošteđena ni zrakoplovna komponenta.

RAKETIZACIJA

Kako je haubično topništvo primarno namijenjeno klasičnim kopnenim borbama, većina marinskih lakih haubica M777 kalibra 155 mm zamjenjuje se samohodnim višecijevnim lanserima raketa M142 HIMARS. Potonji su puno sposobniji za borbu protiv pomorskih snaga i djelovanje s otoka na otok jer imaju veći domet, pokretljiviji su, a imaju i potencijal korištenja protubrodskih vođenih raketa. Tako, npr., GPS vođena raketa GMLRS, koja je glavni tip streljiva HIMARS-a, ima domet od 70 km, a u razvoju su i inačice dvostruko većeg dometa. Sustav može lansirati i kratkodometne balističke rakete ATACMS dometa 300 km, a u skoroj budućnosti i rakete Precision Strike Missile (PSM) dometa 500 km. Prema nekim izvorima, te će rakete imati i znatno veći stvarni domet (opširnije v. tekst MLRS ostaje na vrhu, HV br. 628). Potpuna je novina uvođenje protubrodskog raketnog sustava NMESIS (Navy/Marine Corps Expeditionary Ship Interdiction System). Radi se o inačici lakog oklopnog vozila JLTV s daljinskim upravljanjem i bez kabine, koja nosi dvostruki lanser raketa Naval Strike Missile (NSM). Takva konfiguracija omogućuje kompaktnost sustava, tj. lakše prevoženje zrakom te održavanje dugoročne spremnosti za djelovanje i s vrlo izoliranih otoka jer vozila nemaju posadu. Raketa NSM ima domet veći od 185 km, a razvila ju je norveška tvrtka Kongsberg.

OKLOPNJACI

USMC je još prije izmjena dokumenta Force Design 2030 pokrenuo proces pronalaženja zamjene za svoja oklopna izvidnička vozila LAV pod imenom Amphibious Reconnaissance Vehicle (ARV). Stoga je čak i prvotni Force Design 2030 predviđao povećanje te komponente. Međutim, inačica iz travnja 2021. više ne predviđa zamjenu u obliku sličnih vozila koja bi se mogla smatrati lakšim, ali ipak klasičnim borbenim vozilima. Zapovjednici i stručnjaci iz redova marinaca žele se osloniti na lakša terenska vozila, izvidničko-jurišne besposadne letjelice te besposadna kopnena i površinska vozila. No čini se da se težim vozilima, tj. ARV-ima, ipak namjera-

BESPOSADNI SUSTAVI

Plan preustroja Korpusa pridaje veliku važnost besposadnim letjelicama: planirano je broj eskadrila koje će ih koristiti povećati na četiri. Preporučuje se zamjena sadašnjih malih taktičkih letjelica Boeing Insitu RQ-21 Blackjack letjelicama s vertikalnim uzlijetanjem / slijetanjem kao što je Martin V-BAT. S druge strane, bit će zadržane tri eskadrile velikih letjelica General Atomics MQ-9A Reaper, koje s jedne strane zahtijevaju znatnu infrastrukturu, tj. aerodrome, ali omogućuju jako dobar nadzor i mogućnost djelovanja iznad velikih površina. Iskazana je potreba za ustrojavanjem još triju eskadrila opremljenih letjelicama iz velike klase, tj. dugog doleta i s mogućnošću nošenja različitih oružnih i senzorskih sustava. Odlučeno je i da će biti nabavljeno takozvano lutajuće streljivo, prije svega izraelski Hero-120. Radi se o sustavu koji je inače dio dosta široke ponude letjelica tvrtke UVision, a ima domet do 40 km, trajanje leta do 60 minuta, električni pogon te bojnu glavu od 4,5 kg. Predviđena je i nabava besposadnih plovila velikog doplova koja će moći lansirati rojeve besposadnih letjelica. Buduća besposadna plovila za marinace, koja će imati i logističku ulogu dostave streljiva, goriva, hrane i lijekova, zasad su označena kao LRUSV (Long-Range Unmanned Surface Vessels).

Spuštanje besposadne VTOL letjelice Martin V-BAT na ekspedicijsko brzo transportno plovilo USNS Spearhead

va dati neka uloga u novom ustroju. Naime, u srpnju 2021. tvrtkama Textron Defense i General Dynamics dodijeljeni su ugovori za razvoj prototipova ARV-a. Vjerojatno bi ubuduće mogli služiti kao mobilna platforma za različite senzore te vatrenu i elektroničku podršku. Dosad je kandidata prikazao jedino Textron: nazvan je Cottonmouth (vrsta zmije koja se na hrvatskom zove vodena mokasina), a riječ je o oklopnom vozilu na kotačima konfiguracije 6 x 6. Prototip je prilično

VOJSKE SVIJETA

Foto: USMC / Cpl. Yonna Guyette

Iako naoružan daljinski upravljanom stanicom Protector sa strojnicom kalibra 12,7 mm te jednostrukim lanse-rom protuoklopnog vođenog raketnog sustava Javelin.

Marincima je aktualan i projekt novih amfibijskih oklopnih vozila ACV (Amphibious Combat Vehicle) konfiguracije 8 x 8, koja su zapravo izvedenice Ivecova SuperAV-a. Ta će ih tvrtka razvijati i proizvoditi u suradnji s BAE Systemsom, a bit će zamjena za stare amfibije AAV (Assault Amphibious Vehicle). Predviđena je nabava u četiri inačice: oklopni transporter, zapovjedno vozilo, borbeno vozilo s topom 30 mm te inačica za izvlačenje. Međutim, i tu je došlo do promjena: od prvotno planirana 1122 komada, u skladu s dokumentom Force Design 2030 broj je smanjen na 632 ACV-a. Ipak, u tom projektu ne treba isključiti ni dodatne promjene ovisno o daljnjem razvoju, odnosno ustroju i zadaćama USMC-a.

ZRAKOPLOVNA KOMPONENTA

Budućnost zrakoplovnih snaga Korpusa još uvijek nije sasvim jasna. Definirano je stanovito smanjenje helikopterske komponente, tj. manji broj eskadrila opremljenih helikopterima Sikorsky CH-53E (smanjenje za "2,75" eskadrile) i Bell AH1Z (dvije eskadrile) te tiltrotorima Bell Boeing MV-22 (tri eskadrile). Što se tiče aviona, Force

Tiltrotor MV-22 Osprey slijeće na amfibijski jurišni brod USS Kearsarge. Broj tih letjelica u USMC-u ne bi se trebao povećavati

Design 2030 još nije točno razradio njihovu brojnost niti je jasno koja će biti posebna uloga marinskih F/A-18 i F-35 za razliku od onih u sastavu *klasične* ratne mornarice. Donesena je načelna odluka o zadržavanju 18 eskadrila s po deset aviona, uz napomenu da to još nije nužno i konačno rješenje.

LOGISTIKA

Force Design 2030 prepoznaje logistiku kao ključni element uspjeha cijelog koncepta. Međutim, osim najave razvoja ekspedicijskog logističkog sustava koji može podupirati prednje raspoređene snage unutar protivničkog područja djelovanja, program ne govori ništa konkretnije. To je možda i najveći izazov novog koncepta djelovanja USMC-a jer se kad je riječ o njemu radi o golemom području potencijalnih operacija koje će zahtijevati visok stupanj samodostatnosti raspoređenih snaga. Isto tako, za uspjeh predviđenog koncepta djelovanja ključno je i osiguranje sigurne i brze komunikacije među elementima novih snaga. Plan stoga predviđa implementaciju posebne mreže, točnije zapovjedno-komunikacijsko-ciljničkog sustava (C5ISRT/counter-C5I-SRT) koji bi funkcionirao i kad su drugi kanali onemogućeni ili djeluju u ograničenim uvjetima.

LJUDSTVO

Kad je riječ o broju pripadnika Marinskog korpusa, cilj je svesti ga sa sadašnjih 184 100 na najmanje 175 000, pri čemu bi svaka pješačka bojna imala 700 do 750 ljudi, međutim, točan će se broj tek utvrditi. Novi način ratovanja marinaca zahtijeva puno veću samostalnost manjih postrojbi i veću sposobnost inicijative. Ujedno traži i veći opseg znanja te vještina pojedinog marinca, koji će morati imati brojne specijalnosti zbog uvođenja sve više novih i složenijih sustava u sve niže postrojbe. Uvida se stoga potreba za duljim zadržavanjem marinaca u službi kako bi se osiguralo vrijeme potrebno za obuku, ali i općenito pridonijelo povećanju zrelosti te iskustva.

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju točke IV. Odluke ministra obrane (Klasa: 023-03/22-03/1, Urbroj: 512-01-22-32) od 26. siječnja 2022., Ministarstvo obrane Republike Hrvatske raspisuje

**JAVNI POZIV
ZAINTERESIRANIM KANDIDATIMA – UČENICIMA 3. RAZREDA SREDNJE ŠKOLE
ZA STUDIJ AERONAUTIKA – VOJNI PILOT,
FAKULTETA PROMETNIH ZNANOSTI SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

Studij traje ukupno 10 (deset) semestara. Nakon uspješno završenog preddiplomskog sveučilišnog studija Aeronautika – vojni pilot (6 semestara) na Fakultetu prometnih znanosti u Zagrebu, kadeti/kinje upisuju diplomski sveučilišni studij Aeronautika – vojni pilot (4 semestra) na Fakultetu prometnih znanosti u koji je uključena Temeljna časnička izobrazba i letačka obuka u Središtu za obuku Hrvatskog ratnog zrakoplovstva "Rudolf Perešin".

Kandidati/kinje – učenici 3. razreda srednje škole mogu iskazati interes za navedeni studij, uz mogućnost dodjele stipendije tijekom srednjoškolskog obrazovanja, ako to žele.

Rok za podnošenje prijava je **19. travnja 2022.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku na internetskoj stranici <https://vojnipilot.hr> ili pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI:

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 2006. godine ili ranije
- učenik 3. razreda četverogodišnje srednje škole
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osuđivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineji 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da su ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete/kinje propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15) i Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvene sposobnosti za vojnu službu (Narodne novine, br. 42/14, 134/15, 109/16 i 97/17), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij
- uspješan završetak selekcijskog letenja.

Kandidati/kinje trebaju priložiti:

- popunjen obrazac prijave
- presliku osobne iskaznice, rodnog lista, uvjerenje o pohađanju 3. razreda srednje škole
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

Nakon zaprimanja prijave Ministarstvo obrane pozvat će zainteresirane kandidate/kinje – učenike 3. razreda srednje škole na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete te posebno vrednovanje na selekcijskom letenju kandidata za vojne pilote u trajanju od pet tjedana tijekom srpnja i kolovoza 2022.

Kandidati/kinje – učenici 3. razreda srednje škole koji zadovolje kriterije odabirnog postupka, uključujući kriterije selekcijskog letenja, moći će, po želji, s Ministarstvom obrane Republike Hrvatske potpisati ugovor o stipendiranju na temelju kojeg će primati stipendiju tijekom srednjoškolskog obrazovanja.

Informacije u vezi s javnim pozivom nalaze se na mrežnim stranicama Ministarstva obrane <https://www.morh.hr> ili <https://www.vojnipilot.hr>, a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti u Središnjici za upravljanje osobljem (tel. 01/3784-812 i 01/3784-814), u Referadi Fakulteta prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu (tel. 01/2380-202) te u područnim odjelima odnosno odsjecima za poslove obrane.

PODLISTAK

OD MONITORA DO
DREADNOUGHTA
– KORIJENI SUVREMENIH
RATNIH BRODOVA
(V. DIO)

TORPEDNE

Njemačka Kaiserliche Marine porinula je u ožujku 1876. godine brod na kojem je željela testirati mogućnosti borbene uporabe tad novog i vrlo ubojitog oružja

Hrvat Ivan Blaž Lupis (1813. – 1875.) i Englez Robert Whitehead (1823. – 1905.) konstruirali su krajem 1860-ih prve donekle uporabljive torpede i time promijenili način vođenja pomorskih bitaka. Mornaričke je stratege širom svijeta zapanjila činjenica da su i vrlo mali brodovi, pa čak i čamci, naoružani s dvije ili više torpednih cijevi mogli u samo jednom napadu onesposobiti čak i najveće ratne brodove. Problem je postojao i 1906. godine, kad se pojavio prvi bojni brod u današnjem smislu – HMS Dreadnought. Doduše, da biste jednim torpedom onesposobili takav brod morali ste postići zaista sretan pogodak – u sam pramac ili, još bolje, u krmu, te onesposobiti kormilo i brodske vijke. Pomorske bitke Prvog i Drugog svjetskog rata mnogo će puta pokazati da je i to bilo moguće. Pojava torpeda odlično se uklopila u francusku pomorsku strategiju Jeune École (mlada škola) razvijenu krajem XIX. stoljeća: protiv najvećih ratnih brodova zagovarala je uporabu manjih,

snažno naoružanih. Dakle, upravo je torpedo oružje koje je moglo poništiti razliku u veličini.

Torpedne cijevi bilo je najbolje postaviti na vrlo mala i vrlo brza plovila – torpiljarke. No problem je vrlo malih plovila to što su imala i vrlo malu autonomiju te lošu plovnost na valovitom i vjetrovitom moru. Torpiljarke su bile odlične za uporabu u priobalnim vodama, no to nije bio slučaj na otvorenom moru ili oceanima. Jedino rješenje bila je gradnja sve većih i većih. Tako su nastale torpedne topovnjače, čija je istisnina vrlo brzo premašila 500 tona. Uskoro će na toj osnovi nastati razarači.

BROD BEZ OKLOPA

Iako su razarači postali najmanji višenamjenski ratni brodovi, velike su ratne mornarice na samom kraju XIX. stoljeća još uvijek sumnjale u taj koncept. Njihovi su admirali smatrali da na oceanima, daleko od matičnih luka, uspješno mogu djelovati samo brodovi veličine krstarica ili

KRSTARICE

Foto: U.S. Naval History and Heritage Command

veći. Ubrzo su sve velike europske ratne mornarice počele razvijati koncept krstarica naoružanih torpedima. Tako je njemačka Kaiserliche Marine u ožujku 1876. porinula krstaricu SMS Zieten na kojoj je željela testirati mogućnosti borbene uporabe torpeda.

Zieten je bio mali brod, duljine 79,4 metra preko svega i istisnine 1170 tona. Glavno naoružanje činila su dva torpedna uređaja promjera 38 centimetara. Pomoćno naoružanje sastojalo se od šest topova 5 cm SK L/40. Torpedo je, nužno je naglasiti, u trenutku porinuća broda SMS Zieten još uvijek bilo nepouzdanu oružje. Naime, imao je velike probleme sa stabilnošću plovidbe te se mogao uspješno rabiti ili na vrlo malim udaljenostima ili u slučaju da ih je lansiran vrlo velik broj. Whitehead će riješiti problem sa stabilnošću tek 1896. godine ugradnjom giroskopa. S obzirom na namjenu, SMS Zieten nije bio oklopljen. Pogonski stroj sastojao

Glavno naoružanje neoklopljene krstarice SMS Zieten činila su dva torpedna uređaja promjera 38 centimetara. Razvoj tog broda na kraju će postati temelj za tzv. avize, brodove veličinom između korvete i ophodnog broda s temeljnom zadaćom prijevoza tereta na velike udaljenosti

se od šest parnih kotlova koji su parom napajali dva stapna parna stroja ukupne snage 1471 kW. To je bilo dostatno za vršnu brzinu od 16 čvorova. U trenutku porinuća činilo se da je ta brzina vrlo velika, no zbog brzog razvoja ratnih brodova 16 čvorova će za samo deset godina biti premalo. S obzirom na sve to, zanimljivo je da je SMS Zieten dočekao Prvi svjetski rat, tijekom kojeg je služio kao veliki ophodni brod.

Kaiserliche Marine, na koncu, na osnovama SMS Zietena neće razviti torpedne krstarice, već avize (tal. *avviso* – obavijest) naoružane i torpednim uređajima. Avizo je vrsta broda veličinom između korvete i ophodnog broda, slabo naoružan, ali velike brzine i autonomije. Osnovna im je namjena bila siguran prijevoz vrijednih tereta na velike udaljenosti. Nisu bili oklopljeni te im je borbena uporabljivost bila vrlo mala. Tijekom Prvog svjetskog rata uglavnom su rabljeni kao veliki ophodni brodovi te ponekad kao izvidnički brodovi.

NEVJEROJATNO BRZI RADOVI

Kaiserliche Marine zaključuje na samom početku XX. stoljeća da je koncept torpednih krstarica zastario pa ga odlučuje zamijeniti novim, koji će se bazirati na lakim krstaricama. Međutim, to nije značilo da njemačka brodogradilišta nisu bila spremna graditi torpedne krstarice za strane naručitelje. Ratna mornarica Osmanskog Carstva pokrenula je početkom

PODLISTAK

XX. stoljeća proces velike modernizacije. Unutar njega, od njemačkog su brodogradilišta Friedrich Krupp Germaniawerft naručene dvije suvremene torpedne krstarice klase Peyk-i Şevket. Brodovi u klasi bili su Peyk-i Şevket i Berk-i Satvet. U trenutku narudžbe u siječnju 1903. bili su to najsuvremeniji brodovi te klasifikacije na svijetu. Kobilice za oba broda položene su početkom 1906. Još i danas nevjerojatno zvuči podatak da su oba broda porinuta za manje od godine od početka radova: Peyk-i Şevket 15. studenog, a Berk-i Satvet 1. studenog 1906. Oba su dovršena u studenom 1907. i istog mjeseca predana naručitelju.

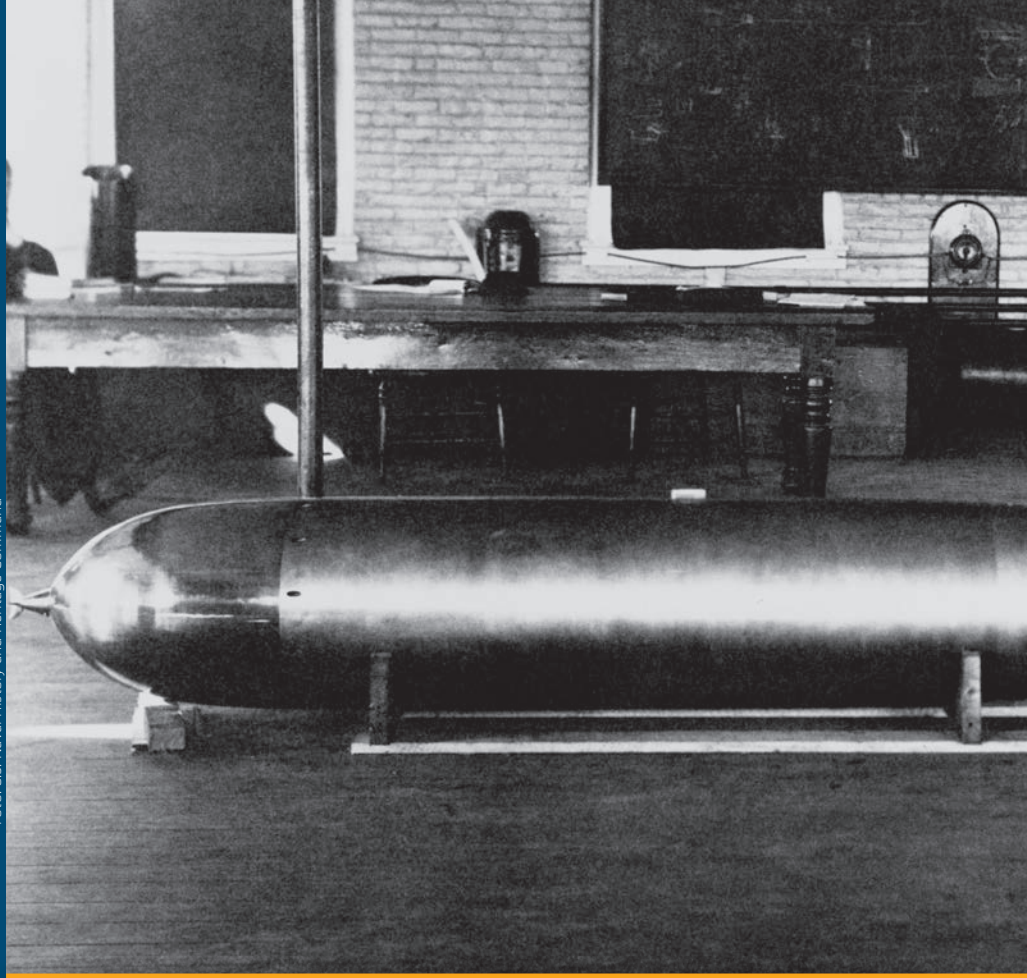
Kako bi se postigla što manja istisnina i povezano s tim što veća vršna brzina, krstarice nisu bile oklopljene. Na taj je način istisnina ostala vrlo malih 787 tona na 80 metara duljine i širine 8,4 m. Gaz je bio 2,5 m.

Pogonski stroj činila su četiri parna kotla tvrtke Schulz i dva okomita višestruko ekspanzijska stapna parna stroja. Ukupna snaga bila im je oko 3800 kW, što je bilo dostatno za vršnu brzinu od 21 čvora. Tijekom maritimnih testiranja prije primopredaje oba su broda ostvarila vršnu brzinu od 22 čvora. No tijekom godina, prije svega zbog lošeg održavanja, snaga parnih strojeva bila je sve manja tako da su 1915. godine brodovi mogli doseći vršnu brzinu od tek 18 čvorova. S ukrcane 244 tone ugljena i pri brzini krstarenja od 10 čvorova torpedne krstarice klase Peyk-i Şevket imale su autonomiju od 3240 nautičkih milja. Osnovno naoružanje torpednih krstarica klase Peyk-i Şevket bila su tri torpedna lansera promjera 450 mm. Jedan je torpedni uređaj smješten na pramac, nešto iznad vodne linije, dok su druga dva bila smještena na glavnoj palubi te su se mogla zaokretati prema desnom ili lijevom boku broda.

HVATANJE BEZ KOPIRANJA

Osmanska je mornarica 1877. prvi put kupila torpede, izravno od Whiteheada. Dotad je Whitehead prodavao torpede Rusiji, koja ih je rabila za napade na protivničke brodove tijekom Rusko-turskog rata iste godine. Nakon neuspješnog ruskog napada na luku

Foto: U.S. Naval History and Heritage Command

Whiteheadov torpedo Mk I fotografiran u američkoj luci Newport 1892. godine. Osmanska mornarica isprva je kupovala torpeda od Whiteheada, no s brodovima klase Peyk-i Şevket vjerojatno su joj isporučivani njemački torpedi C/03

Batumi (u današnjoj Gruziji) jedan se torpedo nasukao na plažu potpuno neoštećen. S obzirom na to da su Turci došli do torpeda tijekom ruskog napada, ništa ih nije spriječilo da ga *prekopiraju* i sami pokrenu proizvodnju. Kako bi to ipak zaustavio, Whitehead im je prodao veću količinu torpeda ispod tržišne vrijednosti. Današnji izvori ne navode kojim su torpedima osmanske torpedne krstarice bile naoružane. No, možemo pretpostaviti da su uz brodove došli i njemački torpedi. U trenutku isporuke najsuvremeniji njemački torpedo bio je C/03, a nešto kasnije pojavila se i poboljšana izvedenica C/03 D. Torpedo C/03 ušao je u operativnu uporabu 1905. godine. Duljine 5,15 m, imao je masu od 662 kg (D 675 kg). Bojna glava imala je 176 kg TNT-a. Najveća je razlika bila u pogonu: C/03 pokretao je Brotherhoodov motor, dok je C/03 D pokretan parom dobivanom zagrijavanjem mora. To je omogućilo povećanje dometa torpeda za 23 %, ali i dovodilo do problema s korozijom. Zbog toga je njemačka mornarica izbjegavala rabiti ih na vježbama. Pri brzini od 31 čvora C/03 imao je najveći domet od 1500 m, a kod C/03 D on je iznosio

Peyk-i Şevket na testnim plovidbama u blizini luke Kiel u Njemačkoj 1907. godine. Brod je uskoro predan osmanskoj mornarici

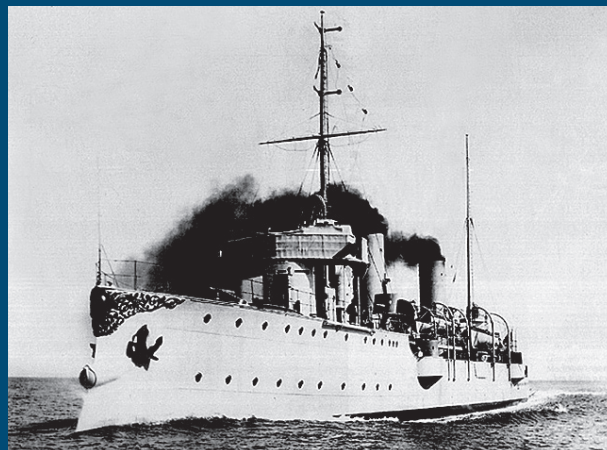
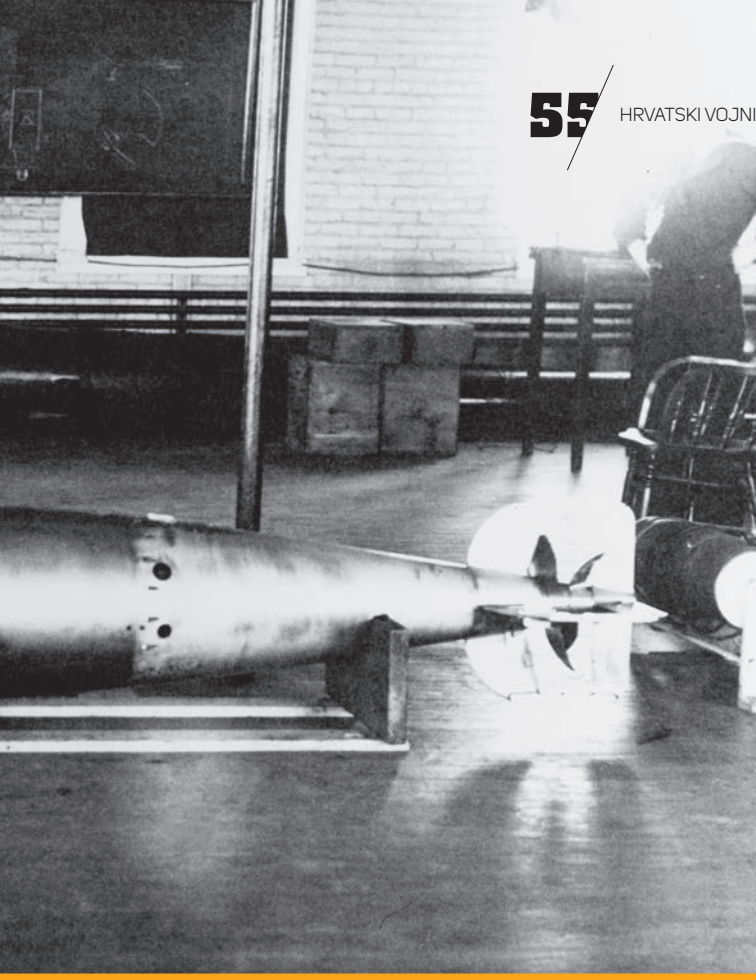

Foto: Wikimedia Commons

1850 m. Pri brzini od 26 čvorova domet C/03 bio je 3000 m, a C/03 D veći, 3700 m.

Topničko naoružanje na torpednim krstaricama klase Peyk-i Şevket bilo je namijenjeno isključivo samoobrani iako se moglo učinkovito uporabiti za gađanje ciljeva na obali. Glavno topničko naoružanje bili su topovi 10,5 cm SK L/40, pri čemu je oznaka SK značila Schnelladekanone – brzometni top, tj. top sa zatvaračem. Oznaka L/40 značila je cijevi duljine 40 kalibara. To nije bilo potpuno točno jer je duljina cijevi bila 4,46, a ne 4,2 metra, koliko iznosi 40 kalibara. Usprkos nazivu, brzina paljbe nije bila posebno velika, tek 15 granata u minuti. Međutim, granatu mase 17,4 kilograma mogao je ispaliti na udaljenost od 12 200 metara. Doduše, ako je bio postavljen na brodove, onda je taj domet više bio teoretski, osim ako nije sa sidrišta gađao nepokretne ciljeve na obali. A i tad bi zbog valjanja broda preciznost bila slaba. Topovi su se nalazili u polukupolama, što znači da su bili zaštićeni sprijeda, s bokova i odozgor, dok je stražnji dio bio otvoren. Kako je debljina štita bila vrlo mala, uspješno je štutio od granata vrlo malog kalibra. Osim navedenim, brodovi su bili naoružani i sa šest topova kalibra 57 mm i dva topa od 37 mm.

ZADAĆE U VELIKOM RATU

Kako bi im se brzina što više povećala, torpedne krstarice klase Peyk-i Şevket nisu dobile oklopnu zaštitu. Zahvaljujući tomu, vršna brzina bila je oko 21 čvor. Međutim, do početka Prvog svjetskog rata bojni brodovi i teške krstarice postizali su veće vršne brzine. Primjerice, bojni brodovi klase Queen Elizabeth imali su vršnu brzinu od 24, a teške krstarice klase Renown čak 32 čvora. Torpedne krstarice klase Peyk-i Şevket bile su tako u trenutku izbijanja Prvog svjetskog rata već zastarjele. Zato su gotovo isključivo rabljene kao veliki ophodni brodovi, ponajviše u području Bospora i Dardanela. Nakon ulaska Osmanskog Carstva u rat na strani Centralnih sila, brodovi su služili i za prijevoz ljudstva, streljiva i provijanta otočnim garnizonima. U jednoj takvoj zadaći britanska podmornica HMS E11 uspjela je torpedima pogoditi Peyk-i Şevket i teško ga oštetiti. No ipak

Kako bi im se brzina što više povećala, torpedne krstarice klase Peyk-i Şevket nisu dobile oklopnu zaštitu. Zahvaljujući tomu, vršna brzina bila je oko 21 čvor. Međutim, do početka Prvog svjetskog rata bajni brodovi i teške krstarice postizali su veće vršne brzine

je nakon popravka vraćen u uporabu. Berk-i Satvet zajedno s krstaricom Midilli napao je rusku luku Novorosijsk. Kako prvi napad nije bio posebno uspješan, u drugom im se pridružio bojni brod Yavuz Sultan Selim, zapravo nekadašnji njemački SMS Goeben. Taj je put cilj bio Sevastopolj, najveća luka na Krimu u današnjoj Ukrajini. Nakon toga torpedna krstarica Berk-i Satvet uglavnom je rabljena, zajedno sa sestrinskim brodom, za zaštitu konvoja. Doduše, nakon što je 2. siječnja 1915. naletjela na rusku minu, koja je uništila brodske vijke i pogonske osovine, ostatak rata uglavnom je provela na popravku. Berk-i Satvet dočekaao je kraj rata na Crnom moru. Nakon revolucije kojom je dokinuto Osmansko Carstvo te proglašena Republika Turska, ime broda promijenjeno je u Berk, dok je Yavuz Sultan Selim preimenovan u Peyk. Oba su broda nekoliko puta prošla opsežnu rekonstrukciju i modernizaciju te su u operativnoj uporabi ostala sve do 1944. godine. Tako su tijekom zadnje modernizacije, obavljene između 1936. i 1938., topovi kalibra 105 mm zamijenjeni suvremenijim topovima 8,8 cm SK L/45. Cijev topa mogla se postaviti pod kutom od 70 stupnjeva pa su bili uporabljivi i za obranu od aviona. U toj su namjeni imali domet od 9150 metara. Pod kutom cijevi od 43 stupnja najveći im je domet bio 14 100 metara. Kako bi se dodatno povećala mogućnost obrane od aviona, ugrađeni su i suvremeni topovi kalibra 37 mm. Pred kraj uporabe uglavnom su služili za obuku posada te kao minopolagači.

Austrougarska torpedna krstarica Panther izgrađena je u Engleskoj i ušla je u operativnu uporabu krajem 1885. godine. Nakon Prvog svjetskog rata zaplijenili su je Britanci

Foto: U.S. Naval History and Heritage Command

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i u skladu s člankom 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djelatnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

JAVNI NATJEČAJ ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU

U akademskoj godini 2022./2023. u status kadeta/kadetkinja bit će primljeno do 110 kandidata/kinja upisanih na prvu godinu sveučilišnih preddiplomskih studija na:

SVEUČILIŠTU U ZAGREBU

- preddiplomski sveučilišni studij **Vojno inženjerstvo – do 70 kandidata/kinja**
- preddiplomski sveučilišni studij **Vojno vođenje i upravljanje – do 40 kandidata/kinja.**

Rok za podnošenje prijava je **10. svibnja 2022.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* (<https://www.postani-student.hr>) i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

Uz prijavu kandidati/kinje trebaju priložiti:

- zamolbu sa životopisom, adresom i brojem telefona/mobitela
- presliku osobne iskaznice
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

U slučaju prijave na više vojnih studijskih programa, kandidat/kinja šalje samo jednu prijavu u kojoj mora jasno navesti za koje se sve vojne studijske programe natječe.

UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI:

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 2000. godine ili kasnije
- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak pokrenut po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osuđivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineji 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da je upisan/a na prvu godinu redovitog studija (u prvom upisnom roku u srpnju 2022.)
- ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij.

Kandidate za kadete/kinje koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* u roku navedenom u ovom natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete. Odabirni postupak ne boduje se, ali je njegovo zadovoljavanje preduvjet zadržavanja na listi kandidata zainteresiranih za vojne studije na portalu *postani-student*.

Svi kandidati koji zadovolje uvjete odabirnog postupka Ministarstva obrane rangiraju se na listi kandidata/kinja za odabrani studijski program na portalu *postani-student* u skladu s bodovima ostvarenim na ispitima državne mature i uspjehom u srednjoj školi unutar upisne kvote.

U kadetsku službu primaju se svi kandidati/kinje koji su stekli pravo upisa na vojni studij u prvom upisnom roku u srpnju 2022.

Prije potpisivanja ugovora o kadetskoj službi Ministarstvo obrane provjerit će po službenoj dužnosti nepostojanje zapreka za prijam u službu u Oružane snage iz članka 35. stavka 1. alineje 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

U slučaju nepotpunosti upisne kvote na pojedinom studijskom programu nakon završenog srpanjskog upisnog roka, otvorena je mogućnost prijave kandidata/kinja za rujanski upisni rok za koji će biti objavljen novi natječaj Ministarstva obrane, a sve informacije bit će dostupne i na internetskim stranicama <https://www.morh.hr>.

Upise na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati/kinje provode u skladu s propisima i uvjetima javnog natječaja koji raspisuje Sveučilište u Zagrebu, a u skladu s obavijestima objavljenim na mrežnim stranicama Ministarstva obrane i vojnih studija (<https://vojni.unizg.hr>).

Kandidati/kinje koji zadovolje uvjete odabirnog postupka i upišu sveučilišni studij iz ovog natječaja bit će krajem kolovoza pozvani na pripremni kamp koji će se provesti tijekom rujna 2022. godine.

Tijekom školovanja kadeti/kinje ostvaruju prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 158/13, 5/17, 55/19 i 139/20).

Nakon završenog preddiplomskog sveučilišnog studija kadeti/kinje bit će primljeni u djelatnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, profesionalnog razvoja i sudjelovanja u nacionalnim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane <https://www.morh.hr>, a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti na telefone Referade Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" (01/3786-666), Središnjice za upravljanje osobljem (01/3784-812 i 01/3784-814) te u područnim odjelima odnosno odsjecima za poslove obrane.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i u skladu s člankom 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djelatnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

JAVNI NATJEČAJ ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU

U akademskoj godini 2022./2023. u status kadeta/kadetkinja bit će primljeno **do 20 kandidata/kinja** upisanih na prvu godinu integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija na:

SVEUČILIŠTU U SPLITU

- **integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Vojno pomorstvo.**

Rok za podnošenje prijava je **10. svibnja 2022.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* (<https://www.postani-student.hr>) i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

Uz prijavu kandidati/kinje trebaju priložiti:

- zahtjev za životopisom, adresom i brojem telefona/mobitela
- presliku osobne iskaznice
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

U slučaju prijave na više vojnih studijskih programa, kandidat/kinja šalje samo jednu prijavu u kojoj mora jasno navesti za koje se sve vojne studijske programe natječe.

UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI:

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 2000. godine ili kasnije
- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osuđivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineje 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da je upisan/a na prvu godinu redovitog studija (u prvom upisnom roku u srpnju 2022.)
- ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete/kinje propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij.

Kandidate za kadete/kinje koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* u roku navedenom u ovom natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete. Odabirni postupak ne boduje se, ali njegovo je zadovoljavanje preduvjet zadržavanja na listi kandidata zainteresiranih za vojne studije na portalu *postani-student*.

Svi kandidati koji zadovolje uvjete odabirnog postupka Ministarstva obrane rangiraju se na listi kandidata/kinja za odabrani studijski program na portalu *postani-student* u skladu s bodovima ostvarenim na ispitima državne mature i uspjehom u srednjoj školi unutar upisne kvote.

U kadetsku službu primaju se svi kandidati/kinje koji su stekli pravo upisa na vojni studij u prvom upisnom roku u srpnju 2022.

Prije potpisivanja ugovora o kadetskoj službi Ministarstvo obrane provjerit će po službenoj dužnosti nepostojanje zapreka za prijam u službu u Oružane snage iz članka 35. stavka 1. alineje 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

U slučaju nepotpunosti upisne kvote na studiju Vojno pomorstvo nakon završenog srpanjskog upisnog roka, otvorena je mogućnost prijave kandidata/kinja za rujanski upisni rok za koji će biti objavljen novi natječaj Ministarstva obrane, a sve informacije bit će dostupne i na internetskim stranicama www.morh.hr.

Upise na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati/kinje provode u skladu s propisima i uvjetima javnog natječaja koji raspisuje Sveučilište u Splitu, a u skladu s obavijestima objavljenim na mrežnim stranicama Ministarstva obrane i vojnih studija (<https://www.vojni.unist.hr>).

Kandidati/kinje koji zadovolje uvjete odabirnog postupka i upišu sveučilišni studij iz ovog natječaja bit će krajem kolovoza pozvani na pripremni kamp koji će se provesti tijekom rujna 2022. godine.

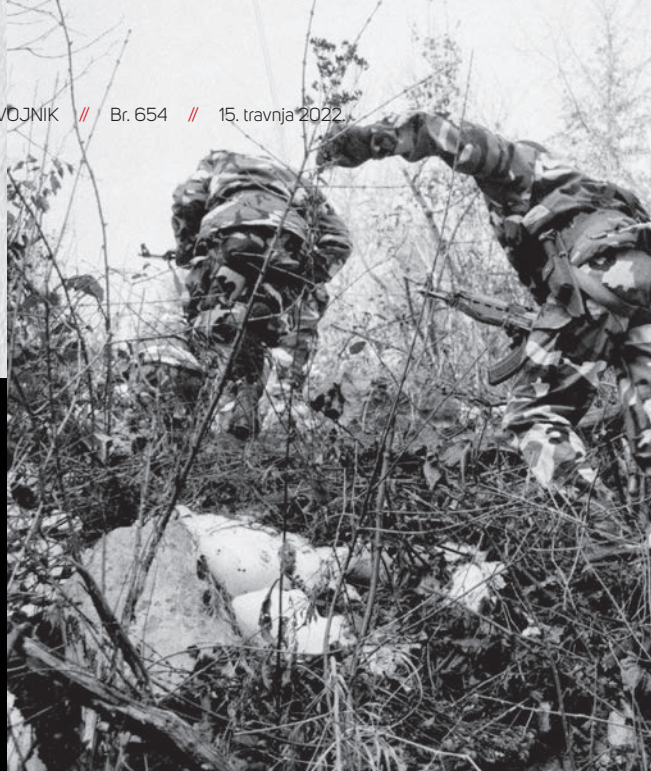
Tijekom školovanja kadeti/kinje ostvaruju prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 158/13, 5/17, 55/19 i 139/20).

Nakon završenog integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija kadeti/kinje bit će primljeni u djelatnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, profesionalnog razvoja i sudjelovanja u nacionalnim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane <https://www.morh.hr>, a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti na telefone Referade Hrvatskog vojnog učilišta "Dr. Franjo Tuđman" (021/354-927), Središnjice za upravljanje osobljem (01/3784-812 i 01/3784-814) te u područnim odjelima odnosno odsjecima za poslove obrane.

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

Ministarstvo hrvatskih branitelja treću godinu zaredom raspisalo je natječaj za kratku priču o Domovinskom ratu za učenike srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Pristiglo je 208 učeničkih priča, a Povjerenstvo za vrednovanje proglasilo je pobjednike za 2021. godinu. Pismeno je pohvaljena priča *Šuma podno Suđenica*, koju je napisao Bruno Tonković

ŠUMA PODNO SUĐENICA

Šuma se prostire na nekih pedeset četvornih kilometara dolinom bezimene, kamene visoravni pri čijemu su vrhu tri nezašiljena, no neobjašnjivo velika grebena što podsjećaju na devine grbe. Krešimirov narednik, čovjek od četrdesetak godina, rođen sedamdeset kilometara od ovog kraja rekao mu je da visoravan ima svoj neformalan naziv koji mu je nadjenulo neki od mještana seoca na jugozapadnoj strani šume, naime, vrijeme imenovanja je nepoznato, no već više od pedesetak godina unazad seljani su visoravan zvali Suđenicama. Zadnji mladi mještani zaselak su napustili u osamdesetima tražeći bolji život u gradu, a oni prestari za migraciju jednostavno su nestali, progutani zaboravom i širenjem agresivne vegetacije o kojoj se nisu imali snage brinuti, već se iz nekih stračara s udaljenosti može primijetiti probijanje drveća kroz krovove i murale od obrasle mahovine. Gledajući kroz dalekozor, Krešimir je osjećao silan poriv da prošetati seocetom, no zbog sumnje na boravak pri-tajenih srpskih jedinica u kućama, nisu se smjeli odvažiti na izravan dolazak starom makadamskom cestom bez naredbe s vrha. Istočno od sela, obrasli puteljak kroz šumu vodio bi do male lugarske kolibe na povišnom proplanku što čini dio same visoravni, a s kojeg se može nadgledati čitava šuma, no iz još nerazjašnjenih razloga par tjedana prije početka rata bila je zapaljena, a sam je lugar iščeznuo bez traga i glasa, na samom se proplanku vide ostaci temelja i metalan sjaj neodređenih predmeta koji

Bruno Tonković,
učenik
3. razreda
V. gimnazije,
Zagreb

su se oduprli vatri. Na granicama šume uglavnom se prostiru bukve i rjeđe rasprostranjeni grabovi koji bi iz ptičje perspektive nalikovali maljicama kakve zelene, neuredne dječake brade dok se njenom utrobom širi gusto, crno hrašće debelih i čvrstih korijena čije pohlepne krošnje propuštaju vrlo slabašan snop svjetla povoljan jedino za rast paprati, sitnog šipražja i raznolikih gljiva kojima odgovara vlažnost mrkule utrobe.

Prvih šest dana nije se dogodilo ništa značajno što ih je mučilo, svakog dana su patrolirali šumom zalazeći sve dublje u utrobu istodobno naredbi da ne ulaze u izravan sukob ako je moguće i da utvrde poziciju srpskog kordona za razvijanje daljnje strategije na ovom području; no što su dublje iz dana u dan ulazili u unutrašnjost šume, to se veća nervoza očitavala na vojničkim licima, čak se i na licu uobičajeno flegmatičnog narednika ocrtavalo mrštenje, u deset dana ni najmanji trag čovjeka nisu uočili nigdje u šumi. Životinja u šumi kao da nije ni bilo, bez ptica šumski zvukovi su zvučali zlokobno, nestvarno, jedino se moglo čuti strujanje vjetra kroz krošnje, šuštanje lišća pod njihovim nogama i tiho šaptanje unutar postrojbe.

Sedmog su dana pronašli o deblo naslonjeno, lugarovo raspadnuto tijelo što je širilo svoja kužna isparenja zbog kojih se Krešimir nije mogao suzdržati, povratio je komadiće konzerviranog mesa i dvopeka na jedan hrast, ti komadići kao niz vodo-pad slijevali su se prema korijenju dok je postrojba lišćem pokrivala šumarovo tijelo kako bi barem malo umanjila nesnosan smrad pritom izbjegavajući pogled s njegovim užasnutim, praznim dupljama gdje su se trebale nalaziti oči, otvorenih usta u finalnom krik u agonije dok mu je vezanih ruku oko stabla abdomen bio rasječen preciznim

zamahom otkrivajući njegova crijeva koja su ni kriva ni dužna bila izgnana iz svojeg domaćina. Te večeri Krešimir je sanjao kako se penje na stijene grabeci rukama pukotine, penjao se sve više ne usudjujući se pogledati ispod sebe, no u jednom je trenutku zastao i pogledao iznad sebe, gledajući u Sudenice, najednom je izgubio ravnotežu i počeo vječno padati u mlako crnilo ispod sebe. Narednik ga je jedva uspio probuditi silovito ga tresući oko pet minuta sat prije zore kako bi zauzeo njegovo mjesto na straži dok on ide odspavati na jedan sat u predzorje jer nije osjećao umor još od onog prvog dana kada su ušli u šumu, spavao bi samo sat vremena s pištoljem u ruci i zatim bi se budio u istoj mjeri okrijepljeno kao da je spavao čitav tjedan; Krešimiru je trebalo oko desetak minuta da njegova paraliziranost popusti i da se ustane iz ležećeg položaja tresući se od straha kada je od nestrpljivog narednika primio pušku koju je stiskao tako čvrsto da je nakon nekog vremena izgubio osjet u rukama, a sve u pokušaju da odagna strah od bližnje smrti, saznanje da će se negdje u ovoj šumi nalaziti njegovo nijemo počivalište. Osjećao se tako maleno pred impresijom svojeg sna dok su se grašci znoja cijedili s njegova čela te niz leđa, konstantno hodajući zbog strepnje od svoje zamišljene, prespore reakcije i svih onih fiktivnih metaka što će uslijediti kroz noć, čiju se napetost moglo rezati s nožem, probijajući njegovu grud i zabijajući se točno u njegovo srce, i tako je proveo čitavu noć u košmaru jave sanjareći o stotinu metaka koji komadaju njegovo srce do neprepoznatljivosti te je do zore bio tako izmoren da se osjećao kao da je cijelu večer probdrio. U zoru Krešimir je narednika probudio već prvim slabašnim dodirima njegova ramena, no trebalo im je više od pola sata da zajedno drmanjem probude vojnike u postrojbi iz sna, Krešimir nikada nije vidio narednika toliko iznervirana i zapanjena, no na kraju su odustali od toga da probude Zlatka kad su vidjeli da ga čak ni šamaranjem ne mogu povratiti iz svijeta snova, on je prošle večeri prvi zaspao zadovoljno hrčući u snu, no sada je bio

potpuno tih, nepomičan, iako se opipavanjem bila utvrdilo da je i dalje živ. Ostavili su mu hrane i poruku u ruksaku, oduzeli pušku i krenuli dalje bez njega jer je bio pretežak da ga tovari sa sobom kao magarci. "Kad-tad će se morati probuditi i krenuti za nama pa da ga čušnem kako spada, magarac blesavi," narednik je rekao više za sebe negoli za druge. Krešimir se osvrnuo posljednji put na Zlatka ostavljajući ga pod dojmom da se više nikad neće probuditi što ga je ježilo podsjećajući ga na vlastito proročanstvo. Hodali su više od osam kilometara prema seocetu sve dok Krešimir nije zapazio čudnu priliku nad srušenim trupcem na povišenju koja se od drveća nije mogla zamijetiti prije nego što su došli u savršeni domet njene automatske puške čija je cijev bila uperena točno u njih. "Na-naredniče..." Krešimir je promućao skamenjen pokazujući lijevo od njih tu priliku što se savršeno prikrala baš u onom trenutku kada su se više obazirali na začudnost samog staništa nego na neprijatelje što se nigdje nisu mogli pronaći. Tražio je metak sa svojim imenom urezanim u stranu kao u sporom filmu gledajući kako ga probada i stvara rascvjetao karanfil na njegovim prsima i u sljedećem kadru ruši se na tlo. "Krešo, mater ti blesavu, pucaj!" narednik viče pucajući pet metaka na prikazu. Bradati četnik već je bio mrtav više od tjedan dana što su zaključili prema jakom mirisu truleži kada su se približili truplu što se mahovinom vezalo za balvan, dva narednikova metka prošla su kroz njegove oči koje su sada bile prazne duplje dok je treći metak prošao kroz središte kokarde na šajkači koja je truplu pala s glave, narednik je bio neraspoložen zbog potrošnje pet metaka na truplo, no zatim su petnaestak metara dalje naišli na još jedno kojemu su druga dva metka pogodila točno u oba oka ostavljajući samo rastrgane duplje što je narednika ozarilo, nikada nije ni mislio da bi mogao pucati tako precizno, kod ovog trupa šajkača se nije mogla naći, no kod sebe je nosio velik nož i revolver koji su uzeli uz pušku od prošlog mrtvaca. Hodali su nervozno još dva kilometra dalje, no narednik ih je zatim zaustavio i rekao da postave malo logorište jer nema smisla da u ovakvoj rastrojenosti kreću ma i pedalj dalje, posložili su svoje naprtnjače na bukve i počeli večerati dok je narednik sjeo na maleni panj, skinuo svoje gležnjače i čarape te bosa noge položio o stablo graba, zadnji trag koraljnog sunca se sa rožnatih, debelih noktiju presijavao razmičući sjenke krošnja u plesu svjetlosnih malja. Kad su se začuđeni kasno probudili, narednika nije bilo nigdje u vidokrugu kao da je preko noći ispario, bili su neodlučni oko toga što treba poduzeti, no tada su spazili da se na deset metara od njih nalazi potok kojeg ondje nije bilo, uz njegovu obalu, žabe su kreketale. To su bile prve životinje koje su vidjeli u ovoj šumi, a potok je slijedio smjer jugozapada. Netko je tiho predložio da krenu prema seocu što su svi nesvjesno htjeli i krenuli su, uz potok dalje, prema seocu ni ne opažajući, preko noći novo naraslo mlado hrašće što se prikrivalo u sjenkama šume gdje su se jučer nalazili proplanci... Narednik se nalazio u najvećoj od stračara, kroz koju se probijao mladi crni hrast tvoreći u krovu oveću rupu što je stvarala jedino svjetlo u zamračenom prostoru, sjedio je nag po turski okrenut leđima ulazu ljeskajući se od znoja na rijetkim zrakama svjetla što su se probijale kroz krošnju na vrhu stračare. Željeli su nešto reći, no prekinuo ih je pokretom ruke, izvijajući u tišini kažiprst prema starijem truplu iliti, preciznije, kosturu iz čije je utrobe hrast rastao, granajući se u visinu. I njegova ih je krošnja potpuno zasjenila...

DOMOVINSKI RAT

31. OBLJETNICA

UTEMELJENJA JEDINICE ZA POSEBNE NAMJENE VALBANDON

U povodu 31. obljetnice utemeljenja Jedinice za posebne namjene Valbandon, odana je polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća počast svim poginulim pripadnicima te postrojbe

TEKST

Janja Marijanović

FOTO

Martina Stanković

Na jugu Istre, u malom mjestu Valbandonu, obilježena je 9. travnja 2022. godine 31. obljetnica utemeljenja Jedinice za posebne namjene Valbandon MUP-a RH. U povodu toga odana je polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća počast svim njezinim poginulim pripadnicima.

Kako se povijest ne bi zaboravila, na obilježavanju obljetnice otkrivena je i spomen-ploča kao pisani trag da je postojala i na tom mjestu 7. travnja 1991. osnovana Jedinica za posebne namjene Valbandon, koju su činili inspektori

MUP-a RH zajedno s domoljubima iz Bosne i Hercegovine.

POVIJEST JEDINICE ZA POSEBNE NAMJENE VALBANDON MUP-a RH

Mala i po svemu posebna skupina hrabro se okupila u Valbandonu 1991. godine, kad su po završetku tečaja raspoređeni u različite postrojbe Hrvatske vojske. Hrabro su ostali na prvoj crti do zadnjeg dana Domovinskog rata časno braneći Hrvatsku i jedna su od skupina koje su temelj stvaranja Zbora narodne garde. Na dan Krvavog Uskrsa na Plitvicama 31. ožujka 1991., kad je poginuo Josip Jović, 700 polaznika 3. tečaja za policajce u Valbandonu hitno je upućeno u Policijsku upravu karlovačku jer se očekivao oružani sukob s paravojnim jedinicama Krajine i JNA s jedne strane i redarstvenih snaga MUP-a s druge strane. Tad je donesena odluka o prestanku tog tečaja, a policajci su upućeni u svoje policijske postaje gdje će završiti obuku i položiti ispite. U Valbandon na obuku hitno se poziva 385 kandidata iz Bosne i Hercegovine, koji su prošli liječnički pregled i proceduru prijma za redarstvenika. Zbog opasnog predratnog stanja i neizvjesne situacije u Hrvatskoj, 102 kandidata nisu se ni pojavila u Valbandonu.

Od pristiglih hrabrih domoljuba i deset inspektora MUP-a RH formirane su tri satnije redar-

stvenika sa statusom djelatnih vojnih osoba MUP-a. Iako se službeno vodio kao tečaj za policajce, oni su znali da to nije obuka za policajce, već za ratnike. To su bila teška vremena i miris rata mogao se osjetiti u svakom kutku. Teško je bilo predvidjeti što će se dogoditi sutra, ali hrabri ratnici znali su što žele: samostalnu i neovisnu Hrvatsku. Bili su svjesni da će put do tog cilja biti krvav, ali nije im bilo teško jer su znali da su, uz vjeru i hrabrost, potrebna i vojna znanja i vještine. Zapovjednik Jedinice za posebne namjene Valbandon u to je vrijeme bio Mladen Bilokapić, koji se nakon 31 godine obratio suborcima: "U tim neizvjesnim i teškim vremenima, kad je većina vaših vršnjaka razmišljala gdje će i kako potrošiti slobodno vrijeme, vi ste ostavili svoje obitelji i došli braniti domovinu. Bili smo prva, a vjerojatno i jedina hercegovačka bojna u Domovinskom ratu."

U Domovinskom ratu **12** je pripadnika Jedinice za posebne namjene Valbandon poginulo na prvoj crti bojišta. Ovom ih se prigodom prisjećamo: **Žarko Lauc (24), Mile Bošnjak (24), Josip Kvesić (21), Zoran Pehar (23), Jozo Čuljak (23), Božo Šimović (33), Martin Baćak (25), Željko Perić (23), Toma Baraban (25), Branko Tokić (29), Drago Živković (24) i Darko Alilović (28).**

"Vi ste junaci i heroji Domovinskog rata. Nama zapovjednicima i inspektorima MUP-a čast je i ponos što smo bili dio ove postrojbe," zaključio je Bilokapić.

UDRUGA PRIPADNIKA JEDINICE ZA POSEBNE NAMJENE VALBANDON

Pukovnik Slavko Topić, predsjednik Udruge Jedinice za posebne namjene, upoznao nas je sa zadacima Udruge. Objasnio je kako Udruga pomaže ljudima koji nisu ostvarili status branitelja i da joj je glavni cilj ne dopustiti da se povijest zanemari. "Lijep je osjećaj. Došlo mi je da zaplačem kad se spomen-ploča otkrila," s ponosom nam govori pukovnik Topić, kojem je iznimno drago da se i nakon toliko godina još uvijek okupljaju na istom mjestu.

Nakon molitve za poginule, svečanost je završila riječima moderatora: "Dok ima daha u nama, borba ne prestaje."

PREDSTAVLJAMO

Na obilježavanju Dana pobjede nad JNA i Dana hrvatskih branitelja grada Našica, 21. rujna 2021. na pozornicu je ispred brojnih okupljenih građana stala skupina mladih ljudi, učenika našičke Srednje škole Isidora Kršnjavoga. Izveli su dramski, likovni, glazbeni i medijski performans pod nazivom *Igrom protiv mržnje – umjetnost i mediji mijenjaju svijet*, posvećen Domovinskom ratu i ljudima koji su ga na svojim leđima iznijeli

VAŽNO JE

Program je započeo pjesmom *Lupi petama* Prljavog kazališta koju je učenik škole Nikola Čeme odabrao, obradio i otpjevao prateći se na akustičnoj gitari; nastavio se učeničkom dramskom izvedbom dijelova slavnog govora Vlade Gotovca iz srpnja 1991.; slijedila je izvedba potresne radijske emisije u kojoj su sugovornici današnjih učenika bili oni koji su devedesetih bili djeca čiji su očevi poginuli u Domovinskom ratu, a program je završio likovnim performansom u kojem su učenici s prethodno naslikanog, velikog stiliziranog grba

TEKST I FOTO
Lada Puljizević

grada Našica kidali crni papir te ga tako, oslobođenog mraka, pobjednički podigli na pozornicu.

Ono što je desetero učenika uz vodstvo četiriju profesora tad predstavilo nije bila tek puka demonstracija dobro naučenih povijesnih lekcija već emotivan, duboko proživljen sadržaj kojim su mladi ljudi poslali poruku ponosa i zahvalnosti onima koji su za slobodnu Hrvatsku stradali. Ovaj je projekt bio povod da posjetimo Srednju školu Isidora Kršnjavoga u Našicama i porazgovaramo s profesorima i učenicima.

U RADU S UČENICIMA ISTIČEMO DOMOLJUBLJE

Marina Pavičić profesorica je hrvatskog jezika i voditeljica školske medijske skupine. Pokrenula je ideju projekta *Igrom protiv mržnje – umjetnost i mediji mijenjaju svijet*

Učenci i profesori Srednje škole Isidora Kršnjavoga u Našicama koji su sudjelovali u projektu *Igrom protiv mržnje – umjetnost i mediji mijenjaju svijet*. Slijeva nadesno: profesor Ivan Hajek, Ivan Cimerman, Mislav Vukomanović, Petra Justić, Jelena Grahovac, Magdalena Valek, profesorica Leopoldina Mijatović, profesorica Marina Pavičić, profesorica Romana Borš-Mačak, Barbara Mihaljik, Petar Guljaš, Karlo Šalek i Luka Koren. Na fotografiji nedostaje Nikola Čeme

i vrlo brzo okupila učeničko-profesorski tim koji se u njega uključio. Osim toga, uz njezino mentorsko usmjeravanje učenici

profesorica
Marina Pavičić

su napravili radijsku emisiju o djeci poginulih branitelja. Ona je predložila temu, učenicima se svidjela i započeo je rad. "Djeci se jako svidjela ta tema, a budući da je bilo vrijeme kovidmjera, učenici su poslali pitanja, a sugovornici su se sami snimali i slali nam snimke. Trebalo ih je onda preslušati, odabrati dijelove, montirati, trebalo je odabrati i napraviti glazbenu podlogu," prisjeća se profesorica Pavičić. Ističe kako je sadržaj tih sjećanja i potresnih ljudskih priča bio emotivno težak i za učenike i za nju, no sretna je što su tako dobro napravili emisiju i ponosna je na svoje učenike: "Učenici su pokazali svoje interese i kreativnost, zadovoljni su i oni i roditelji – a ja sam zbog svega toga presretna." Jedna od budućih tema radijskih emisija, jer bit će ih još, mogla bi biti ona o njezinim učenicima koji se, odjednom, nisu pojavili u školi: "Udem u razred, a njihove klupe prazne – još jučer su bili tu, a danas ih nema – otišli su u rat."

Teme vezane uz Domovinski rat u ovoj školi već odavno nisu *zaključane* u kabinete povijesti. Profesorica Pavičić naglašava: "Mi u radu s učenicima

PREDSTAVLJAMO

“Pitali smo se kako bismo se mi osjećali”

Ivan Cimerman, učenik 3. razreda prirodoslovno-matematičke gimnazije, sudjelovao je u radu na radijskoj emisiji. Nakon što je odabrana tema o djeci poginulih branitelja, jer kako kaže,

o toj temi nisu imali prilike dovoljno čitati ili slušati, nakon što su pristigle snimke sjećanja djece koja su ostala bez očeva, Ivanova zadaća bila je odabrati i odsvirati pjesmu koja će se kao glazbena podloga provlačiti radijskom emisijom, biti njezin početak i kraj. I odabrao je – *Otiš'o je otac moj polako* Kiće Slabinca. Zašto baš ta pjesma? “Govorimo o ratu, govore djeca čiji su očevi poginuli, u Slavoniji smo, morala je biti ta pjesma,” objašnjava Ivan pa nastavlja: “Radeći na emisiji često nam je prolazilo glavom kako slušamo priče onih koji su u našim godinama ili mladi izgubili oca i pitali smo se kako bismo se mi osjećali, što bismo radili da smo u takvoj situaciji. Svatko se od nas s tim nosio na svoj način, a mene je rastužilo.” Nakon što je pjesmu odabrao, trebalo ju je i snimiti i prilagoditi potrebama radijske emisije: “U slobodno vrijeme sviram u tamburaškom sastavu *Terra Cos* pa smo je prijatelji iz benda i ja zajedno odsvirali i pripremili za emisiju.”

“Doživjeli smo Domovinski rat drugačije od onoga što čitamo u udžbenicima”

Karlo Šalek, učenik 3. razreda prirodoslovno-matematičke gimnazije, u radijskoj je emisiji bio narator. Kaže kako ta emisija nije jedino što

su napravili: snimili su oni još tri emisije, no ovu pamti kao najemotivniju: “Preslušavajući snimljene materijale, doživjeli smo temu Domovinskog

ističemo domoljublje i ovo sad nije bilo prvi put da s njima obrađujemo tu temu. Oni moraju znati tko su i što su, na čemu je nastala naša država i mi to u okvirima naših predmeta jako ističemo.”

Ovaj, kao i svi ostali projekti koji nastaju u školi, izrastaju uz trajnu i veliku podršku ravnatelja Željka Filjaka, koji kaže: “Svaki naš projekt novo je iskustvo, novi početak, naša prilika za njegovanje vrlina i suradnje.”

RAZUMJETI ZNAČI OSJETITI

profesorica
Leopoldina
Mijatović

Profesorica hrvatskog jezika i književnosti i voditeljica dramske skupine Leopoldina Mijatović sa svojim se učenicima u projekt *Igram protiv mržnje – umjetnost i mediji mijenjaju svijet*, uključila scenskom izvedbom ulomaka iz govora Vlade Gotovca: “Nije isto čitati tekst i oživjeti ga. Trebalo je razumjeti taj trenutak vremena, prisjetiti ga se i onda neke njegove dijelove izvesti na pozornici u Naši-

cama. Učenici su se trebali u to uživjeti kako bi mogli prenijeti emocije Gotovčeva govora. Kao glazbeni okvir odabrali su pjesmu skupine E.T. *Molitva za mir*. Ta je glazba ritmična, dinamična, poziva na mir, ali i na obranu nacionalnog identiteta. Učenici su se u tome mogli prepoznati. Zvuk, pokret, ritam, govor, sve se povezalo u jedno. Slušali su, uvježbali tekst, izgovor, razmišljali, davali ideje, svi smo stalno bili u interakciji i tako je nastajao performans.”

A o važnosti iznalaženja novih načina upoznavanja mladih ljudi s vrijednostima i veličinom Domovinskog rata profesorica Mijatović kaže: “Dimenzija Domovinskog rata i plemenitih vrijednosti ne smije se zaboraviti. Nije važno samo poznavati podatke kad se nešto dogodilo, potrebno je osjećati, potrebne su životne i dojmivije priče i njih treba pričati. U ovom slučaju razumjeti znači osjetiti, proživjeti i to je ono što smo htjeli postići radeći s učenicima.”

DJECA RADO SUDJELUJU

Profesorica glazbene umjetnosti Romana Borš-Mačak ponosna je na učenike, njihovu kreativnost i spremnost da sudjeluju u školskom pro-

profesorica
Romana
Borš-Mačak

jektu obilježavanja događaja iz vremena Domovinskog rata: "Kad djeca osjete da je nešto autentično, da se radi iz pobude da zajedno nešto lijepo napravimo, tad rado sudjeluju. Generalno, djeca dosta znaju o tom razdoblju, toj priči i to je za mene bilo ugodno iznenađenje. Drago mi je da nismo taj dio povijesti zatvorili, zalupili vratima, jer djecu to zanima i o tome žele znati. U tom ćemo smjeru i nastaviti, djeca uvijek imaju nešto novo ponuditi." I Ivan Hajek, profesor likovne kulture, ne skriva zadovoljstvo interesom i kreativnošću svojih učenika: "Naš je zadatak bio osmisлити scenografiju nastupa. Učenici prvog razreda, smjera soboslikar-ličilac, naslikali su stilizirani grb Našica preko dvije velike drvene podloge, površine dva kvadratna metra. Cijelu smo sliku prekrili crnim papirom i dogovorili s učenicima koji su sudjelovali u scenskom nastupu da u jednom trenutku te crne ploče podignu pred publiku, počnu trgati crni papir i malo-pomalo otkriju grb. Simbolički smo tako uklonili crnilo i oslobodili sunce, koje je simbol bolje budućnosti."

Screenshot: www.radionasice.hr

rata drugačije od onoga što čitamo u udžbenicima. Bilo je vrlo potresno slušati danas odrasle ljude kako iskustveno svjedoče o svojoj i tragediji svih žrtava Domovinskog rata. Zajednički smo slagali i odabirali tekst koji je pratio emisiju, dogovarali se. Tema je bila ozbiljna pa sam se trudio tomu prilagoditi boju i intonaciju glasa."

"Ponosan sam što sam bio dio ove priče"

Luka Koren, učenik 3. razreda prirodoslovno-matematičke gimnazije, u produkciji radijske emisije zabljesnuo je kao iznimno talentiran tehnički urednik: "Moj je zadatak bio tehnički urediti emisiju. Preslušavali smo satima materijale, slagali priče sugovornika u sadržajno povezanu cjelinu. Ovo je moj prvi uradak i bez obzira na neke tehničke propuste, ponosan sam što sam bio dio ove priče o našoj povijesti."

"Tata je bio ponosan"

Mislav Vukomanović, učenik 4. razreda opće gimnazije, sudjelovao je u interpretaciji govora Vlade Gotovca. I za njega je zajednički rad i uranjanje u dublje slojeve događaja iz Domovinskog rata bilo emotivno i vrijedno iskustvo: "Proučavali smo govor Vlade Gotovca i spajali ulomke, kao pačvork, u cjelinu koja može postati poruka našim braniteljima, gradu koji je slavio Dan pobjede, ali i svima nama. Trebalo je puno puta preslušati, ponoviti, izgovoriti te rečenice i dok smo to radili, u srcu se rodio poseban osjećaj. Priče o Domovinskom ratu nisu mi strane, tata je bio branitelj i Domovinski rat za mene nisu samo povijesne činjenice. Izvedba govora i slušanje radioemisije... Sve je to izazvalo na trenutke tmurne, tužne, a onda osjećaje ponosa i zahvalnosti zbog ljudi koji su se tad hrabro borili kako bismo mi danas mogli živjeti u slobodnoj Hrvatskoj. Raditi na ovome bilo je iznimno i dragocjeno. A tata? Tata je bio sretan i ponosan kad me gledao."

"30 godina kasnije, taj događaj je postao naš doživljaj"

Magdalena Valek, učenica 4. razreda opće gimnazije, sudjelovala je u skupini koja je predstavljala govor Vlade Gotovca. I danas emotivna dok o tome govori, kaže: "Znali smo za govor Vlade Gotovca, ali tek je sad dobio pravi smisao. Gledali smo ga i pričali o njemu, nekako smo baš osjećali ponos, radost... Činilo nam se kao da smo ispred Komande 5.

vojne oblasti u Zagrebu. Trideset godina poslije tog događaja on je postao naša sadašnjost, stvarnost, naš doživljaj – i tad smo zapravo shvatili kako je to vrijeme bilo teško. Nakon svega bili smo ponosni i na našu profesoricu i na sebe."

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 27. stavka 1. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i u skladu s člankom 8. Pravilnika o načinu i postupku privlačenja, oglašavanja i odabira za prijam u djelatnu vojnu službu i kadetsku službu (Narodne novine, br. 158/13, 77/15, 14/17 i 91/18), raspisuje se

JAVNI NATJEČAJ ZA PRIJAM U KADETSKU SLUŽBU

U akademskoj godini 2022./2023. u status kadeta/kadetkinja bit će primljeno **do 20 kandidata/kinja**, upisanih na prvu godinu preddiplomskog sveučilišnog studija na:

I. SVEUČILIŠTU U ZAGREBU – FAKULTET PROMETNIH ZNANOSTI

- preddiplomski sveučilišni studij Aeronautika – vojni pilot

Rok za podnošenje prijave je **19. travnja 2022.**

Kandidati/kinje prijavljuju se u propisanom roku elektronički Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* (<https://www.postani-student.hr>) i pismeno na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Središnjica za upravljanje osobljem, Ilica 256b, 10 000 Zagreb.

Uz prijavu kandidati/kinje trebaju priložiti:

- zamolbu sa životopisom, adresom i brojem telefona/mobitela
- presliku osobne iskaznice
- uvjerenje da nije pokrenut kazneni postupak, ne starije od šest mjeseci.

U slučaju prijave na više vojnih studijskih programa, kandidat/kinja šalje samo jednu prijavu u kojoj mora jasno navesti za koje se sve vojne studijske programe natječe.

UVJETI KOJE KANDIDATI/KINJE MORAJU ISPUNJAVATI:

- državljanstvo Republike Hrvatske
- rođen/a 2000. godine ili kasnije
- završena četverogodišnja srednja škola
- da se protiv njega/nje ne vodi kazneni postupak pokrenut po službenoj dužnosti
- da nije pravomoćno osuđivan/a za kaznena djela navedena u članku 35. stavku 1. alineji 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19)
- da je upisan/a na prvu godinu redovitog studija u rujnu 2022.
- da su ispunjeni zdravstveni, psihički, tjelesni i sigurnosni kriteriji za kadete/kinje propisani Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih uvjeta za prijam u službu u Oružane snage Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 13/14, 134/15 i 138/15) i Pravilnikom o utvrđivanju zdravstvene sposobnosti za vojnu službu (Narodne novine, br. 42/14, 134/15, 109/16 i 97/17), koji će se po pozivu Ministarstva obrane utvrditi u posebnom postupku prije upisa na sveučilišni studij
- uspješan završetak selekcijskog letenja.

Kandidate za kadete/kinje koji ispunjavaju propisane uvjete za prijam u kadetsku službu i koji se u propisanom postupku elektronički prijave Središnjem prijavnom uredu na portalu *postani-student* u roku navedenom u ovom natječaju, Ministarstvo obrane pozvat će na odabirni postupak.

U odabirnom postupku kandidati/kinje moraju zadovoljiti zdravstvene, psihičke, tjelesne i sigurnosne kriterije za kadete te posebno vrednovanje na selekcijskom letenju kandidata za vojne pilote u trajanju od pet tjedana tijekom srpnja i kolovoza 2022. Kandidati/kinje koji su kao učenici 3. razreda srednje škole zadovoljili kriterije odabirnog postupka uključujući kriterije selekcijskog letenja tijekom 2021., u odabirnom postupku 2022. upućuju se samo na provjeru zdravstvenih, psihičkih, tjelesnih i sigurnosnih kriterija za kadete – vojne pilote.

Svi kandidati koji zadovolje uvjete odabirnog postupka Ministarstva obrane rangiraju se na listi kandidata/kinja za odabrani studijski program u skladu s bodovima ostvarenim na ispitima državne mature i uspjehom u srednjoj školi unutar upisne kvote.

U kadetsku službu primaju se kandidati/kinje koji u odabirnom postupku postignu najbolje rezultate i steknu pravo upisa na preddiplomski sveučilišni studij Aeronautika – vojni pilot.

Prije potpisivanja ugovora o kadetskoj službi Ministarstvo obrane provjerit će po službenoj dužnosti nepostojanje zapreka za prijam u službu u Oružane snage iz članka 35. stavka 1. alineje 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Upise na sveučilišni studij iz ovog natječaja kandidati/kinje provode u skladu s propisima i uvjetima natječaja koji raspisuje Sveučilište u Zagrebu, a u skladu s obavijestima objavljenim na mrežnim stranicama Ministarstva obrane i Fakulteta prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

Kandidati/kinje koji zadovolje uvjete odabirnog postupka i upišu sveučilišni studij iz ovog natječaja bit će krajem kolovoza pozvani na pripremni kamp koji će se provesti tijekom rujna 2022. godine.

Tijekom školovanja kadeti/kinje ostvaruju prava propisana Pravilnikom o načinu i uvjetima sklapanja ugovora o kadetskoj službi i ugovora o stipendiranju (Narodne novine, br. 158/13, 5/17, 55/19 i 139/20).

Nakon uspješno završenog preddiplomskog sveučilišnog studija Aeronautika – vojni pilot (6 semestara) na Fakultetu prometnih znanosti u Zagrebu, kadeti/kinje upisuju diplomski sveučilišni studij Aeronautika – vojni pilot (4 semestra) na Fakultetu prometnih znanosti u koji je uključena temeljna časnička izobrazba i letačka obuka u Središtu za obuku Hrvatskog ratnog zrakoplovstva "Rudolf Perešin".

Nakon završenog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija kadeti/kinje bit će primljeni u djelatnu vojnu službu te imaju mogućnost stalnog stručnog usavršavanja, stimulativni sustav profesionalnog razvoja i mogućnost sudjelovanja u domaćim i međunarodnim aktivnostima.

Informacije u vezi s natječajem nalaze se na internetskoj stranici Ministarstva obrane <https://www.morh.hr> ili <https://vojnipilot.hr>, a dodatne obavijesti kandidati/kinje mogu dobiti u Središnjici za upravljanje osobljem (tel. 01/3784-812 i 01/3784-814), u Referadi Fakulteta prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu (tel. 01/2380-202) te u područnim odjelima odnosno odsjecima za poslove obrane.

Svjetska telekomunikacijska unija
međunarodno je tijelo koje se,
među ostalim, brine i o internetu

FILATELIJA

Internet, svjetski sustav međusobno povezanih računalnih mreža, zahvaljujući razvoju informacijske i komunikacijske tehnologije postao je osnova suvremene elektroničke komunikacije

MARKE – SIGURNOST NA INTERNETU

TEKST Ivo Aščić

Internet je danas vodeći komunikacijski medij

Dalekosežne su posljedice njegove primjene u svim granama ljudskog djelovanja (npr. u ekonomiji omogućuje elektroničko bankarstvo i poslovanje, oglašavanje i prodaju; u obrazovanju pristup obrazovnim sadržajima; u znanosti pristup bazama podataka i trenutnu razmjenu najnovijih spoznaja i dr.), ali na njemu postoje i štetni i zlonamjerni sadržaji. Budući da ne postoji središnja kontrola interneta, korisnici su prepušteni sami sebi, svojem zdravom razumu i iskustvu. Znatno je broj korisnika kojima je glavni cilj nanijeti štetu drugima tako što će im ukrasti podatke, uznemiriti ih, distribuirati nepoćudne sadržaje, nanijeti financijsku štetu i sl. Na internetu je vrlo jednostavno sakriti identitet, što zlonamjernim korisnicima olakšava izvođenje štetnih radnji. S obzirom

Različiti su načini kojima se nastoji promovirati borba protiv neprijateljskog ponašanja s pomoću informacijskih i komunikacijskih tehnologija (engl. *cyberbullying*)

na to da se putem interneta, računala i pametnih uređaja svakodnevno obavljaju privatne i poslovne aktivnosti, neovisno o tome radi li se o korištenju internetskog ili mobilnog bankarstva, kupovini ili razmjeni informacija

Lozinka ili zaporka označava tajni niz znakova kojim se pristup računalnom sustavu, podacima i slično omogućuje samo korisniku koji ga poznaje

Adresa elektroničke pošte sadrži i tipografski znak @, koji se čita kao "pri" ili "kod" (engl. *at*)

na društvenim mrežama, uvijek je potrebno pridržavati se dobrih praksi i uputa iz područja sigurnosti. Neke su od njih: instalacija provjerenih antivirusnih programa; korištenje složenih zaporki za svaki uređaj; snažna zaporka, odnosno tajni podatak za pristup određenim resursima, koji je sastavljen od velikih i malih slova, brojki i simbola te ima 12 ili više znakova; ne spajati se na nesigurne Wi-Fi mreže; osobne podatke koji se dijele na internetu smanjiti na najmanju moguću mjeru; ne ostavljati uređaje bez nadzora; ne ugrađivati u računalo aplikacije iz nepoznatih i neprovjerenih izvora, posebno ako se radi o sigurnosnim alatima; prilikom kupovine provjeriti prije unošenja bilo kakvih podataka s kreditne kartice ili osobnih podataka je li internetska stranica sigurna (potražiti "https" na početku adrese internetske stranice te sličicu neotključanog lokota kraj trake za adresu); ne objavljivati privatne podatke i fotografije na *chatu*, društvenim mrežama, forumima i sl.

Najniža dob za registraciju djece na različitim internetskim društvenim mrežama iznosi 16 godina

www.hrvatski-vojn timer.hr

Pratite nas i na društvenim mrežama

[facebook](#)

[twitter](#)

[YouTube](#)

[Linked in](#)

Sve što vas zanima pitajte nas:
hrvojn timer@morh.hr

**HRVATSKI
VOJNIK**